

Erzählungen

zur

moralischen und öconomischen

Bildung der Esten,

zweiter Theil.

Von

Kreis-Schul-Inspector

D. Johann Wilhelm Ludwig von Luce,

der herzogl. deutschen Gesellschaft in Helmstädt Ehrender
physicalischen Societät in Göttingen ordentlichen- der Kaiserl.
freyen öconomischen Gesellschaft in St. Petersburg, und der
gemessnugsigen öconomischen Gesellschaft in Riga correspon-
direndem Mitgliede.

1812.

Sarema

Suttoramata,

reine jaggo

mis

ma rahwa lustiks jo kasfaks

on alles pannud

Johann Willem Lubdi Lubse,

Kolide illewataja.

Imprimatur.

Fridricus David Lenz, lector Esthonicus ut et,
ex Commisso Collegii Censurae amplissimi Aca-
demiae Imperialis Dorpatensis, Censor Esthonicus.
Dorpati 18mo Augusti a. 1808.

Perno-linnas 1812.

Trüffitub Gotthardt Marquardti jures.

BIBLIOTHECA
ACADEMICA
DORPATI

Utile dulci,

2

TRÜ Raamatukogu

22981

Er. Hochverordneten
Schul Commission
der
Kaiserlichen Universität
zu
Dorpat

als ein Denkmal der Hochachtung und Er-
gebenheit

gehorsamst zugeeignet

von dem Verfasser.

Maenitus.

Armas ja aus ma rahwas!

Sedda sinmatse ramato, mis sest jub-
ba esimesne jaggo teile teadaw on,
ollen minna heast süddamest teie
heaks ning kasuks kirjotanud, sest,
et ma tõeste sowin, et teie keikide käs-
si saaks heästi käia. Minna woi sin
ennemuiste, esites kui koggodusse
õppetaja, pärrast kui pärris moisa
wannem, ja nüüd kui Arst kui täh-
hele panna, kuida se luggu teie ausa
rahwaga, ni heästi teie ellamisse, kui
ka teie põlwe polest on. Ja seäl sain
ma siis nähha, et surem hulk teie seast
mitte nenda ei olle, kui nemmad woi-
sid olla; egga sedda head ei sa, mis
nemmad woi sid kätte sada. Ma
mõtlesin isseenneses järrele, kust kui

se waene luggu teile pibdi tullesma?
Ja sain siis teie ellowisidest, ni heästi
teie majade sees, kui ka wäljal teie tõ
ja teggo jures moista, et teie feigeen-
namiste omma wanna wisi wägga
liaste armastate, kui et teie sedda
tahhaksite mahha jätta, ja parramat
nou ja õppetust kuulda. Seeb se
nüüd on, et teie põlli mitte parre-
maks ei lä. Mulle olli hallemeel
teie parrast, ja ma mõtlesin järrele,
kuida teie põlwe luggu woiks par-
randud sada. Seäl tulli siis mo me-
le, et se mitte mu wisil ei woi sündi-
da, kui agga hea nou andmisse ning
hea õppetusse läbbi, mis teie wasto
wottaksite.

Selleparrast wotsin ma siis kät-
te, ja kirjotasin teile sedda Sarrema
jutto ramato, sest et teie, kui ma
tean, feigeennamiste juttud heal me-
lel loete. Agga et mo nou ja õppe-
tus ka tõeste teile kasuks olleks, siis

ma pallun teid, et teie need juttud
mitte kui tühiad juttud üfspäinis
egga ajawiteks ei wotta luggeda, ja
siis jälle kääst ärrabeita. Ei! lugge-
ge neid õige tähhelepanemisega,
mõtlege igga ühhe jutto ülle järrele,
mis teie sest omma kasuks woite õp-
pida ning pruvida, ja noudke siis nen-
da ka tehha, kui ned head ja mõistlik-
hud innimesed teinud, kenneest need
juttud rakiwad. Laske neid juttud
ka ommad lapsed luggeda, selletage
neid neile ärra, ja maenitsege neid
sedda head tehha, mis juttud õppeta-
wad. Siis essites saab se ramat teile
forda minna, ja siis on mulle sest lõb-
bus meel, kui ma nään, te ma teile
sedda ramato mitte asjato ei olle kir-
jotanud. Sedda tahhaksin ma fei-
gest süddamest, et teie woisite ikka
ennam Jummalakartlikkaks, ikka
tarrgemaks, parremaks siin, ja weel
ennam parrast surma sada.

Kui peaksid morningad teie seas ollema, kui delbaksse, kes omma nõddra moistussega armawad, et igga ühhe trükkitud ramato sees ei woi ühtegi mu olla kui agga selge Jummalasanna, ja ütlewad, et sellesinnatse ramato essimine jaggo se pärrast mitte nende melest armas ei olle sest seal sees mitte Jummalasanna ei pea ollema: nemmad ei tea mitte mis nad rāiwad. Nendest ärge laske teid mitte petta! Hõpib Piibli ramato sannad, egga waimolikud laulud, egga juttused ei olle küll mitte selle ramato seest leida. Algga eks se siis üks Jummalasanna on? ehk on igga üks sibbi õppetüs ka Jummalasanna? Algga mis õppetab Piibli ramat? Se õppetab meid et meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie peame omma liggi inimest armastama, et meie peame waggaste ja Jummalasanna mele pärrast

ellama, ning sesamma nou on jo ka sellesinnatse ramato jures. Selle sees ei leia teie mingisuggust, mis Jummalasanna wasto olleks, waid keik on Jummalasanna mõda. Selle poles sünnib siis sesinane ramat küll Jummalasannaga ühte. Teie leiata nende juttude sees, kuida teie kui õiged ristiuskimesed peate ellama, kuida teie Jummalat ja omma waimemad peate armastama, Jummalat kartma ja temma peäle lootma, kuida teie peate Jummalat palluma, ning temma jures abbi otsima, kuida teie ebba usko, ja muud pahhad wiisid peate mahha jätma, kuida teie ommad lapsed peate heästi kaswatama. Teie leiata nende juttude sees need õppetused, kuida teie kui perremehhed, ehk kui perrenõesed, ehk kui sullased ja ümmardajad, ehk ülleüldes kui allamad peate ellama, kuida teie omma tööd wõite tehha, nenda, et teile ja

teie liggiinnimessele seät kasso tulles.
Teie sate ka nende juttude sees lugge-
da, kuida teie omnia põlso, omnia
heinemaad woite heästi harrida, kui-
da teie omnia weikste eest woite hoolt
kanda, j. m. a. Peäle sedda leiate sel-
lesamma ramato essimesse jaggo sees
monda heat nou, kuida teie monned
ihho wiigadused hea arsti rohhide-
ga woite parrandada, ja monda in-
nimest, kes sures haddas on woite
aita, kas se keif on Jummal sanna
wasto?

Keif mis minna tahtsin teid õppe-
tada, ollen ma teid juttude sees õppe-
tanud nenda kui meie keige kallis õn-
nisteggia Jesus Kristus ka teggi.
Kui temma tahtis innimesi õppeta-
da siis rāgis temma ka tähhendamis-
se sannada läbbi, mis se muud on,
kui üks jut? Looge agga Mateuse
Ewangeliumis 13 peat. 3 salm. Üks
külwaja läks wālja külwama n. t. s.

ehf 24 salm. seät umrohhist nishude
wahhel, ehf 44 salm. 46 salm. n. t.
ehf 18 peat. 23 salm. Sest kawwa-
last sullasest, ehf 20 peat. 1 salm.
Neist tōteggiaist wina mael, ehf 21
peat. 28 salm. Kahhest pojadest, ehf
33 salm. neist pahhast sullastest, ehf
22 peat. 1 salm. Sest kunninglik-
kust pulmast, ehf 25 peat. 1 salm.
Kūnnest meitsiist, ehf 14 salm.
neist talentis n. t. weel teiste Ewan-
gelistide sees, keige ennamiste Lūka
Ewangeliummis. Mis siis need jut-
to sesinatse ramato sees muud on, kui
ka tähhendamisse sannad, meläbbi
teile üks hea õppetud peab õppetud
sama? wotke agga ka seks wasto,
ja kui se õppetud on Jummal sanna
mōda mis teie ühhe jutto sees leiate,
siis ma polle teile mitte ühhe tuhja
jutto ajanud, waid ma ollen teid Jum-
mala sanna ühhe jutto sees õppeta-

nud, nenda kui meie kallis Lunasta-
ja Jeesus Kristus ka teggi.

Wotke siis agga need head õp-
petused, mis teie minno ramatuses
leiate, meles piddada, ning nende jär-
rele tehha, mis juttude sees üks ja
teine moistlik ja wagga innimenne,
olgo sakš ehk tallopoeg teile hea nou
ehk õppetus annab, siis ei sa se ramat
teile mitte asjato olla. Jõse Jum-
mala sanna ei woi teile mitte kasso
sata, kui teie sedda mitte õiete tãhhe-
le ei panne, meles ei pea, egga selle
mõda ei te: sepãrrast ütleb jo ka
meie kallis õnnisteggia omma sanna
sees: te nenda siis pead sa ellama
Luk. 10, 28, ehk: kui teie sedda tea-
te, õnsad ollete teie kui teie sedda tete
Joan. 13, 17. Ka sedda ramato
luggedes tehke. Paulusse maenit-
susse mõda, kui temma nenda ütleb:
katske keif lãbbi: piddage kinni, mis
hea on!

Jummal andko siis armust, et
ka seshunane ramat teie süddamette
peale hakkaks, ja teie tõssise kassuks
olleks, nenda, et teie ikka targamaks
saaksite, teie põlwe luggu parremaks
lõhhaks, ja teile rahholinne meel ol-
leks. Jummal olgo teiega!

Kurresare linnaš kirjotud
sel 30 majo ku pãwal
1808somal aastal.

Johann Willem Luddi Ludsse.

T u b h a t a j a.

Mušta kōppi mees	13.
Mossemad perrenaesed	19.
Wagga ja hea Kiriko Issand	26.
Lōbbus naene lōbbusad lapsed	37.
Leppiko Jani Jahhan	42.
Kes omma last armastab se peab tedda hirmo wisso al	93.
Lambrine	97.
Miflas	103.
Wabbani?	105.
Jumminenne jaksab paljo, kui temma agga isse tahhab	112.
Hea nou	115.
Palwe	120.
Kalla pūdia	130.
Hea kaswatud laps aitas teisi lapsi kaswatada	136.
Pahhad nabrid	146.
Tānnalik kaswati?	157.
Pōllo us	165.
Joudsad tō teggemad lapsed	173.
Killi aeg	181.
Ubbas lāhhed	187.
Weider Herra	192.
Jummal nāab	214.
Wanna Mats	220.
Kaul	226.

Sarema Jutto ramat

teine jaggo.

I.

Musta keppi mees*)

Üks wamma tenind Soldat, nimmega Peter Martinow, sai ühhe tallopoja jure korteri pantud. Temma teggi omma perimehhega warsti sedda kaup, et ta ommad jahhud, tangud, ja mis ta muido weel Kunningast widdi sama, perremehhele tahlis anda, ja temma eest tahtis töödteha, ni paljo kui ta piddi jõudma. Keige selle eest agga piddi se perremees tedda lastma temma laual süa, ja piddi temma eest hoolt kandma, ning tedda harrima, kuita piddi haigeks sama. See samma kaup olli wäga selle tallopoja melepärrast. Gemma sai näha, et Peter

*) Siin maal nimetawad tallo rahwas wakkad tenind Soldatid musta keppi mehhiks, sest, et newwad keigaenuamiste musta keppidega käisid.

wägga hea ja moistlik mees olli: temma teggi truiste tõed, ning joudis sega ni paljo, kui ta omma wiggase jalla polest mois, ja teggi sagedaste middagi, kui se ka temmalees olli õeltud. Se es olnud temmale weel mitte kül, waidta kihutas peälegi teised perres tõeteggemisets, ja ütles saggedaste: tehke middagid head, et teie minaisuggust kurja ette!

Issearranis kandis temma se eest hoolt, et lastele ifka middagi teggemist olli, mitmesugguse asjadeja, mis nemmad moisiid tehha, ja õppetas neid korwid pallistada, mattid nine korest, pea harjad, mängitähhed kontist, ja küssi rohko, ning ninna tubbaka sarwed tehha. Siis juttustas ta neile middagi söddast, ja woõra maalt, ehk ta õppetas neid lapse mängisid mängida, ja mängis ka isse nendega: ehk ta laulis neile ühhe leulo, mis nemmad siis aega möda ka õppisid laulma. Sedda laulmist õppetas temma neid selle nou pärrast, et nemmad ükskord omma tõ kallal, põllal ehk heinamaal, wottaksid laulda, ja omma rasfed tõõd lõbbusa mele läbbi emmestele wottaksid fergitada, sest ta ütles: Kui in-

nimenne lõbbus on, siis lähheb keik tõtega geminne parreminne korda, ja mingisuggune tõ ei sa siistemmale mitte wägga raskets.

Se jures andis temma lastele keik suggused head õppetussed, ja watis se peäle, et nemmad ka selle möda ellasiid. Issearranis maenitses ta lapsi, ifka tõt raskida, ja es sallind sedda koggoniste mitte, kui nemmed walletlesid, sest ta ütles: Kui laps walletles, siis on ta jubba middagi kurja teinud, ehk ta tahhab kurja tehha, ja tunnistab sega, et ta keik suggust kurjust ja pahhandust kül pea õppib, sest ta moistab jubba walletleda. Keige ennamiste agga watis temma kangeste se peäle, et lapsed mitte es julgend warrastada. Jubba sedda keigewähhemat pettust nimetas temma wargusets, ja maenitses lapsi õige hõlega, et nemmad sedda ial ei piddand teggema.

Lapsed armastasid sedda wanna Petrit keigest süddamest, wotsid heamelega keik tehha, mis temma neid käsits, ja said sepärrast õiete heaks lapsiks, kes wanne mattele paljo rõmo saatfid, ja keige nende kulla rahwas wotsid neist paljo luggu

piddada. Tse teine noor rahwas ni heas-
ti kui wannemad perres said paljo parre-
maks, kui nadennefedda ollid, kui Peter
perrese tulli. Temma oppetussed, mista
lastele andis, wotsid ta wannad kuulda,
ja nende möda tehha, ning temma öppe-
tusse m'it arratas neid teiki löbbusa me-
leks, Jummalat kartusleks, ja nobbe tö-
teggemisleks, misparrast siis ta se per-
re p'ä rikkaks sai.

Agga Peter olli sagedaste haige, ja
temmal olli snur wallo ihhus. Perre-
mees olli ni tännalik temma wasto, ja
tahtis heamelega ikka temmaga kous el-
lada, et ts kahhe omma feige parrama
hobboštega linna sõitis, ta wottis tem-
ma saddula ennesega. Ta pallus sedda
kunninga arsti, kes selle samma regemen-
ti jures olli, et ta wottaks temma jure
tulla, wanna Petrilt aitamä, ta tahtis
siis ommad mollemad hobbošed arsti
tõlla ette panna, ehk kui arst lustiks
ra se hobbošega tulla, siis woits ta ühhe
temma kahhe hobbošest wallitseda. Ag-
ga arst ei tulnud mitte, ja ütles: —
— ei! ma tahha teitele mitte öelda,
mis se kõwra süddamega mees kostis!

Se on kü, et ta tahtis, et wanna hai-
ge Peter piddi linna Latsareti witud sa-
ma. Et nüüd Perremees sedda selle
wäse haige Petrile mitte es arwand
hea ollewad, siis läks ta ühhe teise arsti
jure, kes temma palwet kulis, ja heame-
lega linnast wälja tulli. Kui nüüd se-
samma arst sedda haiget olli waatnud,
ja temmal küssinud teik, mis temmale
sest haigussest tarwis läks, siis kirjotas
ta ühhe seddeli peäle, mis haige piddi sis-
se wotma, ja sõitis Kirrifo Issanda ju-
re. Tee peäle sõites küssis perremees:
mis sugunne haigus kü Petrile piddi ol-
lema? Arst kostis: temmale on üks
wigga nerude sees, mis kü mitte ni ker-
geste ei woi parrandut sada. Kü se hai-
gus weel saggeminne temma peäle tul-
leb, ning sinna saad kü selle parrast pal-
jo rahha kullutada. Kas se mees kü
sedda peaks wäart ollema, ei tea ma
mitte; sest senäitab mulle nenda olle-
wad, kui olleks ta paljo ihho nuhtlust
sanud.

Perremees wastas: aus Herra! teie
ei tea mitte, kui wägga hea se mees
on, ja kui paljo asjo mulle on tedda

tännada. Ma tahhan hea melega feik
kullutada, kui agga temma ello päwad
saaksid jättatud. Sedda teggi temma
ta. Peter sai parremaks; agga sesam-
ma haigus tulli temmale saggele jälle,
ja wiimaks tundis temma omma surma
liggi tullewad. Lapsed nussid, ja nim-
metasid tedda ikka: meie hea wanna
Peter! Oh! ütles ta siis ütsford, ar-
mad lapsed! ma polle mitte ikka ni
hea olnud, kui niuud mo wiimste ello
aastade ajal, ja kes teab, ehk on se ka
teile kassuks, kui ma teile teada annan,
misfuggune kuriateggia minna ollen
olnud, et teie siis wottaksite nisugguste
kurja teggude eest ennast õige holega
hoida.

Mo wannemattetele olli kül sest pal-
jo süüd: kui nemmad mulle olleksid he-
ad õppetusse markid annud, omma en-
nese wagga ellamisseaga, ja olleksid mind
juhhatanud head tehha, siis ei olleks
minna mitte ni kurjaks läinud. Agga
neist ma näggin ja kuulsin mingisug-
ust head, ja mõtlesin siis, et ma hea
kül piddin ollema, kui ma agga nenda,
kui nemmad, wottaksin ellada. Mo

wannemad ütlesid mulle, et nad mind
armastasid. Tõssi tui! kui se on ar-
mastus et nemand mulle hirno mitte
ei olle annud. Oh! olleksid nemmad
mind mo wallatusse pärrast tarrista-
nud, siis olleks minnust parrem inni-
menne sanud, ja ma wottaksin neid
niuudki weel nende armastusse eest tän-
nada. Sest se on õige wannematte
armastus, kui nemmad omma lastele,
kes ülleantunud ja sanna kuulmatta
on, hirno andwad, seks nouuks, et lap-
sed heaks, ja se läbti õnsaks sawad;
agga kes omma lastele feik pärra an-
nab, se teeb neid pahhaks ja otse se läb-
bi õnnetussseks. Mis nüüd weel kurje-
maks teggi olli se, et mo wannemad
weel pealegi naertsid, kui ma selmitük-
kisi, kurjad ning tiggedad teud teg-
gin. Ja mis keige pahhem olli, ma har-
tasin jubba kui üks pissikenne laps war-
rastama. Mo wannemad teadsid sed-
da, näggid ka sedda, ja siisti esannud
nemmad mulle sepärrast mitte hirno.
Oh! olleksid nemmad mind sellepärrast
mo lapse põlwes nuhtlend, oh! kui pal-
jo peksmist olleksid nemmad sega min-

nust ärra hoidnud! Mulle olleks siis terve ihho, ja ma saaks nüüd mitte nifuggusse kibbe walloga haigusse surra! Noh! se armolinne Jummal, kes mind ommeti jälle diige tele jubhatanud, andko neile teik sedda õnnetust andeks, mis nemmad pahha kaswatamisse läbbi mulle saatnud.

Ei kaua, kui ma wähhikenne laps, olin, ma warrastasin agga wähhikesed asjad, kui ma agga mehheks sai, siis ma warrastasin suremad ja kallimad asjad, ning Jummal parrago! mo wannemad aitsid mind neid warjule hoida, ja sallaja rahha eest ärra müa, ehk ärraprasida, ja seeb se olli, et mo wargusfest mingifuggust päwa ette ei tulnud, ja minna nuhtlematta ikka enam warrastasin.

Kui ma nüüd peatagga 16 aastad wanna olin, siis surrid mo issa ja emma äkkitselt teine teise järrele ärra: meie perre sai ühhe teise perremehhe kätte antud, ja minna sai sullaseks ühhe teise tallopoia jure pantud. Kui ma nüüd mo essimest wargust selle sama perremehhe kätte toin, siis ta wiis

mind, nende warrastud asjadeja, moisa, ja pallus, et mind sepärrasi saaks nuhheldud. Se sündis ka, ja ma sai nifuggust perse täis witsso, et ma kahhesa päwad mitie ei woind istuda, ja need warrastud asjad piddin ma jälle selle kätte andma, telled ma olin warrastanud. Oh! olleksid mo wannemud sedda warreminne teinud, ma ep olleks siis ial mitte warrastanud. Algga ka selle hirimo pärrast, mis ma moisa sai, ei wotnud ma tütkiks ajaks mitte warrastada. Kus ka panna? ükski ei wotnud enam mo warrastud asjad minnust osta, ja kust wotta? ma olin teikile tuttan warras, kelle peäle igga üks wahtis, ja kelle eest igga üks ennast hoidis.

Wimaks ma näggin ükskord kogematta, et kõrtsmik meie külla kõrtsis, warrastud asjad ölle ja wina eest wasto wottis, ja mulle tulli jälle se himmo warrastama. Ma warrastasin nüüd saggeminne, wiisin sedda kõrtsmikko kätte, sai se eest paljowina ja õllud, ka piisud rahha, ja sai se läbbi weel peälegi jodikuts. Algga mo per-

remees, selle jures mul õige hea põlli
 olli eestahnud sedda pahha sullast mit-
 te ennam piddada, sepärrast ma pid-
 din niind ühhe pahha ja santi perre-
 mehhe jures tenima. Selle jures ma
 sai santi sõmaega ja mittegi ni paljo,
 et mo tõht olleks täis sanud, sepärrast
 ma wotšin weel ennam warrastada.

Monne korda sadi mind ommeti
 wargusselt kätte, ja siis nühheldati mind
 igga korda, agga ma olin jubha ni-
 suggune tullus warras, et ma sedda
 kõrtsmikto mitte üles annud, ja siis
 ennast joobnuks join, kui mind ni rus-
 futs olli pekstud, et ma peatagga mit-
 te ennam es woinud kaia.

Ma noudsin niind ikka weel sure-
 mat wargust, ja se jures läks mulle
 siis sagedaste abbi tarwis; sepärrast
 eksitasin minna monned mo joma wen-
 dade seast ärra, et nemmad minnoga
 warrastasid. Niind es olnud ükski luk,
 ükski aken, ükski laggi ennam kindel,
 meie kiskufime teik lahki, kus meie ag-
 ga ial woiwine lota, et meie waen mit-
 te tühhine ei sanud olla. Sest sai
 niind ta middagi awalikkus, ja meid

peksti hirmsaste. Et mei agga en-
 nast mitte ei parrandanud, siis sai
 meie Herrra ni wihaseks, et ta ehwar-
 das meid Siberia male läkitada, kus
 meid piddi sunnitud sama, abhelates
 maa olla mäggede sees rööd tehha, kei-
 ge omma ello aja. Selle eest olli mei-
 le niind liighim, jo sepärrast hakkasi-
 me ennam kartma, ja ennast ennam
 se eest hoidma et meie wargus mitte
 awalikkus es saaks. Ka warrastasi-
 me niind ikka emal, teiste Rihhelkon-
 dade sees, mitte liggidal. Üksford, kui
 meie ühhe rikka tallomehhe aita tah-
 sine risuda, tulli perremees, selle pär-
 ralt se ait olli, meie taela peäle.

Üs mo seltsimeestest witis mitte
 kaua aega, waid loi warsti selle meh-
 he pea peäle nenda, et ta mahha lan-
 gis, ja meie teik targasime ärra.

Waatke sapsed! nenda saab warras
 pea ka mõrtsokaks! Et agga üks fur-
 jus temmast warjuli jooks, siis tees
 temma sedda teist kurja, mis weel su-
 rem on. Sepärrast hoidke ennast sel-
 le esimesse kurja tõ eest: ärge war-
 rastage mitte, et teile mitte tarwis ei

olle hädda ja kartusse pärrast nuhtlus-
se eest peälegi tappa.

Se olli meile õnneks, et se tallo-
mees mitte surri, waid et ta agga olli
oimase. s sanud. Ta sai jälle hinge tag-
ga ja andis omma mõrtsoka nimme
teada, kes siis ta üksi Siberia male
sai läkitud, seal määgede sees ma all
omina kurjust kahheseda. Meie teised
peämme se korra sest, et temma meid
mitte nimmetas. Siiski agga uskus
iggamees, et ta minna sest kurja felt-
sist piddin ollema, ja meie kulla meh-
hed wotfid mind wahhi alla panna,
kunni Rekrutiwot minne kätte tulli, ja
siis sai mind Soldatiks antud.

Sellesamma põlwes ma hakkasin jäl-
le sedda kurja tööd teagama, mis ma
kui tallopoja fullane olin teinud. Ma
warrastasin kust ma agga ial midda-
gi sai, omma feltsmeeeste, omma per-
remehhe käst, kenne jures ma korteris
ollin, ja mu kohtast. Ma wargus sai
awalikkus, ja mulle anti kepwidega
monned sadda hova, mikspärrast min-
na, niid kül kiddy furnia liggi ollen.
Agga Jummal parrago! need keppi

napsud ei parrandanud mind sel kor-
ral mitte. Ma warrastasin ueste jäl-
le, ja piddin läbbi lippo jooksuma. Se
nuhtlus olli mulle niid kül wägga
kange, ma es warrastanud pool aas-
ta mitte ennam; agga siis olli wallo
unnustud, ja ma tahsin middagi saja,
mis eest ma wotksin kõrtsis liaste juu.
Ma hakkasin jälle warrastama, ja mind
woeti sest kiini. Ma piddin jälle läbbi
lippo jooksuma, agga ennam korda, kui
ennesedda, jo mo feltsmehhed ollid sel-
lepärrast, et ma nende regementile hab-
bi teinud, ni wihaseks sanud, et nad
lihatukfid mo selgast witsadega wäl-
jaraiusid.

Ka sesamma kange nuhtlus, armad
lapsed! es olleks mind mitte parranda-
nud, kui mitte üks wanna ühhe kääga
tenind Soldat mo hinge peale es olleks
hallastanud. Sesamma olli ka seal lat-
saretis, kus mo selg jälle sai haritud,
haigede hoidiaks, ja temma olli üks wäg-
ga Jummal kartlik ning moistlik mees.
Sestnane mees tulli ükskord mo jure,
kui ma mitte ennam suurt wallo ei
tunnud, ja ütles: noor mees! mis sa

mõttled? tahhad sa öiete wäggise ennast
õnnetussets tehha? Ets sa ei tea, et
sa ätsford pead surrence, ja et siis se
keigeteadam Jummal, kes teit so kur-
jad teud selgeste teab, so õige ja kange
fohtomoistia wottab olla, kelle mehtlus-
se wasto so wiimne nuhtlus agga küh-
hine on? Müüd ta mulle selletas, kui
õnneto üks kurja teggia jubba siin ma
ilmas on, agga kui õnnis, rahholinne
ja löbbus se wasto üks Jummalat kart-
lik innimenne on, misfugguse rahho, ja
trööstimisfega temma woib surra, ja mis-
fuggust õnnistust temmale weel pärrast
surma oota on. Mo südda sai pehme-
s, ma hakkasin nutma, ja toetasin, et ma ial
ennam ei tahnuud warrastada. Hea
kui! ütles temma siis; agga se polle
mitte teit, waid sa ei pea ka mitte en-
nam liaste joma, muido, et sa omma
liga joma himmo woistaita, wottad sa,
kes teab, hädda pärrast jälle warras-
tada. Sa ei pea ka mitte wassetlema,
sest ni kaua, kui sa sedda teed, olled
sa ikka warguse tee peäle. Sa ei pea
mitte petma, sest se on ka wargus,
mis agga teist wiisi nimmetakse. Ülle

ülles, sa pead noudma, keikide asiade
sees üks wagga ja õige mees olla. Keige
omma mõttede, sannade, ja teggude
jures pead sa ikka se peäle mõtlema,
et sa ihtegi ei tahha tehha, räkida ja
mõttelda, mis ülle fohtune on, muido
woid sa pea jälle omma wanna kur-
jusse sisse langeda. Ülle sedda pead
sa noudma, et sa ikka middagi head
tööd woitsid tehha, mis sulle ja teiste-
le kasuts ollets, siis ei wotta sa mit-
te kurja peäle mõttelda. Sa pead ka
sagedaste Jummalat palluma, ja igga
päwa omnad head nouud ja ette woth-
missed uendama. Minna tootasin kei-
gest süddamest, et ma teit sedda taht-
sin tehha. Siis lanats se wanna Sol-
dat mo wodi tõrwa põlweli mahha,
wottis omma ainsa kääga minno kät-
panni tedda omma kääga kofko, tõstis
sedda taewa pole, ja pallus Jumma-
lat minno eest ja mo niminel. Ma
hakkasin kibbedaste nutma, ja wotsin
tedda müüd öiete kindla nouuks, et ma
temma nou ja magutsusse möda taht-
sin tehha, ning heaks innimesets sa a,
Ja Jummal olgo fiderud! se oli mul-

le külmalt raske, teie ommaid kurbad kumbed ja teud mahajõtta, ning allati ennese mõttede, sannade ja tegude ülle waltwada. Agga ma olen omma tootust piddanud, ja rõmustan ennast se ülle, et ma omma waima head selfimeest weel iggawesses ellus; temma hea nou eest saan tannada.

Ma suren niid rahhoga ja rõõmsa lotusfega. Ma polle külm mitte wõinud teie jälle heaks tehha, mis ma olled kurja teinud; agga ma lodan Jummalo hallastusse peale, et ta mulle armast sedda wottab heaks armada, mis mateile armad lapsed olen teinud. Urge uunustage agga mo õppetused mitte ärra, ning jäge heaks ning Jummalo kartlikkust otsani, külm siis meid teine teisi jälle taewas same leida. Ja teie, kes teie wannemad ollette, õppige mo kurja õppetusse märkist, misfuggust õnnetust teie omma lastele ja teistele siis sadate, kui teie omma laste illeantust ja wallatust sallite, ja neid mitte heasti ei kaswata. Selle parrast peate üksford Jummalo koto ees wastust andma.

Ma tannan teid, armad lapsed! feigest süddamest, et teie sannatulelikud minno wasto olled olnud, ja omma armastusse löbbi mulle ni paljo rõõmo ollete saatnud! Olge terwed! ka teie wannemad! et teie mind ollete harinud, toidnud, ja minnoga kannatanud. —

Wanna Peter tahtis weel ennast räkida, agga temma wallo sai ni kangeks, et ta teletomats jäi. Temma heitis pea parrast hinga, ja wannad ning nored nussid, ja olleksid teie heamelega tedda weel ennese jures piddanud.

2. Mollemad perrenaesed.

Lilla ja Mili*) ollid ded. Paas wottis Lilla, ja Mart wottis Mili ennesele naeseks: Paas ja Mart ollid nabrid. Mollemad ollid pool addra meh.

*) Need nimmed ollid nimmad sakse laest sanud.

hed, ja neile olli ühhe suggune põlto ja heina ma, ühhesuggune tenistus, ja teikis olli neile ühhesuggune luggu: ütspainis agga, et Mart rikkam olli kui Laaks, sest Mart olli wagga nobbe, ja hoielik mees, kes omma kofko hoidis. Laas olli laisk, jodit ja ärra pillaja. Kui agga pärrast nende pubmad 5 eht 6 aastad ollid möda läinud, siis olli mollemattega hopis timber pöörtud luggu. Laas olli rikkas, ja Mart waene, ja siiski olli Laas nissamma suggune laisk ja jodit, kui ennesedda, ja Mart olli ikka weel nissamma suggune nobbe tõmees ning hoidis, kes teab, weel ennarn kofko, kui ennesedda. Kellel olli niinud sest siinud? — Kii ikka naestele! Mardi Mili sõitis hea melega liina, kui temmale agga ial middagi olli müa, ja et ta hea melega liina sõitis, siis teadis temma jubba üks paar muinad, eht muud asjad leida mis ta liinas õrramiis. Siis wottis temma ennast ikka hea melega ehhitada, sepärrast tõi temma sest rahast, mis ta omma kaupa eest sai, wagga pissud koiu, sest et ta se eest

ennefese paela, eht sõlle, eht muud nissuggust asja olli ostnud. Ka wottis temma hea melega keelt peksta ning lobbiseda, ja kais sagedaste poled päwad omma kulla naeste jures, kes ka wagga paljo lobbisesid: eht nemmiad tulid temma jure, ja pillasid monda päwa lobbisemisega ärra. Ka olli temma majas se wiis: kui ühhe weise olli tappetud, siis sai igga päwa sest sõdud, kummi se otsa sai, ja siis sõdi jälle solast falla ja leiba. Keetma es olnud mitte temma melepärrast, kui agga siis, kui temmale lihha olli. Leib, mis wannaks olli sanud ei ihaldanud temma mitte siia, sepärrast teggi temma igga teisel eht kolmandamal päwal üks paar kakkud, ja isseennefese pealegi tuhha koki. Omma perrele es annud temma mitte digel ajal nende palka, sest et ta sedda mitte digel ajal es olnud murret senud, jo üllefedda palgas ta neid san diste. Sepärrast teggid nemmiad omma tööd nukkra melega, ja ei jänud mitte temma jure, ja üks hea tötergia innimenne ei tahtnud mitte temma tenistusse minna. Sepärrast ollid

temma perres agga pahhad inimises-
sed, kes agga siis tööd teggid, kui neid
nähti, ja ni sajadaste laisendastid, kui
nad isse tahtsid. Riit kudduma olli
temmale wägga pittalinne, feddrama
wägga iggam, nenda, et ta sagedaste
omma moisa tööd rahha eest lastis
feddrada. Uia tö ep olnud ka mitte
temma melepärrast, waid kui temma
ka monned tuholid olli istutand, siis
said nemmad jubba kui üks hawalt mul-
last wälja kistud, ja kui se õige aeg
tulli kus neid wäljamoetakse, siis ollid
agga ni paljo seäl üllejänud, et nem-
mad enne talwed said ärra sõdud, ja
tu lewa aastane seemnet piddi ta jälle
estma. Nenda olli se luggu feige as-
jadega. Ülleüldes Wili es olnud mitte
moistlik, mitte hõlelik, mitte nobbe, ja
pillas se läbbi ennärra, kui tem-
ma mees feige omma joudsa tõega wois
ennesele kogguda.

Kaso Lilla se wasto jäi foio, kui
temmale mitte ka wäljal tööd ei olnud.
Temmale olli ikka koddõ paljo tegge-
mist, ja temma feige surem murre ol-

li se, et ta feik õigel ajal wotkaks sata.
Temma palkas, toitis ja piddas omma
perre rahwastwägga heästi, sepärrast
jäid nemmad ka hea melega temma ju-
re, ja noudsid löbbusa mele, truusse
ja nobbe tö läbbi perrenaese mele pär-
rast tehha. Temma põllo tööd ja feik
mu tö tehti siis ikka õigel ajal, ja sai
heästi tehtud, et kül temma mees ter-
wed päwad kõrtsis istus. Jubba siis
wottis temma leiba tehha, kui temmal
agga 6 kakkud weel ollid. Wersted
leiba ei sõdud siis seäl perres mitte,
kui agga üks kakkokenne sai lastele teh-
tud. Ta fetis omma perrele igga pä-
wa roga, kui mitte põllo tö temmale
sedda ei feelnud, ja temma murrestes
ka se eest, et temmale ikka middagi
keta olli. Sest tuhwi ja kapsõ ajaks
lastis temma ühhe jure sado ülles kum-
da, aida ümber tehha, ja poleks jaga-
da. Seäl ta siis pea kapsud, pea tuh-
wolid mahha teggi. Ta lastis onnesele
ka ühhe piisiteest keldri kaewada, kus
ta tuholid talwe ajal hoidis. Kapsud
teggi temma noude sisse hapnema, nen-
da, et temmale igga päwa üks wagna

täis fedetud aja willja, ehk herved omma parrele laua peäle olli panna. Kui ta lihha loma lasias tappa, siis ei sanud se mitte werstelt ärre södut, waid ta panni sedda sola. Uhhhe ossa sest lihhasst suitsetas temma, ja panni ikka sest pissut kappsa, ehk tuhwi, ehk erne leme sisse. Solatud kalla ei annud temma mitte ikka perrele siia, waid se olli arrone aeg, kui nemmad sedda, said, sest ta olli nähha sanud, et inimesed solatud kallade kõrmas wägga paljo leiba söwad, ja leiba kofko hoida, selle eest piddas temma wägga suurt murret.

Temma mees olli kül holetu ja laisk, ja jõi ennast heamelega kõrtsis joobnuds, agga Lilla mo stis ommeti palwette ja tarkusse läbbi tedda monnekorda kõrtsikäimisest ärre hoida. Ta ostis ennesele wina ja andis siis mehhele üks su täis, kui ta tahtis kõrtsi minna; sepärrast jäi temma siis sagedaste koio, ja omma moistussega. Omma wannemat tüttart, teddas issa wägga armastas, oppetus Lilla ka is-

sa palluda, kui ta tahtis kõrtsi minna, nenda, et ta sagedaste se läbbi haledaks sai ja koio jäi. Lilla ei wessinud ial mitte ärre keigest wäest nouda, kuida omma mehhe woiks parrandada. Et nüüd Laas näggi, kui wägga temma naene tedda armastas, ja kui wägga moistlikkult temma omma maja asjad seadis, ja omma maja ning perre eest hoolt kandis, siis wottis temma ka kuulda, ja jöttis wimaks kõrtsijooksmist hopis mahha, ja olli agga monnekorda siis weel pissut joobnud, kui ta linnast koio tuli. Et temmale agga hea perred olli, teddas temma wois uskuda, siis moistis Lilla ka sedda nenda seada, et perremees isse mitte ni saggele linna läinud.

Agga kes woib keik räkida, kuida üks hea naene teikide asjade sees head sadab. Se on küll, et Laas ikka rikkamaks, ja ikka parremaks omma hea Lilla läbbi sai. Sepärrast on se küll ikka tõssi: kui naene agga hea on, siis on luggu ka perrega ikka hea; agga üks perrenaene ühtegi ei kolba, seal

lähheb perre hukka, olgo perremees ka ni nobbe tõmees, kui ial tahhes. Ja pealegi: üks hea naene parrandab küi wul holetu ja puhha meest; agaa feige parras mees, ei sa ial pahha ning holetu naest mitte parrandada. Tõssi on sepärrast küi mis Runningas Salomon ütleb: kes ühhe hea naese saab, se saab hea asja, ja saab Issandalt õnnistust.

3.

Wagga ja hea Kirriko Issand.

Häddi. Terre! terre! wanne Marre!

Marre. Terre Jummalimmet!

Häddi. Mis lanti sind wanna inimest so majast wälja ajanud, et sa ni lanti neoga enmast omma karko peäl toetades ümber kaudo kenuid?

Marre. Mis muud, ma tahtsin näha, kuidas meie Kirriko Issand sai maetud.

Häddi. Oh! tõssi küi! ta sai tänna maetud: olleks mo mele tulnud, ma olleksin ka kirkule läinud.

Marre. Küi sa mitte olleks Rah-

hessenud, sest se olli wägga kenna! Se on nüüd jubba kolmas Kirriko Issand, keddas minna siin kirikus ollen näinud matwad. Küi nüüd keddagi enam, sest ma ollen küi esminenne, kes temma järrele siit ma ilmast lähheb. Sepärrast katsusin ma weel omma wimist raimu, et ma tahtsin näha, kuidas nemmad sedda heat õppetajad wot-
sit mahha matta, ja sedda ollen ma näinud, ma ollen ka temma pu sarki järrele käinud. Oh! armas Häddi! se olli wagga kenne!

Häddi. Siis ei sanud temma küi mitte nenda maetud kui endine Kirriko Issand?

Marre. Ei polestki mitte! Agga ma tahhan sulle sedda feik laialt rõkida. Kui meie Kirikus hakkasime homiko laulma, siis tullid Rotmeistrid, ja kandsid pufarki, ja pannid sedda Altari ette, ning istusid siis tolde peäl ring ümber pufarki. (Sedda olli meie õnnis õppetaja isse nenda seadnud ja käskinud.) Saksad siit Rihhelkonnast, ning ka monned Kirriko Issandad käisid pufarki tagga, sa läksid pärrast omma

tolide sisse. Sa woid kül armada Häddi! et ütsti meie seast ommad silmad pufarkist mitte ärrapöörnud, ja monned hakasid jubba siis, kui laulti, nutma. Pärrest sedda astus se Kirriko Jssand, kes mitte kangel siit Rihhelkonnast ellab, Kantli peäle, ja teggi Jutlust selle Ewangeliiumi ülle sest poisimehhest Naini linnast. Temma teggi ni kenna jutlust, et meie pea omma õnsa õppetajat olleksime ärraunuustanud; agga siis ütles temma: Moh mo armad! meie tahhane nüüd ka surnud wälja tända, keddas meie keik niwägga olleme armastanud, ja keddas ütstü ei woi ülles arratada, egga meile jälle anda. Temma on ni kaa meile wajak, kunni meie ütstford Jummalä au jörge ees, ennast temma ümber foggudes, tedda wiisiste jälle same leida. Nüüd rä is temma sest, kui hea, kui wagga, kui kohtlane, kui taafane ja täis armastust temma olli: misfuggune kurwastus temma söbbradele, ja temma foggodussele temma surma löbbi tulnud: kui trüeste ja wiisipärrest ta omma ammetit üllespidada.

nud. Oh! meie tundsiine sedda keik siidameest ja nutsiine keik kibbedaste. Kule Häddi! Ka mehhed pühkisid ommad silmad. Siis ütles Kirriko Jssand: Oh! mo armad! pea, pea es olle teie tenimast ühtegi muud ennani, kui agga temma õnnistamine ja temma mällestus. Weel on ta teie seast. Oh! kes tunneb, et ta ial tedda on kurwastanud, ja temma meelt pahandanud, se pallugo sedda weel siin samast andeks, et ta ütstford, kui temma leppitud söbber taewas, temma wasto romoga woits minna. Siis langsid need mollemad rotmeistrid, (sa tead jo kül, kes ikka temma wastased ollid,) need langsid omma tolide peält põlweli mahha, pannid ommad käed, mis nad kofko piddasid, pufarki peäle, ja nutsid kibbedaste. Nüüd tungisid weel ennani innimesed läbbi foggodusse hulka, ja heitsid ümber selle pufarki põlweli mahha, ja sirutasid ommad kofko pantud käed pufarki pole. Kirriko Jssand Kantli peäle ei woinud ennani räkida, töstis ka ommad käed ülles, ja nuttis. Oh! Häddi! meie

ollesime ennast surmeks nutnud, ja siis
 ti olli mo südda löbbus. Wima's üt-
 les Kirriko Isand, tulge lapsed! meie
 tahhame tedda aauale sata, ja sinna,
 oh! teigeteadaw Jummal kuled sedda:
 meie tahhame temma mällestust auus-
 tada, temma õppetused ial mitte är-
 raunustada, ike nouda sedda tehha,
 mis temma meid on õppetanud, ja se
 läbbi tahhame temma mällestust igga-
 päwa pühhiteda ja uendada, sedda tah-
 hame ka sellele tehha, kes pärrast ted-
 da seia koggodusse õppetajaks saab tõs-
 tetud, ja nenda selle mele pärrast teh-
 ha, et meile ial ühtegi es olles tom-
 mast surma pärrast andeks palluda.
 Jummal kuleb teie tootust! Roh! lap-
 sed! lootke Jummalale peale, et ta teile
 küll jälle trui ja head õppetajat wottas
 anda, ja nüüd tulge ning pakkuge om-
 ma sõbbrale weel sedda wimist auu, ja
 käige keit temma järrele hauale.

Siis tõstsid rotmeistrid püsarki ül-
 les, ja kandsid tedda Kirkust wälja.
 Otse püsarki tagga käisid Kirriko Is-
 sandad, siis temma wiimsed luggemis-

se lapsed, siis Saklad, ja wima's kog-
 godus. Kandiad käisid tassu, hinga-
 sid wahhel. Oh! se käimine olli nei-
 le teikidele wägga kurb ja sepärrast
 waewaline. Meie wanna Koolmeister
 hakkas sedda laulo laulma: Oh! Jum-
 mal! sinno peäl n. t. s. kes nüüd nutto
 eest wois laulda, wottis laulo ramato
 kätte ja laulis teistega. Kirriko kellad
 hellistasid halledasta se jures — Oh!
 Häddi! minna ei woinud mitte laulda,
 mo südda tahtis lõhe minna, ma nut-
 sin ni kaua, kunni haud sai kiani kat-
 tetud.

Häddi. Oh! Jummal! ollesin
 minna ka seal olnud! agga ma tahhan
 tulla pühha päwal wiisiste minna
 ja isä meie palwet temma haua jures
 luggeda. Ma tulletan küll mo mele,
 kui paljo asjo mulle on tedda tännada.

Marre. Küll agga pissud foggo-
 dusses on, kennel mitte asjo es olles,
 tedda õppetusse, hea nou, hea teggude,
 ja hea õppetusse märki eest tännada.
 Agga mis head ta sulle isfearranis on
 teinud?

Häddi: Oh! eks sa ei tea, armas
 Marre! et ma mo esimesesed abbiello
 aastad omma mehhega rahhota ellasin?
 Minna olin tigue, mo mees ka, ja
 igga üks tahtes omma pea järrele teh-
 ha. Minna ei annud mitte järrele, keif
 piddi agga mo mele pärrast siindima.
 Siis hakkas mo mees wihhast melest
 liaste joma, ja nüüd ma uskusi weel
 ennam ennesele digus ollewad temma-
 ga purreleda uing ridleda. *min ! daga*
 Ma läksin minud üksford meie õn-
 sa õppetaja jure, ja toin temmale melehe-
 ad. Temma Agga ütles: armas no-
 rik! to mulle omma mehhe siiddant, se
 saab mo melest armsam olla, kui so au-
 ded ja tunkitusse. Nüüd ka nomis mind,
 ja ütles: et meie mollemattele kü siind
 piddi ollema; agga et minua kül olle-
 sin woinud omma mehhe siiddant peh-
 meks tehha, armastusse, tassase järre-
 le andmisse; karmotlike mele pallumise
 se maenitusse, ja rahho piddamisse läb-
 bi. Temma õppetaj mind, kuida ma
 sedda kahjo jälle woitsin heaks tehha, ja
 rahho ommas majas jälle woitsin sata

ja maenitusse mind ni isalikkõ wissi,
 et ma temmale tootasin keif sedda teh-
 ha, mis ta mulle olli ütlenud. Ma
 tullin koio, hakkasin mo mehhe kaela
 ümber, pallusin tedda andeks, ja ütle-
 sin temmale keif mis meie hea õnnis
 õppetaja mulle olli ütlenud, ja tootasin
 tedda eddespiddi, kui omma head meest
 armastada ja auustada. Mo mees
 rõmustas ennast siiddamest, tootas
 omma kurjust mahha jätta, ja mulle
 pärra anda, kui se ial woiks digusse
 polest siindida. Nüüd wottime ka tei-
 ne teiseiga sedda ennesele nouuks, et,
 kui üks ehk teine meitist jälle piddi üks-
 ford omma wanna eksitusse sisse lan-
 gema, et siis teine sedda Kirrifo Isfan-
 dat teise mele piddi tulletama. Pühha
 päwal pärrast sedda läksime omma
 Kirrifo Isfanda jure, ja andsime tem-
 male teada, et meie teine teiseiga ollime
 ärra leppinud. ning tännaime tedda
 se eest. Meie ütlesime ka temmale mis
 meie ennesele ollime nouuks wotnud,
 ja temma rõmustas ennast siiddamest
 se ülle, ja kiinitas meid weel meie hea
 nouus ja ettewotmisesse, ja sest ajast

ollen ma rõmus naene olnud. Mo laps
sed ep olle ial näinud et isä ja emma
teine teisega on riidlenud, ja on sepär-
rast õiged rahholissed lomad. Nad
näwad igga päwa, et isä ja emma
teine teist armastawad, teine teisele
pärä andwad, ja teine teist auutawad,
sepärrast armastawad ning auusta-
wad neimad ka ommad wannemad,
ning teine teist, et se rõõm on sedda
näbha. Wata armas Marre! sedda
õnne on mulle meie hea õnnis Kirrifo
Jesand sowinud. Ilma temma isälikko
holekandmisseta olletsin minna mo ello
ajal õnneto olnud ning mo lapsed ka.
Jummal tassugo sedda head temmale
taewas, mis ta mulle, ja hopis mo
suggule pärrast mind, sega on teinud.

Marre. Jah! sedda tehko se ar-
mas Jummal! Temma tassugo ka tem-
male sedda, mis ta mo lastele ja las-
te lastele on teinud. Sa tead kü, ar-
mas Häddi! mo mees surri warrakult
ära, ja mo poeg piddi siis naese wot-
ma ja sedda perret piddama. Agga se
murre ep olnud mitte temma mele pär-

rast, ja temma sai nuffra meelisseseks
ning holetumaks. Nüüd tuli se õnnis
õppetaja üksford meie jure, ja kõnne-
les teigesuggusest: kuida meie käsfi pid-
di käima? kas meie rahhule piddime
ollema, ja muust asjast. Siis kaebas
mo poeg omma hädda, ja ütles: et tem-
male waewaline ello piddi ollema, et
ta mitte eennam woinud wasto pidda-
da. Agga õnnis õppetaja tröstis tedda,
ja tuunistas temmale sedda töeks, et
igga ühhe innimessele omma murre,
omma waewa ning omma hädda on,
mis agga innimenne mitte weel sega
ennesele ei piddant raskemaks teggema,
et ta kannatamattaks jääks, ehk weel
peälegi omma tö ja teago mahha jät-
taks, ja seläbbi teige surema hädda ja
waesusse sisse langetks; waid, ütles tem-
ma, innimenne peab kindla ja hea meelt
wotma, Jummal peäle lootma, ja ik-
ka peäle noudma õige tööd tehha, siis
wottab temma wimaks omma põlwega
rahhule olla, olgo misuuggune tahhes.
Agga kes woib sedda keit ütelda, mis
ta sest kõnneles. Kü, mo poea sai jäl-
le löbbusa meleks, teggi jälle wiisipär-

raliste tööd, lotis Jummalale pedle, ja kuusis sagedaste nou solle õnna õppeta- ja käest, ja keit läks temmale iggas asjus heästi korda, mis ta ial ette wottis. Onnis õppetaja tulli pärrast mittokorda meid kuulma, ja temmale olli sest rõmo, kui ta nähha sai, et meie kässi heästi käis, ja meie tannalikud Jummalale ja temmale wasto olime.

Häddi. Kes woiks ka temmale wasto tannamatta olla? sest meie näggime jo selgeste, et se temmale keige surem murre olli, meile siin ja seal teises ilmas onnistust sata.

Marre. Ürra tulle sedda! armas Häddi! kull on neid weel siin Kihhelkondas, kes temmale wasto tannamatta ollid, temmale hea nou ja õppetused põlgsid, ja weel pealegi keige selle wasto teggid. Sedda nähti jo temmale matmisse jures, ja seal tullid tõeste agga parramad tedda andeks palluma.

Häddi. Ei tahhaks ma mitte nende assemel olla! ma tahhan ifka armastusfega, ja tannalikko melega tedda mälletada.

Marre. Minna tõeste ka! ja kui ma woin, siis tahhan ma tulleva pühha päwal sinnoga weel üks kord temmale hauale minna.

Se hea wannu Marre ei läinud mitte, sest temmale surri päwa pärrast sedda, ja tedda maeti selle wagga ja hea Kirrito Isanda kõrwa mahha.

4.

Lõbbus naene lõbbusad lapsed.

Wrido olli tannine keiksuggused asjad treininud, ja tahtis heamelega katsuda ka penemad asjad treida; agga temmale ep olnud seks mitte riistad. Reid pididi, kui ta olli kuulda sanud, üks wabbanik, ninimega Jürri, moistma tehha, mis temmast mitte kangel teises Kihhelkondas ellas, hea raudsep olli, ja omma Moisa Herrale nifuggusid riistad jubba olli teinud. Wrido läks siis temmale jure neid ennesele telida. Temmale ei leidnud kus Jürri mitte koddo, et agga temmale naene üks

les: et ta pea piddi fojo tullemä, siis istus Wrido mahha ja ootis.

Jürri naene Madli istus seal oma ma kae laste seas, ja keddras. Wannen tütтар kuddus riet, teised lapsed noppisid willo, kuddusid sukkad, noppisid ehmed, nenda, et iggaühhele meist middagi teggemist olli, üks päinis mitte se pissike, kes alles kettis maggas. Nemmad joudsid omma töega nenda, kui ollesid nemmad sega ennefele pidand leiba tenima. Se jures ollid nemmad puhtaste rides, terwed ja rõõmsad.

Wrido panni sedda immets, sest temma ep olnud sedda mitte mõtlenud ühhe wabbanikko jures leida. Ühhe korraga öeldi: issa tulles! issa tulles! alles kargasid lapsed keik, jooksid issa wasto, hakkasid keik temma ümber, sillitasid tedda, wisid tedda nenda tuppä ja hüüdsid: emma! emma! et wata, issa on jälle meie kae. Madli tousis ka illes, läks omma mehhe wasto ja anbis löbbusa pallega temmale kät. Müüd tullid pissikesed ja näitsid sure rõõmoga, kui nobbedad nemmad omma tö

kallal ollid olnud, ja mis igga üks olli teinud. Issa kitis neid, sillitas nende põssed, ja siis läks igga üks jälle löbbusa melega omma tö kallal.

Wrido teggi sured filmad, sest temmale ollid ka lapsed, agga need ei hotinud temmast ühtegid nisamma kui temma naene: olgo et ta läks, ehk tuli, ükski ei pannud sedda mitte tähele. Müüd pallus ta Jürriks sedda, et ta trei-riistad temmale piddi teggema. Hea melega! ütles Jürri, ma tean jubba keik, misfuggused sulle tarwis lähtwad. Tahhame agga warsti pajase minna, tuld üllestehta, ja sinna aitam mind suremast wäljatagguda, siis woiw ma neid sulle sedda nobbeminne walmis tehta.

Nemmad läksid pajasse, ja kui nemmad taggumissest hingasid, siis kõnesid nemmad keigesuggusest asjust. Nenda küsis siis ka Wrido: kust se tül tuli, et temma lapsed ni wägga temma pole hoidsid ja tedda ni wägga ja löbbusa wiisi armastasid? Oh! ütles Jürri, se on keik mo hea naese tö. Temma õppetab neid sedda keik, ja temma

isfe wottab ni hea minno wasto olla, sedda näwad lapsed, ja oppiwad sedda pea emma järrele tehha.

Minna ei moista agga mitte, ütles Wrido, kuida se temma mele tulnud, sest sedda ep olle ma ühhegi tallopoja jures mitte näinud, ja temma on jo wana Mardi tüttar, ning tedda ei olle isse ka mitte nenda kaswatud. Sedda tahhan ma sulle küll ütelda, kostis Jüri, sest mo naene on sedda moisas nenda näinud, kolm kord on ta seal annimeks olnud. Seal ta siis näggi, et lapsed omma wannematte wasto ni head ja lõbbusad wotfid olla, se olli temma mele pärrast. Temma näggi küll, et wannemad ommad lapsed sedda nenda õppetafid, sest isä ütles ikka: teie armas emma, ja emma ütles ikka: teie armas isä. Isä kandis se eest hoolt, et lapsed piddid omma emmale rõmo teggema, ja emma õpetas lapsi, kuida nemmad omma isäle piddid rõmo saatma. Nenda sündis se siis ka, ja lastele sai se willunud wisiks ommad wannemad armastada, lõbbusad nende wasto olla, ning isse se eest murred

piddada, et nemmad sedda wotfid tehha, mis wannemad neist sowisid.

Mo naene olli nüüd küll ikka wäga hea naene, ja armastas mind südamest, ja minna armastasin tedda nenda samoti ka, agga sest ajast, kui temma sedda nouuks wotnud, et meie lapsed nenda sammoti ka meid wottafid armastada, kui lapsed moisas ommad wannemad armastafid, sest ajast ma armastan ommeti omma naest weel ennam, sest ta teeb mulle omma laste läbbi igga päwa suurt rõmo, ja ma tunnen et minna isse se läbbi palju paremaks ollen sanud.

Eks sa polle näinud, kuida ta ommad lapsed nobbe tõteggemiseks juhhat? ärra ussu sepärrast mitte, et lapsed mitte nenda kui teised lapsed oues ei tohhi mängida; küll ikka! agga nemmad tüddiwad sest küll pea ärra, ja tullewad jälle taggasi omma tõ kallal. Se sünnib nenda: mo naesele olli, kui ta ammeks olli, aega küll, kolm ehk nelli jutto ramatud nifagebaste läbbi luggeda, et ta peatagga teie juttud peast moistab. Kui nüüd lapsed tõ ka

lal istuwad, ja on nobbedad se jures, siis ta räkib neile üks ehk kaks jutto, ja siis küsivad lapsed temmalt, pea sedda, pea teist, ja temma juttustab neile siis sedda, mis ta teab, ja mis hea, ning kurri on, et mulle monneforda wessi silmisse langeb. Siis ma lähhen temma jure, ja annan temmale teigest süddamest tät, tännan tedda ning rõmustan ennast, et mulle nisuggune kallis naene on.

Wrido ütles: Jah! nisuggune naene on kü l kulda wäärt! nisuggune naene on ka kü seks tarwis et innimessele nisuggused lapsed saaksid olla. Temma õhtas, ja läks koio.

5.

Bibliotheca
universitatis
Dorpatensis

Leppiko Jani Juhhan,

Juhhan olli kahheteistkümnne aastane pois, kui noor Herra tedda ennesega wottis, kes otse selkorral sure koli peäle saksamale läks. Juhhan olli kü agga nore Herra pois, agga kui ta sak-

sa feelt piddi õppima, siis noudis temma ka saksa teie luggeda ja kirjutada. Ja et temmale seks aega kü olli, siis ta pea ni paljo õppis, et ta Herrale paljo illestkirjotas mis digusse polest Herra isse piddi kirjutamu, ja se läbbi paljo õppis, mis digusse polest temma Herra olleks piddanud õppima. Kolm aastad olli temma nenda õppinud, siis läks Herra temmaga reisimisse peäle, esmalt Rootsimale, siis Norwegi male, seält Tani male, seält Hollandi male, siis Ingli male, seält Portokali male, siis Ispania male, pärrast sedda Brantfosi male, siis Wiitsuma läbbi Italia male. Kui nemmad seäl Roma-linnas ollid, siis kurri temma noor Herra ärra.

Juhhan wottis omma Herra kirjotud ramatud, temma rahha, (misest ta agga ni paljo ennesele piddas, kui ta arwas ennesele tarwis ollewad, et ta omma sündimisse male jälle woits taggasi tulla,) ja ta wottis ka need kirjad, mis peäle temma Herra weel ennam rahha olleks woinud sada, läks nendega selle kaupmehhe jure, kes tem-

ma Herrale tännini rahha olli wälja maksnud, ja pallus tedda, et ta sedda rahha ja need kirjad postiga omma onsa nore Herra issa kätte piddi läkitama, ja temmale ühhe tähhe se peäle anda, et ta keik omma Herra asjad temma kätte olli uskunud, ja kui paljo temma sest rahhast olli wotnud. Kaupmees küsis: mis sinna siis tahhad tehha? Juhhan kostis: ma tahhan ka koio taggasi minna! Moh! ütles Kaupmees, siis woid sa jo sedda rahha ja need kirjad isseennesega wotta. Ei! wastas Juhhan, jalla minnes on se mulle wägga kangel, ja postiga on se mulle wägga kallis. Ma tahhan laewaga minna, ja siis woiksjo mulle keik saggune õnnetus juhtuda, ja mo Herra warrandus woiks kadduda. Parrem on se, et mo Herra warrandus postiga ilma kaddumatta lähheb, ja minna aino üksi lähhen. Juhtogo mulle siis ka mis tahhes, siis on agga mulle üks se willetsus. Kaupmees uskus tedda temma ausa mele pärrast, teggi, mis ta temmalt olli pallunud, ja las kis Juhhanuit minna, kophe ta tahtis.

Juhhan tingis ennast laewa peäle mis Hollandi male piddi minnema; agga kui nemmad peatagga Sitsilia saarest ollid möda purjotanud, siis tullid Türkima merrerisujad nende wasto, wotsid hopis sedda laewa ärra, ja teggid feiki neid, kes laewa peäle ollid, orjaks. Alfiri linnas said siis nemmad keik ärra müdud. Nemmad said keik seäl turro peäle riddusse seisma pantud, ja otsekui siin maal need härjad läbbi wadetud ja katsutud. Juhhan sai ühhe suure Herra kätte arramüdu, kennel weel paljo orjad ollid, kes temma rohho ajas tööd piddid teggema. Nad said igga homiko töteggemisfeiks wälja aetud, ja kui agga üks neist üksford ennast pissud ümberwatis, siis löi Ullewataja tedda piitsaga armotu. Nende toidus olli wägga pissud, ja neile anti mittegi ni paljo aega, et nemmad omma kõhto ollefsid woinud täis süa. Ohto ajal said nemmad, otsekui weiksed, ühhe lauta kokko aetud, ja teine teise külje kinni seutud nenda, et nemmad wallo pärrast mitte ei woinud maggada. Nenda olli se luggu iggapäwa.

Juhhan olli sedda hopis aasta läbi wasto piddanud, temma käed ollid fakti, nenda sammoti ka temma selg, temma olli nenda lahjaks läinud, et temmale ennam kolia, kui ellawa innimesse näggo olli. Siis tuli üks Hollandi ma kaupmees, omma kaupa pärrast Alfrei linna. Temma näggi kogematta sedda waest Juhhannit, küssis temmalt: kust ta piddi pärrilt ollema ja muud küssimisid. Juhhan rakis temmale feik sedda ülles, ja ütles wimaks: Jummal olgo tännatud! et ma agga omma Herra asjad ollen temma isäsa kätte saatnud, sest neid olleksi merre risujad ka ärra risunud, nenda kui nemmid mo piisud te rahha on ärra wotnud. Siis ta pallus sedda kaupmeest, et ta tedda temma kange orja tenistusseest wottaks peästada. Kaupmees rõmustas ennast selle woisi ausa mele pärrast, ja ostis tedda lahti.

Agga nüüd ei woinud Juhhan ommeti mitte koio, waid ta piddi omma ue Herraga kaugeminne minnema, kes tahtis Homiko-India-male minna. Kui nemmad jubba monningad näd-

balad ollid sure merre peäle purjotanud ja paljo tormid wasto piddanud, siis tuli neile üks wägga kange torm, mis laewa ni wägga ärrarikkus, et nemmad julged ei woinud mitte olla, et se mitte pea ärrauppuks. Juhhan ni Herra sowis siis wägga teist laewa sada, missega ta woiks julgem eddast minna. Omma õnneks leidis ta jubba teisel päwal mis ta sowis sest nende wasto tuli üks laew ni liggidel, et se kaupmees selle kippriga ühhe räkimisfe torri läbbi wois kõnneleda, ja temmaga kaupatehha. Kaupmees olli hädda pärrast mittegi kipprilt küssind, kohhe ta tahtis purjotada, waid agga, kas ta tedda tahtis ennesega wotta, ja mis ta tahtis se eest sada. Kui kaup olli tehtud, siis ruttas kaupmees ühhe pabiga teise laewa jure, ja seäl nemmad siis kuulsid, et se laewa Kineast ja Shito-India-male tahtis purjotada. Mis olli siis tehha? kaupmees piddi sega rahul ollema, essites Shito-India-male selle laewaga minna, ja siis seält katsuma, kuida ta Homiko-India-male woiks sada.

Se Ripper olli, Jummal parrago!
 300 musta innimestega omma laewa
 täitnud, keddas temma Kinea maal nen-
 de pealikkudest, ehk nende waenlastest,
 kes neid ollid wangi wotnud, olli osts-
 nud, ehk weel peälegi wägaise ennesega
 wotnud. Needsammad waesed innimes-
 sed ollid keit festel laewa lae all maas,
 ja piddid lia pallawa parrast pea är-
 ranõrkuma. Nemmad ullusid, soigusid,
 ja hallisid, ning ei woinud mittegi
 omma janno kustutada, sest wet ep
 olnud laewa peäle mitte paljo ennam,
 ja segi olli maddaks sanud.

Kui nemmad Jamaita sare jure,
 mis Ohio-India-maal on, tullid, siis
 said need waesed orjad keit turro peäle
 wõidud, ja teine teise järele ärra mü-
 dud. Nemmad piddid nüüd feige su-
 rema päike pallawas põllal tööd teg-
 gema, ja said agga piisud toident. Oh-
 io said nemmad nendasammoti ka, kui
 Alfiri linnas lauta kofko aetud. Juh-
 han, kennel nüüd hea Herra olli, mit-
 tis sagedaste, kui temma sedda näggi,
 sellepärrast, et ta omma Herrat, kes
 tedda orja põlwest olli peastnud, süd-

damest tännas, ning ka sellepärrast,
 et temmale nende waeste innimestega
 halle meel olli, keddas temma ei woi-
 nud mitte aitada. Winaaks leidis kaup-
 mees ühhe laewa, missega temma wõis
 Homiko-India-male minna, ja ta läks
 omma Juhhaniga laewa peäle. Kui
 nemmad nüüd mitto kuud merre peäle
 ollid olnud, ja monne sare jures male
 ollid käinud, siis tullid nemmad winaaks
 Summatra sare peäle Homiko India
 maal. Seal näggi Juhhan nenda sam-
 moti ka musta orjada kurba põlwe, kes
 weel ennam said waewatud, kui Ja-
 maika sare peäle: sest kui üks kurri
 Herra, ehk ülle wataja ühhe neist wih-
 hast melest surnuks löi, siis ei küssi-
 nud ükski innimenne se järele. Juh-
 han põris sagedaste omma pallet ärra,
 et ta mitte sedda liga ja hirmsa pets-
 mist ei tahtnud wata.

Kui Kupmees ommad asjad olli sead-
 nud, siis läkkitas temma Juhannit lae-
 wa peal Hollandi-male, omma suggu-
 laste jure, andis temmale ramatud ja
 kaupa nende kätte wia, ja kästis tõe-
 da seal monda asjad tellida. Ta olli

ramato siise kirjotanud: kui Juhhan keik piddi ollema diete tellinud, ja keik piddi kätte andma, siis piddid nemmad temmale kaks sadda taalrid ja ühe passsi andma, et ta siis isse omma mele pärrast woiks tehha mis ta tahtis. Se sündis siis ka nenda: ning Juhhan kirjotas omma heateggiale ühe ramato, ja tännas tedda süddamest keigese eest, mis ta temmale olli teinud, wottis rahha ja passsi ning läks ma kaudo saksa maalt läbbi saremale tagasi.

Juhhan olli jubba sure koli peäle ja omma nore Herra kõnedeest paljo õppinud, olli omma Herra ramatude sees paljo luggenud, ja lugges, kui ta merre peäle ni kaua reisis, keik ramatud, mis ta agga wois kätte sada. Temma õppis igga ühe käest middagi, mis ta weet ei teadnud: isseärranis kõneldes temma hea melega kippidega, ja õppis neist ma, ja merre kartid moistma, ja need maad tundma kus ta isse ep olnud. Se läbbi sai ta siis targaks mehheks, kes ennam teadis ja moistis, kui monningad ahjopeälsed saksad. Ag-

ga sega ei surustanud temma mitte, waid noudis sure kolega ikka weel enam jure õppida. Temma olli ni paljo ma ilmas näinud, ja ep olnud sedda mitte ilma mõtteta näinud, waid ta olli keige ille, mis ta ial nähha sai, järrele mõtlenud. Seeb se olli, et temma ka õige heaks, ja kohtlase mehheks olli sanud. Temma olli sagedaste sures hädas olnud, ja olli sest õppinud, et ühtegi ennam meie süddant woib rahholisheks tehha, ja finnitada, kui armastus Jummalala wäsko, ja lotus Jummalala peäle, kes keik woib tehha. Sepärrast olli temma siis ka diete waggaks, ning Jummalala kartlikko mehheks sanud.

Kui temma omma passsi ja rahha Hollandi maal olli kätte sanud, siis olli temma joprii ja olleks omma leiba mitmel saggufel wiisil ennesele woinud tenida, ja iggas paikas omma kohta woinud sada; agga temma ustus, etta sedda omma endise pärris Herra teadmisseta ja loata ei woinud tehha, ja tahtis sellele ka essites arro anda omma endise nore Herra asjadesest, kes Roma-

linna olli ärrafurnud. Ta tahtis ka küssida, kas se kaupmees Roma-linnas, kelle kätte ta olli omma nore Herra asjad annud, teik olli läkitanud, et siis Herra woiks sedda weel parrakuulda, kui se mitte es olleks siindinud. Ka armastas temma ikka weel omma siindimisfe maad, ja sepärrast läks ta otsekohhe sare-maale.

Kui temma nüüd omma pärris Herra walda olli tulnud, siis läks temma warsti moisa, ja Herra tuppä. Seal istus Mina rami kallal ja õmbles ühe tekki. Mina olli lapse põlwest sadik moisas kaswatud, olli jubba omma lapse põlwest Juhhanist paljo luggu pidanud ning tedda armastanud. Ta olli paljo temma pärrast nuffinud kui need sannumid tulnud, et noor Herra Roma-linnas olli furnud, ja Juhhan merrele lainud. Se sai küll delatud, et ta sepärrast olli merrele lainud, et ta alwema hinna eest woiks foio sada; et temma agga ni mitto aastad ärrajai, siis uskus iggamees, et ta olleks õnnetusfe sisse sanud, ehk et ta mitte ei tahtnud jälle taggasi tulla.

Mina nuttis sagedaste temma pärrast, sest ta uskus tedda wiisiste furnud ollewad, ja ei woinud tedda mitte ärraunnustada. Temma olli nüüd täis kaswand kenna tüddruk, ja olli ni hea, et moisa wannemad tedda kui omma last armastasid, ja tedda mitte muud, kui agga penikest tööd toas lastsid teha. Siis ta istus õmblemisfe rami kallal, kui Juhhan tuppä tulli. Mina kargas toli peält ülles, ja hüdis: Juhhan! Juhhan! ja hakkas temma ümber kaela. Herra tulli lambrist wälja, ja panni immeks, et ta Juhhanit ennese ees näggi. Roh! ütles Herra, armas Juhhan, kust sinna oled tulnud? meie olleme siind jubba ammo usknud furnud ollewad. (Mina hakkas jälle nutma, agga nüüd rõmo pärrast.) Saggedaste, ütles Juhhan, saggedaste, armas Herra! olen ma küll surma liggidel olnud, agga Jummal on mind tännini hoidnud. Jo so käsfi ommeti mitte ni wägga pahhaste ei olle kainud, ütles Herra, sest sa oled jo hästi rides, ning ei käi mitt jala.

Nüüd rägis Juhhan omma Her-
rale, kuida temma kässi tännini käi-
nud, küsis kas kaupmees Roma-linnas
keik olli Herra kätte läkitanud, an-
dis wimats omma pääli Herra kätte,
ja ütles, mikspärrast temma jälle tag-
gast tulnud. Herra küsis paljo as-
jade järrele, ja kõnneles wägga paljo
temmaga. Wimats läks Herra kam-
bri, ja kirjotas temmale ühe prii ra-
mato, kus sees ta sedda Juhhan Tru
nimmetas, sellepärast, et ta omma
Herra wasto diete tru olli olnud. Her-
ra andis sedda prii ramato temma
kätte, ja ütles: armas Juhhan! sa
olled omma wägga kohtlasse mele, tar-
kusse ja truusse pärrast ennam ärra
teninud, kui minna sulle woiu anda.
Se on se keige wähhem mis ma sulle
praego annan. Sa olled paljo ennam
tenind, kui ühe sullasel ja tallopoial
tarwis lähheb. Se olleks kahjo kui sa
sedda mitte wottaksid omma kasfaks
prakida. Sa olled hopis prii, ja woid
ennesele ühe põlwe wallitseda, mis
suggust sa isse tahhad. Et sa agga
mitte tühja käega minnust qerra lähheb,

siis tahhan ma sulle sedda rahha, mis
sa mulle mo õnsa pojast Roma-linna
kaupmehhe läbbi olled läkitanud, kas-
sudega taggasti anda, sest ilma so ausa
meelt ja tarkust olleksin ma omnети
sest ühtegi sanud.

Juhan ei tahtnud sedda rahha mit-
te wastowotta, ja arwas, et ta agga
sedda olleks teinud, mis temma kohhus
olli tehha, ja mis ta tarkusse möda pid-
di teggema. Sepärrast ütles temma,
ep olle ma mitte sedda suurt palka ärra
teninud, ja kui ma middagi ennam
olleksin teinud, kui ni monneteine, siis
wottab armolanne Jummal mulle sed-
da kasfuda; agga rahha ei woi ma se
eest mitte wotta. Hea kü! ütles Her-
ra, Jummal üksi woib ka nisuggused
head teggud kasfuda; agga kas ma se-
pärast sinno wasto peaksin tännamat-
ta ollema? Ma pakkun sulle agga mui-
dogi middagi, mis mulle tühhine on,
et küi se sulle näitab paljo ollowad.

Senniks kui nemmad weel selle pär-
rast teine teisega sannatlesid, tulli Jo-
hanni Issa ja emma tuppa, hakkasid
omma poja kaela ümber, keddas nem-

mad jubba ammo arwasid kaddunud
 ellewad, ja nutsid rõmo pärrast, et
 nad tedda jälle ollid kätte sanud. Nem-
 mad soksetasid, teadsid mitte, mis nem-
 mad piddid räkima, emma andis tem-
 male suud, ja ei tahtnud tedda mitte om-
 mast kaelast lahti lasta. Mina seisis
 se jures ja nuttis, Herra pühkis ka
 wet silmast ärra. Winaaks ütles Jo-
 hann: oh! mulle on paljo willetsust
 ning hädda olnud, agga mulle on ka
 monnes kohtas hea põlli olnud, ja ma
 ollen küll monne korda usknud, et ma
 mitte parremad ennesele woiksin sowi-
 da. Agga nüüd ma tunnen, et se kei-
 ge parras asfi mulle ommeti weel pu-
 tus: sest, mis olleks mulle küll mo wan-
 nematte armastust woinud tassuda?
 mis mo melest kallim on, kui keik tei-
 ne on siin maa peal. Siin Herra!
 wotke omma priit ramato taggasi! lub-
 bage mulle et ma omma wannematte
 jures tohhiin ellada ja surra. Se on
 mo kohhus, nende wanna eä aastad
 neile fergitada ja löbbusaks tehha. Las-
 ke mind nende armastusjes omma õn-
 ne tunda! Mina tulli liggemale, ja wot-

tis selle hea poja kät, ja olleks hea me-
 lega temma kaela ümber hakkand, ag-
 ga ta häbbenes Horra eest. Johann
 watis temma peäle, temma palle löi
 punnasfeks, ja täutles: armas Mina!
 sa olled ka hea laps, kes mo wanne-
 mad wottaks rõmustada. Nus Herra!
 andke tedda mulle naefeks, siis on mulle
 keik, mis ma ennesele sowisin. Herra irwi-
 tas, audis Minale priiramato kätte,
 ja ütles temmale, mis se kange kaelne
 inimenne seäl mitte ei tahha wasto
 wotta, sedda ei wotta sinna ommeti mit-
 te ennesest ärra heita. Sedda rahha
 ma finkin sulle prudi warrandusfeks,
 ja nüüd panni Herra temma kät Jo-
 hanni kätte ja ütles: teie käsfi käigo
 siis ikka heästi, ja Jummal õnnistago
 teid mo lapsed!

Nüüd läks Johann omma wanne-
 matta perrese. Seäl ta siis näggi om-
 mad wennad ja õed, ka temma suggu-
 lased, ja küllamehhed tullid teine teise
 järrele, ja rõmustasid ennast ning sil-
 litasid tedda, ning küssisid temmalt ni
 paljo, et waene Johan mitte ennam ei
 teadnud, mis ta keikili piddi kostma. Ag-

ga temma ütles sagedaste: oh! ma olen palju head inimesi teie maade sees leidnud, agga mitte misugused, kes mind ollesid nenda armastanud! na jaan teie jure! Ma ep tahha ühtegi olla, ühtegi sada, kui mulla agga teie armastus on.

Nenda läksid teine teisele armastust näites, ja teine teisele jutto ajades monned päwad temmast möda. Wiimaki kästis Herra tedda ennese jure kutsuda, küsis, millal temma tahtis pulmad teha, ja mis ta küll olli nouus wotnud? ja küsis temmalt: kas ta küll tahhaks kahhe saa rubla aastase palga ja prii toiduse eest, temma teise moisa Junkur olla? Johann olli sega küll rahulle, wottis Mina emmandaks ja elas moisa nende toade sees, kus muido temma Herra olli ellanud.

Se on nüüd muido küll ikka se wana luggu, kui tallopoeg isandaks ehk saksaks saab, siis ta lähheb sureliseks ja ühteks, ja wottab peatagga ikka walla rahwa nulgja olla, nenda, et se wana sanna saksate seas tõssi küll on, kui nemmad ütlevad, ühesi wugga ei kä-

ri wäljuminne ja ennam, kui agga se tallopoeg, kes saksaks sanud. Agga nenda ei olnud se luggu mitte Johanniga, sest temma olli moistlik mees, ja hea, temma ei unnustand mitte ommad willetsused, mis temmale olnud, ja se teggi tedda tassafeks ja heldeks. Sepärras armastasid tedda ka keik walla rahwas, ja teggid keik ilma kände ja wände, ja rõmoga ennam, kui temma kange sundusse ja lia hürmo läbbi olles woinud neist sada. Et ta näid se ures ka ausaste keik ülles kirjotas ning õiget arwo piddas, siis satis temma sest moisast omma Herrale kaks kord ennam kassusid, kui endised Junkrud ollid saatnud, ja Herra auustas tedda wägga selle pärrast.

Et küll nüüd Johann kui saks elas ja rides käis, ka Saksad temmale sagedaste woóraks tullid, siis ei hääbenenud temma ial mitte ommast wanenemattedest, egga sugulastest, waid wottis neid nenda sammoti ka ikka weel armastada, ja auustada, otse kui olles ta ühtegi ennam, kui agga paljas tallopoeg. Sepärrast tullid nemmad

ka monnikord pühhapäeval tedda kuul-
ma, ja siis istus ta omma Minaga
kesk nende segga mahha, ja juttustas
woõra maalt, mis temma näinud, ja
mis ta seal olli tähhele pannud.

Esimesenne õhto.

Nenda rakis üksford temma isä seest,
et willi olli hukka läinud ja ni kallis
pidi ollema, et inimenne seest mitte
omma kõhto ei woinud täis süa. Oh!
ütles Johann, segipärrast on meile om-
meti ifka middagi: meie woiksume ka
mu teist leiwa kõrwast sada, meläbbi
meie sedda leiba puutmist mittegi tun-
da saaksume: meie woime mitmefug-
gusel wiisil ennesele rahha tenida, ning
rahha eest woib inimenne ommeti if-
ka leiba sada, kui se ka kallis on: ja
kui ühtegi ep aita, siis ei lasse pärris-
herra meid ommeti mitte nalga surra.
Kui ma omma õnna Herraga Rootsi
maal olin, siis ma nägin, seal ni woe-
sed inimessed kes aasta aastalt pu-
koort omma piske leiba segga sõtkusid:
monningad ma nägin kes pea ükspäi-

nis agga kalladega ennast toidsid, ja
kes mingil kombel ennesele miggadi ei
woi tenida. Sepärrast lähtwad ka pal-
jo neist mäggede sees rauda ja hõbbe-
dad kaewada, ja tewad ma all tööd,
kui neile palju karta on, et nemmad
agga ennast waesel wiisil woiksid toita.
Seest Rootsi maal ep olle ükski pär-
ris Herra, kes omma aita lahki teeks,
ja wilja omma walla rahwale paigale
pannets, waid tallo rahwas on Rootsi
maal feik priid, ja woiwad sellepärrast
nalga surra, kus nad isse tahtwad.

Nenda deldakse Siberia maal pal-
jo rahwas ollewad, kes mittegi leiba ei
tunne, waid ükspäinis nisugguste kal-
ladega ennast toitwad, mis tules on
kuimatud, ehk pealegi mädanud on.
Hopis Kränlandi maal peawad in-
nimesed ühtegi muud, kui agga ilged
ning wallas kallad söma. Mõtlege
agga mo armad misfuggune kurb lug-
gu nisugguste inimestele on! Wils-
li ei lä siin maal ommeti mitte ifka huk-
ka, ja feige surema hädda eest olleme
hoitud. Meile tullewad ka jälle head

aastad, mis meie süddant jälle rõmus-
tavad.

Oh! Jummal! ütles wanna Jaen,
nenda olleme meie iminussed! meie
karjume warsti liaste, kui meie mitte
rohkestes küi ei olle, ja ei panne sedda
mitte tähhele, et ni mitto tuhjad inni-
messed ma ilmas on, kenneel igga
aasta weel pahhem luggu on. Agga
kes olleks sedda ka teadnud, kui sinna
armas poeg! meile sedda mitte es olleks
juttustanud.

Agga armas Johann, kas sa ka
nisuggusse maade sees olled olnud, kus
innimestele igga aasta rohkestes küi on?
Küi ikka! ütles Johann, nisuggused ol-
len minna ka näinud. Se olli, et ma
agga ühhe maad nimmetan, Jamaika
maal nenda, kus kohwe kaswab. Seal
on innimestele hopis aasta täbbi wäg-
ga kennad ja maggusad pu wilja erned,
eas, porkanid, melonid, Sitronid, ja
mitto teist wägga kennad aja wilja,
kenne nimmed teie mittegi ei olle kuul-
nud. Seest sellesamma Dhto Indiamas
sare peäle ei olle ial talwet. Roh! lan-
ti! ütles wanna Jaen, jo seal ommeti

parrem ello on, kui sin maal. Seal
ma woiksin weel omma wanna eal diete
hõlpsaste ellada. Sedda ka ühtegid!
ütles Johann, ja agga seia male, wan-
na taat! sa wottaksid ommeti pea jälle
ihhaldada seia male omma majasse tag-
gasi tulla. Minnoga olli nenda se lug-
gu. Merre peäl, kus ma kaua laewa
peäle olin, piddin ma mädanud wet
joma, lihha, mis haists, wepakkisid mis
wihha ja rikfutud ollid, söma. Kui ma
siis male tulin, ja wägga kallist saksa
saia, ning kallid pu, ja aja wilja söin,
ja iggapäwa maggusad jodawat wina
join, siis ma uskusin wiisiste, et se el-
laminne kusti ma ilmas piddi parrem
ollema, kui agga Jamaika sare peäle.
Agga kui se luggu tükkis ajaks mulle
nenda olli, ja ma feigest küi olin sa-
nud, siis ei sanud se ennam mitte
mo meelepärast olla. Leib maitsis
imnal, mo südda olli nõdder, ja ma
ei sanud mingisuggust süddame tan-
gutust. Oh! kui wägga ihhaldasin ma
siis ni sagedaste ühhe pallokest mus-
ta perre leiba, ühhe tükki sea pekki, ja
meiema rahwa toidust. Sedda woio

innimenne teige omma ello ajal süa, ja ei tiiddi, sedda sües, ial mitte ärra. Nenda olli mulle iggapäwa jodowat wiina, agga hea melega ollefsin ma paljo se eest maksnud, kui ma ühhe topi meie ma öllest ollefsin maitśda sanud. Kuit ma tundsin, et se luggu mo sundimisse maal ommeti parrem on, ja ihaldas, isse Jamaika maal teigeennamiste, teie jure taggasti tulla, ja teie tallo rahwa toidustsüa. Sest, fes niisuguste made sees uisuggnst ellamist lapse põwest ep olle willunud, se ei wotta tedda mitte ni pra wasto piddada.

Peale sedda saab se liig pallaw ilma mis seäl allati on, innimestele surets waewaks. Ka on seäl maal paljo kirtised lomad, kelle eest innimenne sure holega ennast peab hoidma, kui on: korpionid, sured wihhased õmblikud ning sured ussid mispärast innimenne ka wägga häddas on. Ja weel pahhem on se, et seäl maal se wägga arrone on, kui innimesed kolmkummend aas ad wannaks sawad, waidnad surewad pea teie norelt ärra.

Ei! ütles wanna Jaan, ei tahha ma teigest neist kemma, maggusa, ja kallt asjadest mingisuggnst sada, kui ma neid omma ellamisega pean ennesele ostma. Ma tahhan enneminne pistoga rahhul olla, santiminne süa, kaueminne ellada, ja terve olla! Tõeste on sulle õigus! ütles Johan, ja nenda kui ma sedda siin male näinud nenda ollen ma sedda teige made sees näha sanud. Igga ühhe male on omma head, ning ka omma wigga. Meie maal olleme õppinud mollemaga rahhul olla, ja meie on sepärast paljo parrem luggu. Igga ühhe maal on mittdagi rohkesti kül, agga se wasto on seäl jälle muud asja wajak. Meie woime siis igga ühhel maal rahhoga elada, kui meie agga mitte ennesele ennani ei sowi, kui meie on, ja siis on meile ikka kül.

Tõssi kül! ütles wanna Jaan, meie tahhame Jummatat tännada selle eest, mis ta meile on annud, ja mis ta siin male meile woib anda, ja tahhame sedda ni kauaks lõbbusa melega ning

tännoga wasto wotta, kummi meile üh-
tegi ennarn tarwis ep olle. Siis ta
andis pojale käl, ja läks koio.

Teine õhto.

Üks teine fard tuli wanna Jaen
jälle omma poja jure, ja ütles: Herra
lakkitab sulle paljoterriit.

Johann. Teist territ! kas sa ollid
moisas?

Jaen. Ma tullen otse seält. Her-
ra lastis mind ennese jure kutsuda, ma
ei teadnud mitte mitspärrast, ja lät-
sin siis senna kuulma, mis Herra min-
nust tahtis. Oh! se on ommeti ikka
üks kaunis Herra! Jummal lasto tem-
ma kassi heästi kaja, ja jätkago temma
ello päwad weel kauaks meie rõmuks.

Johann. Roh! mis ta siis tahtis?

Jaen. Ta ütles: kule wanna Jaen!
so poeg on õige wahho mees, sadab
mulle ni paljo kassud et ma so tenis-
tusses kül woin ilma olla. Sa pead
siis eddespidi omma perrega keigest
moisa tenistussesest lahti ollema. Ma
tardan ka saaks se so poja melest kurb

olla, kui ta sind näab teniwad. Tõh-
ho! ütlesin minna, seks on mo pojale
ennam moistust; sest teie näte jo, ar-
mas Herra, temma ei habbene sepa-
rast minnust mitte, et kül temma is-
sandaks sanud, ja sedda auu on tem-
ma isseennesele saatnud. Agga, ütles
Herra, kas temma kül seks olleks sa-
nud, kui sinna tedda mitte ni heästi
es olleks kaswatanud? ja nenda olled
sinna siis ka omma palka ärrateninud.
Ma kostsin se peäle temmale: ärge pan-
ge pahhaks, armas Herra, kui ma se-
ga wiisiste ühhe palka ollen ärrateni-
nud, siis ma saan sedda omma poja õn-
ne läbbi, mitspärrast ma ennast igga
päwa woin rõmustada, ja mo waew on
sega rohkestes tassutud. Woiksid jo weel
ennam issad teie wallast ommad lap-
sed ka ni heästi kaswatada, kui teie
nüüd feiki moisa tenistussesest tabhaksite
lahti lasta, kes wottaks siis wimaks
teile moisas tööd tehha? Ei aus Her-
ra! teie ollete meile wägga heaks Her-
raks. Jummal lasto teid kaua ellada!
teie peate kül murret meie eest, ja te-

te meie head. Meie peame siis ka middagi teie pärrast teggema, se on jubba nenda teikis ma ilmas seätud. Ma läkkitan omma sullast teole! head lapsed saatwad wannemattetele küll rõm, se olleks jo kahjo, kui se weel teiste tulutamisega peaks tassutud sama.

Johann. (andis issale kät, pühkis wetfilmist ärra, üteldes) Niinid ma armastan ja auustan sind, armas taat, weel enam; sest, et sa mitte üks painis ni hea, maid ka ni moistlik olled, ja tannan sind, et sa sedda minnust lo-
dad, et ma sind ikka kui omma armast issa wottan auustada ja armastada, olle sinna mis tahhes perremees, ehk fullane. Tõdteggema ei olle ühhelegi mitte häbbiks, agga ühtesuggust tööd ei woi meie mitte teik teha. Igga ühhe innimessele on omma töö, isse ka meie armolisse Keisri Herrale on omma töö ja waew, ning kes teab, ehk on temmale keige raskem töö. Ka peab ikka üks teise eest tööd teggema, moisa wannem tallopoja eest, ja tallopoeg jälle moisa wannema eest, igga üks omma wiisi järrele, se on teikis ma ilmas

nenda. Mi kaugele, kui minna ollen sanud, ollen ma sedda teikis paikus nenda näinud.

Jaen. Agga ütle mulle ommeti, mo poeg, kas siis teikis paikus nifammasuggune seadus, teopawadega, ja moisa kohtude maksodega on, kui sin maal?

Johann. Monda mada sees on pea nifamma suggune seadus, agga mitto made sees on hopis teine seadus. Monne made sees andwad tallopojad weel monned worid, ja selletawad teopawad nendega ärra, agga neile ei olle moisaga ühtegi enam teggemist: monned tallopojad makswad ükspäiniks agga wilja ning rahha: paljo tallopojad ei teni ühhegi moisa all, ja makswad agga kunningale. Nenda on se seadus mitmesuggune, ja keige nende seadusse jures on omma head, ja omma wigga. Nenda peab monne maade sees tallo mees, kennel ühhegi moisaga teggemist ei olle, ni paljo maksud andma et ta sagedaste ei tea, kust wotta? nenda kui ma Hannowri maal ühhe tallopoja nägin, kes igga aasta wilja ning rahha polest kaks sadda taalrid

piddi maksma. Saksa maal peavad tallopojad pea igga nädalas ommad maksud maksma, need on küll iggakor-
da agga toppigad; agga keige aasta läbbi teeb se suur hulk rahha. Sewas-
to on meie maksud siin maal hõpis wähhemad, mis meie keik ühhel päwal wõime sellelada. Panneniud agga weel tähhele, et saksa tallopoeg ühtegi is-
seennesele ei moista tehha, waid ta peab keik rahha eest lasma tehha, keik om-
mad rattad, tõristad, addrad, egged, keikide küljes on paljo wanda, ja sepär-
rast on nisuggused asjad kallid; ta peab rahha eest lasma tehha omma hob-
kose rüistad, omma pu nouud, ommad rided, ülleüldes keik wimani. Mõtle agga, mis se keik hõpis aasta läbbi maksab, ja kui suure waewaga temma sedda keik ennesele peab saatma, mis meile siin maal mitte ühhe tunni mur-
ret ei te, sest et meie sedda keik isseen-
nesele teme.

Kui nüüd üks saksa ma tallopoeg omma pu ma eest woiks nenda hoolt wanda, kui ta isse tahtis. Agga sedda-
gi ei tohhi temma mitte tehha. Nen-

da tahtis Prunswigi maal üks tallo-
mees ühhe tütti omma põllo maast ajaks tehha; agga kõhhus kelis sedda.

Üks teine selfaminal maal tahtis omma põllo peal kuse kabbad kühwa-
da, sest, et põddrad, ja mets sead igga aasta temma wilja põllo peale ärra sõid. Agga kõhhus kelis temmale sed-
da kangeste, ja temma piddi siis nāg-
gema, kuidas igga aasta Metsa ellajad temma wilja ärrasõid, ja estohtnud neid mitte mahha lasta, kui ta mitte keige ommo ello ajal ei tahtnud wangi sada, jah! temma ei tohtnud mittegi metsa ellajad omma põllo pealt ärra kõhhu-
lada. Sest Saksa ma wallitsejad üt-
lewad, et keik metsa linnud ning met-
sa ellajad nende ritis ükspäinis agga nende pärrast peawad ollema, ja tal-
lopoeg peab neid omma wiljaga põllal sõotma.

Kui tallopoeg ühhe põllo maad mah-
ha jättab, siis ei tohhi temma omma heina maal, ehk karja maal mitte jalle teist uut põllo maad üllestunda, se on temmale jalle kõhto polest keeltud, ag-
ga ta peab selle mahha jätud tähhise

põllo ma eest ni heästi omnad maksud ma sma, kui peaks se wija kandma. Kui temma omnad maksud mitte ennam ei woi maksta, siis woetakse kodda ja maja ning hopis temma pumaad tenimast ärra, ja ta peab siis kerjama minnema, nälgas ollema, ehk nälgas surema, kus ta tahab, ükski ei holi sest ühtegid.

Paljo saksama tallopojad ep olle ennam mitte pärris, agga neile on siis ki paljo fantem luggu, kui teile. Teie tete põldo ja rohho ajad, kus teie agga ennese piiris sedda parremad tükki maad seks leiate, ja moisa Herra nääd sedda hea melega, kui teie ennese ümber piirite. Saksama male sai üksford ühhe tallopojale lubba antud, ühhes nömme, mis 10 pennikoormad pift olli, omma pu maad seada, ja kaks teisend tündrid maad üllestünda. Ta olli agga sest piisud ennam üllestünnud, ja sai selle eest nühheldud, et kül se nöm ühhigi innimessele kassuks ei olnud. Teie woite omma põldo metsa ehk heina maaks jätta, ja se eest jälle teist põllo maad ülles wotta, ja teie moisa Herra

näaks sedda heamelega, kui teie wotaksite ennesele metsa kaswatada. Saksamaal on agga kunningal mets, tallopojal ep olle ühtegid, sedda peab ta ka ostma. Kui ka metsa linnud teie wiijale kahjo temad, siis woite neid mahha lasta, ja pealegi neid ärra müa. Ollete õnnetusse labbi waeleks sanud, ja teie ollete agga muido head perremehhed, siis aitab moisa Herra teid heamelega, sest et ta ühhest hea perremehhest mitte ei tahha ilma jada.

Sa nääd siis sest, armas issa, et igga ühhe seadussele omma head ja omma kassud on mis teistele ep olle, ja nenda leiame ka nende seaduste jures ommal maal monda head, mis prii saksama tallopojadele mitte ei olle. Ni paljo agga lähheb tarwis, et meie sedda head, mis meile flin on, parremine ommaks kassuks wottame pruftida, parreminne sega wottame ümberkäia, kui meie sedda tännini olleme teinud.

Taen, Selle polest woib sulle kül bigus olla, mo poeg! Agga kui innimenne noor alles on, siis ei mõtte ta mitte selle peale, ja kui ta wannaks

saab, siis ta jääb hea melega omma
wanna wiisi jure. Agga se seadus, mis
sest sa mulle enne püssud päwad seält
maalt tuttustasid, kus need waesid mus-
tad inimessed kui orjad keit suggust
rasket tööd peawad teggema, se seadus
ei olle omimeti koggoniste mitte mo me-
le pärrast.

Johann. Se polle ka minno mele
pärrast mitte, armas isä! ja isäeä-
ranis se mitte, et need waesed inimes-
sed nillaste ja armota waeseks sawad
peksud. Oh! saaksid nemmad agga nen-
da petud, kui meie omimad ellajad pid-
dame, sest meie lassime omimeti neid
nende tööst hingada, ja tö jures puh-
kuda, et küll se siin maal mitte ni pal-
law ep olle, kui seäl soia made sees, ja
meie peksame omma weist ukspäinis
agga siis, kui meie sedda oppetame tööd
tehha, agga mitte wiha mele pärrast,
ja meie anname omma ellajattele sedda
sua, mis neile maitseb ja ni paljo kui
neile tarwis lähheb.

Taem. Ja et inimessed Ahwrika
maal diete inimessesse jahhi peäle käwad,

et nemmad neid pärrast sedda kuor-
jad saaksid ärra müa. —
Johann! Se on weel wähhem mo
mele pärrast, et küll se paljo rahwa ju-
res jo wannast ajast, ja nüüdki weel,
nenda se wiis on. Nemmad seddiwad
seine teiseaga, ja neid, feddas nemmad
wanai wotwad, müwad nemmad ärra
kuorjad. Nenda tewad nüüdki weel Tiir-
kuna merre risujad, kui ma sedda isse,
Tunnal parrago! ollen küll nähha ja
tunda sanud. Nenda tewad mustlased
Ahwrika maal, ja weel mitto teised, ja
nenda on paljo jubba kahhe eht kolme
tuhhad aastade eesteinud. Juda rah-
was, kui nemmad weel Egiptusse maal
ollid, ollid Egiptusse ma rahwa orjad,
ja pärrast sedda piddasid Juda rahwas
isse orjad, kenne seas nisuggused ollid,
kes isse ennast orjaks ollid ärra minud,
kui meie sedda 2 Mosesse ramatusses,
essimessees peatükis, kolmattimmend-
teisest salmist, tunni kuendamast sal-
mist sadik woime luggeda. Isse neid,
kennega nemmad ollid seadust teinud,
wotfid nemmad kui sullased ja orjad
piddada, kui meie sedda Josua ramatus-

ses ühheksamast peatükis woime lugeda, ning ülle sedda olli se Jummalaga täsk. Jah! armas isä! meie ennese endised wannemad, meie ma rahwa seast, on sedda sammat ka teinud, kui ma sedda ühhe wanna ramato sees ollen luggenud: Need ollid tuhhad aastade ees, enne kui saksad seia male tullid, merre-ehk laewa risujad. Nemmad läksid omma padide ja lodjadega Tani male ja Rootsimale, risusid ja tapsid seal teiki, teddas nemmad agga leidsid ja nägid. Reddas nemmad wangi wotfid, teggid nemmad orjaks, keigeennamiste naesed, ja tüddrukud, sest mehed löid nemmad piggem surmaks. Naesed ja tüddrukud agga mäsud nemmad siin maal ärra, kui nad taggasi tullid. Se pärrast tulli ka Tani rahwas keige esmalt meie sare male, sedda kurja kätte tassudes, mis meie endised wannemad neile ilma süta ollid teinud.

Jaen. Oi! oi! ollid meie ma rahwa endised wannemad ni kurjad innimesed, siis olli se õige, et neile se kurjus sai kätte makstud. Agga õhto jous

ab liggi. Jummalaga jälle! ning Jaen läks koio.

Kolmas õhto.

Utskord ollid jälle Johanni isä, ja emma, ja wennad ning õed tedda kuulma tulnud, ning Johann pidid jälle omma reisisemisest jutto ajama. Siis ütles temma wend Peter: Se õlgo nüüd, kuidas tahhes, agga kui minna sinna asemel olleksin olnud, siisma olleksin kunni ma ilma otsani ikka peale reisinud, et ma siis olleksin nähha sanud, kuidas se seal on, kus ma ilm otsas on.

Johann, Senna kohta es saaks sinna kül ial mitte, ehk sa olled jubba seal, sest kui sa ikka õige otse rea järrele eddasi reisisid, ja kui sa siis wiis tuhhad ja nelli sadada pennikoormad olled käinud, siis olled sa jälle fellefamma paika peal, kust sa wälja läksid, ehk kust sa hakkasid reistma.

Peter. Ennä! mis sa nüüd kül löbbised!

Johann. Jah! Jah! se on tõeste nenda, sest ma ilm on ümmargune,

otse kui üks vün, sa woid selle peäle reisida, kuida sa ial tahhad, siiski ei sa sinna mitte temma otse nähha.

Peter. Et wata immet! Agga armas wend; jo siis ikka üks ossa ma ilmast allaspiddi wee sees uiub?

Johann. Ei mitte wennite! wesi on ka ma ilma pärralt, ehk on üks ossa ma ilmast. Ma ilm ei uiu ühhegi asja sees, waid Jummal wottab sedda omma keige wäggewamma woiuussega nendasammoti ka üllal piddada, kui pärest ja tähhed, mis ka mitte ühhegi asja peäle ei olle finnitud.

Peter. Kas siis selle ma peäle, mis allas piddi on, ka inimessed elawad?

Johann. Jah! wist! agga need inimessed ep olle mitte ikka al, ja meie mitte ikka üllal, waid ka meie ollenie igga 24 tunnid üksford al, sest ma ilm porab ennast isse igga 24 tunnid üksford ümber.

Peter. Neh! imme! ja meie ei tunneks sedda mitte, kui meie alla saaksim?

Johann. Ei mitte! mo wend! sest mõtle agga järrele, kui sinna 24 tunnide sees 5400 pennikoormad pead reisima, kui wägga ussinaste se kül peab sündima? ja se liig ussinus teb, et meie sedda ei tunne, ja et sellesamma ma ilma ümber pöörmusse pärrast ommeti ühtegi siin ma ilmas ei sa seggatud. Agga se saab ommeti sulle raste olla sedda moista, sepärrast wotta ühhe pisikesse kippo täis wet, wotta selle kippo kae hakkatust tätte ja winna sedda kippo weega siis ni nobbeste, kui sa ial woid ülle pea ümber. Kui sa sedda wiisi pärrast teed, siis woid sa hoopis aasta läbbi winnada, ja siiski ei tuffa mitte üks ainustile wet kippust wälja.

Johann teggi sedda nende silmade ees, ja nemmad näggid keik, et se wessi, senniks kui kip sai winnatud, kippo sees näitis wagguse seiswad. Nüüd nemmad keik kül uskusid mis Johann neile ütles, agga ommeti ei sanud nemmad sedda mitte öiete moista, ni tõeste tõssi se ka on. Wimalis ütles.

Johann. Kule Peter! Kas sa kuud olled waatnud ja diete tähhele pannud?

Peter. Küll sagedaste!

Johann. Mõh! wata! se on ka nisuggune, kui meie ma ilm. Ta on ümmargune, ei seisa ühhelegi asja peale, pörab ennast isse ümber, ja käib, ehk weretab ennast selle seadusse möda, mis Jummal üksford alamisest teinud, ma ümber, nenda kui se ma jälle ümber päike käib ehk ennast weretab.

Peter. Ma ollen ikka mõtlenud, et ku otsekui päike peaks ollema, sest ku paistab jo de ajal.

Johann. Jah! wennike! ta paistab küll siis, kui päike omma paistmist temma-peale heidab. Kui ku agga mitte päikesest ei sa walgustud, siis ei woi meie tedda mitte näha, et ta ni kangel meitast ärra, ja isseenneses pimme on, ehk mitte isseennesest ei paista. Sepärrast näme meie temmast agga ikka ükspäinis sedda täkki ehk ossa, kus peale päiki paistab, ehk omma paistmist heidab. Sest tulles se luggu, et ku kasiwab ning kahheneb. Kui ku täis on, siis saab selle ku üks külg, mis

meie pole pörtud on päikesest hopis walgustud. Kui se nüüd juhtub, et ku otse üllal kõrges on, nenda et päike ennam alt, kui küljest temma peale paistab, siis ütlewad inimessed: ku on sellite meie same pahha ilma. Agga teie sate küll nüüd moista, et se ühtigi, mitte head egga kurja ilma ei tähhenda, waid et se agga paljas juhtumine on, kui siis üksford pahha ilm tulles.

Kui se agga juhtub, et meie ma, otse päike ja ku wahhele tulles, siis langeb meie ma willo ehk warri ku peale, ja siis nimmetakse sedda: ku warjendamiseks. Monne korda tulles ka ku, ma ja päike wahhel, siis ei woi meie selle pimme ku pärras, ühhe ossa päikesest mitte näha. Sedda nimmetakse siis: päike warjendamiseks. Sedda keik woiwad need targaste õppetud mehed, kes sedda moistwad, selgeste tunni peale ennekuulutada, sest et ku, ja ma ikka selle õige seaduse järrele, mis Jummal teinud, wist pärrast käiwad, ja ennast weretawad.

Sepärrast woivad need targad mehed ka tähtramato sees selgeste teada anda, mil ajal, ja mil tunnil ku laste, millal ku täis saab, mil päeval ja tunnil ku, ehk päiki warjendaminne on

Peter. Agga kas siis ku peält ka inimessed ellavad?

Johann. Mo armas Peter! Targad on kül ennesele nisuggused sured kiikrid teinud et nemmad se läbbi ku sees woivad mägged, kalsad, ja merred nähha; agga misuggused lomad seal ellavad, sedda ei olle weel ükski woivud nähha. Minna ussun sedda kül, et se keige wäggewam Jummal sedda ku-ilma mitte ei olle tähjakš jätnud nisuggusse lomadest, kennel temma ka omma iggawest armastust wottaks ilmutada. Ja ma ussun sepärrast, et ka need teised tähhed, mis meie ma ja ku sarnatsed on, ja mis need targad Planetiks nimmetawad, mitte lomadest tähjad ei olle.

Peter. Mis need siis on, Planetid?

Johann. Need on keik otse nisuggused maad, kui meie ma, ehk meie ma sarratsed. Pange agga tähhele need tähhed taewa al: nisuggused tähhed, kes nigugused tassase, ja wäheema walgega (otse kui ku) näitse paistwad, need on ka otse nisuggused, kui ku, ja meie ma, mis nenda sammoti ka kui ku näidakšid ollewad, kui meie ka sees olleksime ja seält kohtast näekšime.

Teised tähhed agga, mis öiete wilguwad ja otse kui tullelegid heitwad, need sawad keigeennamiste päike sarnatses arwatud. Mõtlege agga mo armad! kui mitto tuhjad piisikesed, ja sured ellavad lomad se keige wäggewain Jummal siin, sellesinatse piisikesse ma ilmas, kus meie ellame, on lonud, keddas temma keiki täis armastust toidab ja üllespeab, ja ikka surema õnneks juhatab, — ja tõstke siis ommad silmad taewa wole, ja waatke need tuhjad fõrd tuhjad tähhed, kellest igga üks omma teed käib. Mõtlege nenda tuhjad fõrd tuhjad lo-

made peäle, missega temma iggarden-
ne armastus need tähhed on täitnud,
a tundte kui suur ja pühha feige wäg-
gewam Jummal on, kui suur temma
armastus on, misparrast ta sedda
tuhhad kord tuhhad lomad on lonud,
et ta feige nende peäle ennast woits
hallastada.

Wanna Jaen wottis pipo suust är-
ra, panni käed kokko, ja ütles: suur
ja pühha on meie Jummal! Siis wot-
tis Johann Bibli ramato, ja luges
Zaweti laulo ramatussest sedda 148
lauo: Kiitke Jehowat teie! kes tae-
was ollete. Kiitke tedda üllewel kõr-
ges n. t. f.

Parrast sedda läksid feik temma
woorad foio pole, se olli üks wägga sel-
ge õhto. Nemmad kõnnelesidte peäle
käjes weel paljo neist tähhedest, mis
ni wägga kennaste taewas paistsid,
luggesid koddoo weel oiete siiddamest pal-
wed ja heitsid maggama.

N e l j a s õ h t o.

Peter ei woinud feige se õ läbbi mit-
maggada, waid mõtles ikka nende im-

me asjade peäle, mis ta ommast wen-
nast olli kulda sanud, ja nüüd tulli
weel hi monda temma mele, mispär-
rast ta omma wenda tahtis küsida.
Temma ei woinud separrast mittegi
sedda pühha päewa oota, millal ta om-
ma wenna jure tahtis minna. Wenda
kui temma ta tulleswal pühhapäwal om-
ma wenda agga olli terretanud, siis
küsis ta warsti temmalt:

Mis sugused tähhed on siis neid
ennaga, ehk sabbaga tähhed?

Johann. Saksad nimmetawad neid
kometid. Nende wiisid, ja kuida nende-
ga se luggu on, ei tea meie weel wäh-
heminne kui teiste tähhedest, sest et se
üks arrone aeg on, kui neid näitse, ehk
kui nemmad jölle ümber tullemad. Ül-
leüldes on nemmad tähhed, kennel nen-
dasammoti ka omma aeg, ja teed on,
kui teiste tähhedele. Seest nad kōiwad,
kui meie omma silmadega woime näh-
ha, ühhest kōhtast teise. Se wasto
agga jawad need piisikesed päiked, ehk
need tähhed, mis ni ärkuste põllewad
ja wilgumad pea ikka ühhe kōhho peäle
seisma. Kometad, ehk sabbaga tähhed

agga käimad ni pitka ja kauget teed, et nad sagedaste pärrast sadda ja ennam aastad ükskord jälle meie silmadesse tullevad.

Peter. Siis ei tähenda neimad ja ühtegi, mitte sõdda, ja katko egga muud nisugust?

Johann. Ei! ühtegi muud, kui agga, mis keis teised taewa tähhed tähendavad, Sepärrast ei olle sulle mitte tarwis ni wägga karta, ja täis Häda olla, kui sa ühhe sabbaga tähhe nääd.

Peter. Agga ütles mulle mis on siis se, kui monnekorda üks täht taewa möda joseb, ehk taewast mahha kukub ja warsti ärra kustub?

Johann. Se ep olle mitte üks taewa täht, waid werwinne aur mis isseennest tules sütab põllema, ja nenda kui se hakkab põllema, siis ta langeb mahha. Et se agga ühhe silmapilkniisse ajaks polleb, ja seal kohas, kus nisugust pollewad auro näitse ollewad, ka tähhet on, siis on monningad rummalast peast usknud, et se ühhest tähhest tulles; agga tähhed on jo isse, kas teab, ni mitto tuhjad

pennikoormas selle põllewa auro tagga ja üllal kõrges.

Monne korda hakkawad nisugused auro lastud allaspiddise tules põllema, ja siis kul surema hulkas. Siis näitse neid hulkas ma peäl ja tules kui küünlad pollewad, hühpawad, ja ühhest kochtast teise käimad. Se ep olle agga jälle ühtegi mu, kui põllewa ma aur. Saksma maal ollen ma neid sode peäle hopis de läbbi näinud pollewad. Agga se ep olle ühtegi muud kui üks külm ja põlle-matta tuli. Ma ollen ka kuulnud, et monned tallorahwa seast, kennel ebbaust on, siis, kui kegi rikkaks sanud, ütlewad, et temmale weddaja olnud, kes keis warrandust temma kätte winud. Nemmad ütlewad ka, et ned isse sedda weddajad, kui tulli näinud nisuguse mehhe katustse harjast sisse minnewad. Agga se on ka jälle ühtegi muud, kui üks lasso werwinne aur, mis üllal tules sütab põllema, ja siis monnekorda, nenda kui se juhtub, ühhe kattusse harja kohhal näitab mahha langewad ja nenda ärra kustub. —

Peter tähtis weel emmam küsida,

agga Johann sai otse siis omma Herra jure nobbeste kutsutud, kes ärkitselt olli haigeks sanud, ja weel selsammal ösel ärrasurri, ja selle pärrast sai Johann paljo murred.

Et temma Herrale muud lapsed ei olnud, kui agga se ainus poeg, kes Roma linnas olli ärra surnud, siis wotis temma Herra wenna poeg moisad ennesele, mis moisad Johann temina kätte piddi andma. Sellepärrast läks paljo aega möda, nenda et temma kaua omma suggulastega ei woinud kokko tulla. Sennits surri siis ka temma emma, ja temma wanna isä kiddus wägga.

Wies öhto.

Wimaks tullid siis ükskord temma suggulased jälle temma jure. Nemmad kōnnelesid keigesuggusest asjast. Nenda ütles Johann et se wenne riik se keige surem riik ma ilmas piddi olla, sest et ta 1250 pennikoormad pite on; agga et sesamma riik ennesedda mitto piisikeste rikides on jaggutud ol-

nud, mis niid meie armolinne Keisri Herra, ja jubba ka temma wannemad ühheks ritiks on ühhendanud. Minna ussun, ütles Jaen, et algmisest keik agga piisikestsed rikid on olnud.

Jah! wist! ütles Johann. Eestis ellasid innimesed keige wanna ajal üks päinis agga perrekaupa kous, omma ennese laste ja laste lastega, ja perremees, ehk maja isä wallitses kui üks kuningas ommas perres, ehk omma suggu seas. Innimesed wotsid keigeennamiste kolme suggusel wiisil ennast töita. Monningad ollid jahhimehhed, ja toitsid ennast nende linnudega ja mets ellajattega, mis nemmad ollid tapnud. Teised ollid karjatsed, ja toitsid ennast ommast karjast. Weel teised toitsid ennast põllotõga.

Jahhi mehhed ja karjotsed käisid üks päinis möda maad, ja jäid agga ni kouaks ühhes kohtas ellama, kunni nemmad seal metsa linnud, ja karjamaad leidsid: siis läksid nemmad kaugemale, ja igga üks perremees, ehk maja isä, kandis agga omma perre ja suggulaste eest hoost.

Alga möda öppisid innimessed moista, et, kui ennam innimessed ennast, omma wägge ja ramma polest, ühhes nouuks ühhendamad, et nemmad siis ennam woivad tehha ning sata, kui üks ja teine inimenne, kes üksi on. Nemmad öppisid moista, et ennam lindusid ja mets ellajad woivad tapetud sada, kui paljo innimessed ühhe korraga, ja ühhes koos jahhi peale käwad, et nemmad siis sedda parreminne omma ello, kiskuja ellajatte eest woivad kaitsta, ja sellepärast tullid ennam perred ja sugulapsed kokko ning ellasid surema feltsis ehk koggodusse.

Põllo tõmehhed ei käinud mitte möda maad, waid jäid senna ellama, kus nemmad ükskord omnad põllud ollid teinud. Nende suggu lapsed teggid omma ello maja, ja põldo nende liggidel, ning ka neid said moista, et ühhe surema innimesse hulka ühtlane abbi neile sured kassud satis.

Alga uuud läks jubba tarwis et üks mees, ühhe nisuguse sure feltsis ehk koggodussest sai wallitsetud, kes riud selletas, selle koggodusse hea põl-

we eest hoolt kandis; ja kes nenda juhataja ehk pealik siis olli, kui nemmad kiskuja ellajatte, ehk ka teiste innimesse te wasto piddid söddima. Need said nüüd mitmesuguse rahwa seas mitmesugusel wiisil nimmetud. Siin saremal andsid meie endised tallo rahwa wanemad nisuguse üllewaatjale, ehk pealikule sedda nimme: wannem. Nenda kui nüüd rikid suremaks said nenda wotsis siis ka üllema ennast teist wiisi nimmetada. Nüüd sawad keige suremad üllema keisriks ning kuningaks nimmetud.

Keik se seadus tuli küll esmast neist põllotõmestest. Sest nemmad piddasid ennestele kindlad ello assemid, mis ühhes kohtas jäid. Ilma nisugused kindlad ello assemid es olleks mitte üks riik woinud seatud sada. Nemmad kaswasid nobbeminne sureks feltsideks, ollid wäggewammad, rikkamad, ja tar gemad kui need risujad hulkad, kes ümber kaudo ifka käisid, sepärast woisid nemmad neid ka pea omma wallitsusse alla sata. Põllotõmehhed on praegogi weel keigetariwilisid innimes-

sed ühhes ritis, sest nemmad saatwad neile, kes ühhes ritis ellawad, leiba. Hinama Keisri Herra teab sedda kül, ja lähheb sepärrast igga aasta üksford ühhe põllo ma peäle, ja künnab omma sure Kenerallitteka isse ühhe tükki maad, ja temma allamad waatwad, kuida temma künnab. Üks õnnis sakama Keisri Herra, nimmega Josef, wottis ka üksford addra ühhe tallomehhe käest, ja kündis isse. Sega tahtis temma näita, et ta nisuguse kalli ja ausa tõest mitte ei hääbenenud. Inglima Runningas wottab ühhe piisikesse moisa eest nenda samimoti ka murret piddada pea nenda kui minna, kes ma moisa Junktur ollen. Sedda teeb ta sepärrast, et ta sega ommad allamad tahhab ärratada diete holerikkud põllo harrimisse pärrast olla.

Waatke lapsed! ütles wanna Jaen, eks ma teile mitte sugedaste jubba ütlenud, et meie mitte keige santimad allamad ühhes ritis ei olle? sest meie sadame sedda, mis keitidele tarwis lähheb: meie sadame leiba! wotke agga

nouda sest diete paljo sata kül siis meie jubba sedda teist ka same.

Se olli se wiimne õppetus mis wanna Jaen omma lastele andis, sest kui ta koio tulli, surri ta äkkitselt ärra.

Johannile olli agga üks ainus poeg kes siis jubba sureks ja rikkaks kaupmehheks Peterburri linnas olli sanud. Sesamma sowis omma issa ja emma ennese jure sada, et ta neilenende ello päwad tahtis löbbusaks teha. Johann kinkis siis keit mis temmale olli omma wennadele ja õedele, ja läks omma Minaga Peterburri linna omma poja jure ellama: Sest ajas ep olle ükski temmast middagi kuulda sanud.

6.

Kes omma last armastab, se peab tedda witsa hirmoal.

Sirak. 30. 1.

Mardi Trina olli hea ja moistlik emma. Temmal ollid wiis lapsed, kes keit weel nõddrad ollid. Ka olli temmal piisud perred, sepärrast sai se temmale

wägga raskeks neid lapsi keik toita, har-
rida, ja neile rided murretseda. Sis-
ki wottis temma weel ühhe piiskesse
waese lapse ennese jure, kes keigest in-
nimestest olli mahhajätud. Temma mees
kes ommad lapsed moistmatta wiisil li-
aste armastas, sõitles tedda sepärrast.
Agga Trino kostis: armas Mart!
iätta minnulle sedda murreks, kü ma
tahhan jubba nouda, et ma sedda waest
last ka wiiksin toita. Se olleks ja wäg-
ga halle luggu, kui ta peaks nälga sur-
rema, ja kust mo wiis lapsed omma
kõhto täis sawad, seält saab kü ka üks
palloke leiba selle kuendamal ülle jada,
ja kui ma nüüd isse sedda kuest weel
olleksin sanud, siis peatsin minna sedda
ommeti ka toitma: Mart häbbenes en-
nast ning jäi wait.

Trina armastas ommad lapsed ka,
kui üks õige emma, ning ka sedda pi-
sikest waest last, kui ollek ta omma
lihhane laps olnud; agga otse sepä-
rast, et ta lapsed siidamest armastas,
kawatatas temma neid heästi, ja ei sal-
linud neist mitte sedda teigewähemat
äleantust. Keiteennamiste watis ta

kangeste se päele, et lapsed ketkiist sadie
sannakulelikkud omma wannematte was-
to piddid ollema. Sest ta ütles: kui
laps mitte sanna kulelik ei olle, siis ei
wotta temma sedda mitte tehha, mis
ma tedda käsün, ja õppetin, ja siis ei
temma ial heaks, egga karremaks sada.
Sepärrast andis ta lastele warsti wit-
sahirmo, kui nemmad tiggedad ja san-
nakuulmatta ollid ning wasto pannid,
ja sedda teggi temma jubba enne kui
laps wiiks kaja. Sepärrast es olnud
temmale eddispiddi mitte tarwis neile
ni sagedaste hirmo anda.

Mart purreles sepärrast igga for-
da temmaga, ja armas, et se laps wäg-
ga nõdder weel piddi ollema, ja sest
ühtegi ei piddand moistma. Agga Tri-
na ei holind sest ühtegi, waid ütles:
missesks laps peab sama, sesks peab tem-
ma nende kolme essimeste aastade sees
sama. Mis inimenne sel ajal lapse
kawatamisse jures on mahhajätud,
sedda ei woi temma pärrast mitte ni
pea ehk kogoniste ennam tassuda ehk
parrandama. Nüüd on se kü, kui ma
omma lapsele üks paar witsa näpsud

annan, ja se ei wallota mo süddant mit-
te ni wägga, ja aitab paljo ennam kui
siis, kui ma eddespidi omma last pool
surnuks peaksin löma, ja se mittegi ei
aitaks. Peäle sedda näid sa jo, et lap-
sed mind weel ennam armastawad, kui
sind, et küll sa neile teik woimust an-
nad, sest nemmad näwad et ma neid
diete moistlikkult armastan. Ja et nem-
mad mo witso hirno moistwad, ja se
läbbi sawad parrandud, sedda woid sa
jo küll pea nähha sest, kui sa meie küll-
la mehhe Turri lapsed tähhile panned,
tes omma wannemattele mitte head san-
na ei anna, ja kui porsad ümberlaudo
fargawad. Ja wis wimaks sest sim-
nib, sedda woid sa selle küllamehhe Rei-
no täis kaswand lastest nähha, keddas
wannemad nüüd peawad kartma. Kä-
ki mis tahhad! minna tahhan omma
lastest rõmo nähha: sepärrast wottan
ma nüüd sedda waewa nähha, et ma
pissud käwwa nende wasto ollen.

Selle pissokesse waese lapse ei olle
mitte nisuggune hea emma olnud, ja
temma olli sepärrast wägga wallato.
Trino piddi siis ka temma wasto walli

ollema. Siis mötles se rummal Mart,
et se pat piddi ollema, üht waest last
peksta. Jummal teab, ütles Trina,
et ma sedda last nenda sammoti ka ar-
mastan, kui omma ennese lapsed. Sel-
le waese lapsele ei olle jo emma mitte
ellus, ma pean jo siis sedda teggema,
mis üks emma woib ja peab teggema.
Mis suggune hea teggo olleks se küll,
kui ma se eest hoolt kannaksin, et se
laps ellama jääb, ja tedda hinge po-
lest lastsin hukta minna. Kuida woik-
sin ma sepärrast ütstord Jummalale ees
kosta, tes sedda last mo holeks annud.

Mart jäi rummalaks, et küll tem-
ma pärrast sedda ei sannagiennam lau-
sunud. Trina ei lastnud ennast mit-
te keelda, ja temma lapsed said samna
kulelikkuts, joudsamaks, ja waggaks:
armastasid ommad wannemad, teggid
teik nende mele pärrast, ja saatsid nei-
le nende wanna ea ajal paljo rõmo.

7.

L a m b r i n e.

Rudo olli waene laps, kelle isä wab-
banik olnud. Üks holeto ja sant tal-

7

lopoeg, kenne jures ükski perres ei seisnud, sest, et ta omma perrele wägga nappiste süa, ja santid rided andis, se wottis sedda waest last ennese jure lambrissets. Se waene laps olli ikka pool pallas, ja piddi ennast sagedaste tühja kõbhoga maggama heitma, sest selle santi perremehhele ei olnud sagedeste leiba mitte majas. Agga kus minna? ta piddi jubba seal perres mitto aastad wasto piddama, ja kaswis sureks. Ühhe külla naese käest, kes hea naene olli, õppis ta luggema; agga kui ta piddi kirriko isfanda jure luggema minnema siis ei olnud temmale mitte ridedegga rahho. Temma perremees ütles ikka, et ta weel üks aasta piddi ootma.

Rudo läts nüüd moisa Braua jure, ja pallus temmalt abbi ja armo. Braua küsis: mikspärrast temmale mitte rided ei olnud, et kü temma ni kaua oli feminud. Rudo rätis nüüd üllos, kuida se luggu perres piddi ollema. Waene laps! ütles Braua, säh! wotta need rided, sedda rahha ja leiba, ja kui sa olled selletud, siis tulle minno jure moisa, minna wottan sind lambrissets.

Eht siggiwad mo lambad siis parreminne, ja pissitesed talled jäwad, kes teab, siis ellusse, mis tännini ikka surrid.

Rudo sai sepärrast süddamest rõõmsaks, läts kirrikule luggema ja pärrast sedda moisa. Temma hoidis lambad suure hõleaga, ajas neid ikka kuima karjama peäle, ja kü saggele käsja põlde peäle. Kui üks lammas karja ma peäl tulle teggi, siis ta tallus sedda tallekest toio, ja hoidis ning piddas murret nende tallede eest, õfeku ollekid nemmad lapsed olnud. Kui hummalad said nopitud, siis koggus temma igga õhto hummala warred ja lähhed, ja heitis neid omma lammaste ette. Rubbiast pallus temma, et ta paljo kasse pu agguksid lassets rajuda, et ta siis mitmesugust omma lammastele woiks süa anda. Rehhe pappi pallus temma, et ta sedda reht mitte kängeste ei piddand kütma, kui herved said ülles pantud, ja et ta neid siis ilma kütatta weel ühhe päwa piddi parsile hitma, et siis herne warred rabbamisse jures mitte hõpits agganaks ei saaks pekstud. Sest temma tahtis neid omma armisa lambadele

anda. Herra sai sedda kuulda, ja käs-
fis sedda nenda tehha, kui Rudo tah-
tis.

Kui lambad süggise ajal lauta said
pantud, siis murretses temma se eest,
et neile paljo põhko sai alla heidetud,
et neile siis kuiw asse olleks. Ja et
nemmad ommeti kahhes lautas ollid,
siis panni temma oinad ja talled ühhe
lauta ja emma lambad teise lauta. Muud
mottis temma keige se päwa läbbi ikka
omma lambade järrele wata ja nende
eest murret piddada. Ta andis neile
igga päwa nellikord süa, agga mitte üh-
bekorroga paljo. Agga ta heitis neile
ikka middagi teist sömist ette: ükskord
andis ta neile heinad, pärrast jälle ag-
ganud, siis lähhed, siis herne warred.
Kui wägga külm ilm olli, siis tallus
temma neile wet lauta, isseärranis siis,
kui nemmad külma ajal said nidetud.

Temma lastis ennesele monned tar-
jad tehha, ja kui siis üks lammas talle
teggi, siis ajas temma sedda emma lam-
mast omma tallega lauta nurka. ja
panni ühhe tarja fenna ette, et siis se
waene nõddertal mitte teiste wana

lambadest ei saaks tämpitud, ja emma
tedda mitte ennesest ei woiks ärra liik-
kada. kui ta tahtis inneda. Siis kan-
dis temma selle emma eest hoolt, kinni-
tal olli kangemaks sanud. Ka pallus
Rudo Herra käest kaks tükki solast kiw-
wi, misest ta ühhe tükki ühhe lamba
lauta, teist teise lamba lauta panni.
Agga ta siddus mollemad tükkid paela-
de otsa kinni, ja pous neid siis nende
kahhe lautade sees nenda ülles, et lam-
bad sedda woisid nolida, nenda kui nad
isfe tahtsid. Nenda hoitud ja koitetud
ei furnud siis se aasta mitte üksainus
lammas, ja teisel aastal pärrast sedda
teggi surem hulk lambadest kaks talled,
mis nisamma heastisiggisid. Herra näg-
gi niuid küll kelle sü se olli olnud et
lambad ennesedda mitte ei sigginud, ja
tassus sedda head, mis temma wahho
lambrine olli teinud, temmale mitte üks.
päinis kinkitussega, waid andis tem-
male ka ühhe kassa lamba. Se teggi
temmale kaks emmased talled, need and-
sid pärrast sedda jälle talled, nenda, et
temma monne aastade pärrast jubba
monned nored oinad wois ärramüa,

ja temmale siis weel 12 emma lambad ollid.

Müüd surri moisa Rubbia naene ärra, ja kaks piisikesed nõddrad lapsed jäid järrele. Rubbias kes ommad lapsed armastas, tahtis neile ühhe hea woõras emma sata. Temma tundis kül keik tüddrukud waldas, agga temma ei leidnud nende seast keddagi, kes olleks parrem olnud, kui Rudo. Sest temma mõtles isseeneses: wõib Rudo woõrad lambad ni wägga armastada kuida wotab ta siis kül woõrad lapsed armastada, ja ta olli sedda korda kül öiete mõtlenud. Temma läks siis tedda kossima, ja Rudo andis temmale rõmoga kät. Agga se ep olnud mitte Herra melepärrast. Kule Rubbias ütles temma, ma sowin kül keigest süddamest, so nõddra laste pärrast, sedda head tüdrukut sulle naeseks, agga minna ei tahaks mitte hea melega tedda moi säst lahti lasta. Wotta tedda siis ennesele naeseks, agga tulle ja ella moisa, et so naene ikka moisa tarja aja eest woiks murret piddada, nenda kui ta tannini teinud. Anna omma perret teise kätte,

ma annan sulle se eest praramato, ja 150 Rubla aastase palka ja toident, ja selle eest olled sa siis moisa Junkur.

Rubbias olli sega wägga rahhule, wottis Rudo naeseks, ja sai temmaga keik, mis ta ennesele woiks sowida.

Nenda õnnistab Jummal monne, korda üht waest head last, ja ka teised temma läbbi.

8.

N i k l a s.

Ütle mulle agga, mis selle wanna innimesega tahhat tehha! leiba on meile muidogi wägga nappiste — ütles Niklas omma naesele, (kes ühhe wanna innimesse ennese jure olli tenistusse wotnud.) Temma peab weised hoidma, armas Niklas! wastas naene. Agga armas naene! ütles Niklas, meile on jo isse kolm lapsed, kes jubba weised karjamale woivad ajada, miks pärrast peame siis weel sedda wanna kiddewa innimest söötma? Armas Niklas! ütles naene, eks sa mitte omma lapse põl-

wes ka weiksed olled hoidnud? minna ka! Sa tead jo küll! Meie ollime ka monneforda karjamaal wallato agga omi-
 meti mitte nenda, kui teised karja laps-
 sed. Sa tead misfuggune õnnetuskõrtsi
 Redike pojale sai ja misfuggust kur-
 just teised karja maal teggid. Minna
 ei tahha's mitte, et meie lapsed nifug-
 gust pahhandust näaksid, weel wähe-
 minne, et nemmad nifuggust pahhan-
 dust ka wottaaksid teha. Lasse agga
 sedda wanna innimest lastega karjama-
 le minna, ja neid seal tähhele panna,
 et nad mitte ihho ja hinge polest ei sa
 rikkutud, ja sure õnnetusse eest saaksid
 hoitud. Ma arwan kui ta sedda teeb
 siis on ta omma leiba jubba ausaste
 küll ärrateninud. Miklase palle löi pun-
 naseks, andis omma naesele kät, ja üt-
 les: tõeste sul on õigus. Lasse enne-
 minne lapsed hopis koddo ja omma sil-
 made al jada. Sa woid jo neile pig-
 gem pissut kerget tööd anda, et nad
 mitte ajawiteks, ehk laistusse pärrast
 kurja peäle ei mõtte, siis on ühhe kor-
 raga keik tassutud, mis se wanna inni-
 menne sööb. Se sündis ka nenda, ja

wannemad ei olle sedda ial fahhetfenud,
 ning lapsed wotfid pärrast sagedaste
 ommad wannaemad se eest tännada.

9.

W a b b a n i k.

Terre! wanna Hans! kuida so kässi
 käib? küssis üks Saks, kes enne sedda
 ühhe moisa saremaal renti peäle olli
 wotnud, ja kes Berno linna ühte en-
 dist perremest sestfammaast moisast
 raske tö kallal näggi. Kuida se tulleb
 et sa siis tööd teed? Mis teeb so per-
 re? Oh! armas Herra! ütles Hans,
 mulle ei olle, Jummal parrago! mitte
 ennam perret. Ma ollen praego wab-
 banik, ja mo naene katsub siis, kuida
 temma waeseliwisil ennast woib toita.
 Mo lapsed ollen ma piddanud teiste
 tallopojade jure tenistusse andma, ja
 neile ep olle seal mitte wägga hea põlli,
 teigewähhemalt mitte nifuggune hea põl-
 li, kui neile minno jures olleks olnud.
 Sedda ma ussun küll! ütles Herra,

aggo kuida se tull, et sa wabhanikkus
said? sa ollid jo muido rikkas tullomees.
Jah! kül ma ollin! wastas Hans, Ag-
ga õnnetus, ja mo ennes rummalus
on mind waefusse sisse saatnud. Kui-
da nenda? küsis Herra, ja Hans kos-
tis: Ma tabhan teile sedda räkida, et
se kül mo siiddant wallotab, et minno
sü läbbi mo lapsed sest perrest ilma
jäid.

Warsti aasta pärrast sedda, kui
teie meitist ollite ärralainud, olli wil-
li wägga kallis, sest et wägga piisud
olli kaswanud. Se peäle olleksi min-
na kül jubba leikusse ajal piddanud
mõtlemä; agga minna ei mõtlenud üh-
tegi järrele, waid ma wotfin siiski abbi
leikusse ajal, ja andsin igga ühhele tem-
ma päwa eest ühhe küllimitto wilja, ja
peälegi weel süa, sest ma uskusin, et
ma mitte üks omma wilja ei woinud
leikada, nenda kui muido. Se läbbi
sai jubba monni wat willi kautud, ja
mulle jäi leikusfed agga piisud wilja
ülle. Niinud ma olleksi kül piddanud
se peäle mõtlemä, et tullemal aastal
willi weel wäbheminne woiks kaswada,

ja olleksi piddanud katsuma wäbheme-
ga perret piddada; agga ma mõtleksi:
küllab Jummal tullemal aastal ennem
annab! kõht peab täis ollema, tulgo
kust tahhes! ja ma sõin siis omma-
tega wäbhuste peäle. Kui omma willi
otsa sanud, läksiin ma moisa, ja laena-
sin ni palja, kui mulle ial anti, ja kui
se otsa sai, laenasin ma jälle.

Kewwade ajal olli mo solatud kalla
otsa sanud, ma arwasin ilma sedda mit-
te woiwadellada; agga rahha ei olnud
mulle mitte ennesele kalla ja sola osta.
Ma läksiin siis jälle moisa, ja laenasin
wilja, panni sest üks paar watto kod-
do paigale, ja mis üllejäänud, sega lük-
sin ma sõrwe reimedosta. Kallapiinud:
jattele olli wägga hea meel, et ma wil-
jaga tullin. Agga nad andsid mulle
agga 100 reimed ühhe küllimitto wilja
eest, ja minna ollin rummal kül, et
ma feik ommad rugid kallade east är-
ra andsin. Waatte Herra se on se
keige rummalam kaupleminne, mis ma
omma ello ajal ollen kauplenud. Ma
ollen pärrast sedda, ommas õnnetus-
sedda asja esstes järrele arwand. Üks

watrugid maksis sel forral 4 rubla, ja nenda maksis üks küllimit 66 Koppigad. Olleksin ma enneminne sedda wilja är-
raminud, ja rahha eest kallo ostnud, siis ma olleksin 100 reimud 15 koppi-
ga eest woiud sada, agga minna olin
siis nelli kord ennam se eest maksnud.
Senna jure tulli nüüd weel se: meie
ollid wägga kennad reimed, meie söime
neid diete magguse suga rohkeste, ja
söime nenda kõrwas paljo ennam leiba,
kui meie muido olleksime sõnud, ülle sed-
da teggi mo naene saggele werstet lei-
ba. Paari päwa pärrast piddin ma
jubba jälle moisa minnema, wilja lae-
nama. Agga Herra sai wihhaseks, sõit-
les mind pettajaks, kes wilja laenab,
sedda ärra miinub, ja ärralakkub, ja ei
tahtnud mulle ühtegi ennam anda. Ma
rätisin siis, et ma kallo wilja eest olin
ostnud. Sedda ei tahtnud Herra mit-
te uskuda, sest ta arwas, et ma ni rum-
mal mitte ei piddand ollema. Kui ma
kaua kül tedda olin pallunud, siis an-
ti mulle ommeti weel üks paar wakka,
agga se jures sai mulle kinnitud, et ma
enne leikust ühtegi ennam moisast ei

piddanud sama. Kui need paar wak-
ka ka otse said, siis ma laenasin omma
külla mehhe käest weel 4 wakka, ja pid-
din tootama se eest 2 küllimitto kassu-
sid jure maksta, ja piddin weel peäle-
gi temmale ühhe hea tükki heinamaad
andma.

Wimats tulli leikusse aeg kätte, ja
se olli weel santem, kui mullo; agga
minna ei sanud mitte targemats. Ma
wotfin ommeti jälle põwilissed, ja kui
ma neile, ja omma küllamehhele olin
maksnud, siis jäi mo wiljast agga ni
paljo ülle, et ma paar wakka weskale
woiksin wia, ja kassusid üksi moisast
woiksin maksta. Sega saatsin ma nüüd
ennesele hopis Herra wihha.

Suggise ajal sõid põllo ussid mo
rugi orrased pea hopis ärra. Põllo
põhto olli mulle pissud, ja üks hea hulk
heino putus mulle ka. Mo teo ellajad
said santiks, ja mo lehm surri ärra, kui
ka paar lambad. Keit minnema aas-
tane laeno willi, olin ma moisa wõlgo
jänud, ja woinud mitte lota, et ma sed-
da tulles leikusse ajal saaksin maksta.
Ma olleksin nüüd ükskord piddanud se

peäle mõtlema, et ma wähemega läbbi
saatsin. ja kuida ma mu wiisil woiksin
igga päwast toidust sata: ma olleksin
omnad täis kasiwand lapsed teiste jure
piddanud päwiliisfeks läkitama: pig-
gem ühhe weikse ärra minna, et ma
olleksin woinud se eest ennesele leiba sa-
ta, ja sedda leiba olleksin ma siis pid-
dand kofko hoitma; agga ma ei tei-
nud sedda mitte waid ellasin ikka ilma
mõtteta, holetu wiisil nenda, kuida ma
omna wanna wiisi järrele ikka olin el-
lanud. Ma laenasin moistast ni paljo
kui ma woiksin, ja sõin ikka wahhuste
peäle, kui mulle agga middagi kael ol-
li.

Agga nüüd andis mulle Herra 3
küllimetta nädalas; sepärrast ma lae-
nasin teiste küllameeste käest, kusma-
ial woiksin sada, ja ei woinud wimaks
ei ühhelegi mitte maksta. Keik mo war-
randus ei maksnud mitte ni paljo, kui
ma kolme aastal olin ärra sõnud ja ärra
pillanud, sest willi olli weel kalli-
maks lainud. Mis siis muud ennam
aitis, mind wiisati pu ma peält ärra.
Herra wottis se eest, mis mulle tem-

maga wõlgo olli, mo weiksed ärra, mo
lapsed piddit fullafeks ja ümmerdajaks
teiste jure minnema, ja minna ja mo
naene peame ennast waesfel wiisil toit-
ma. Need tallopojad, kennele ma om-
ma wõlla ei olle maksnud, wihhawad
mind; sepärrast tullin ma ühheks ajaks
seia Berno linna, et ma omma tö läb-
bi ennesele middagi talwe wasto woik-
sin tenida.

Nüüd ma nään kül, et mulle om-
ma ennese rummalusse ja holetusse pär-
rast keigest sest siüd on, agga se on
nüüd, Jummal parrago! wägga hilja
et ma sedda moistan.

Tõssi kül! waene wanna Hans!
ütles Herra, sel wiisil on jubba paljo
tallopojad lõppenud. Nemmad wotwad
ennast agga ikka ükspäinis leibaga toi-
ta, lootwad agga ikka omma põllo peä-
le, et nad sest omma laeno willi taht-
wad maksta, ja ei mõtle mitte se pea-
le, kuida nemmad mu wiisil ennast
woiksid toita, keige ennamiste sel ajal,
kui willi nappiste kasiwand. Nemmad
ei arwa sedda mitte, et nemmad fue
wakka laeno wilja eest jälle seitse wak-

ka peavad maksma, ja et siis põld igga aasta ennam wilja piddi kandma, mis ta igga aasta ei te. Nemmad ei mõtle mitte, et nad kullemitto kasso maks misse läbbi ifka ennam waesemaks sawad, et nad pealegi sagedaste midda gi wilja eest ostwad, ilma sedda pissud ei arwates, mis willi, ja mis kaup maksab. Noh! ja terweks! wanna Hans! sa olled nüüd kül targema's sa nud, wottaksid agga keik teised tallopojad warreminne nisuggust tarkust nouda, et nemmad mitte so hädda ja willetsusse sisse ei sa.

10.

Innimenne jaksab paljo, kui temma agga isse tahhab.

Laus olli kange joma mees. Temma ei woinud mitte ühte ainust kõrtsi ilma jomata möda minna, ja ei lõppetanud omma liga jomist mitte enne, kunni temma ennaast hopis täis olli lakkunud.

Kui temmale seks mitte rahha ei olnud, siis ta laenas, ehk warrastas ta sedda teiste käest, et ta agga igga päwa woiks joobnud olla. Kui ta nüüd joobnud olli, siis ta kiskus keikidega rido, ja soi saggele neist, kes mitte joobnud ei olnud, wahhuste pekka, nenda et ta sagedaste hopis ruskus pekstud koto tuli. Sagedaste sai ta moisa polest, sagedaste kohto polest selle kurjusse parrast nuhheldud agga siiski ei parrandanud temma emast mitte. Temma naene ja lapsed nussid sagedaste koddo temmaparrast ja piddid sagedaste nalgas ollema. sest et ta keik läbbi kurko ajas, ja keik nahka panni. Kui temma naene tedda pallus, et ta sedda ligga jomist wottaks mahha jätta, siis ütles temma: ei woi ma sedda mahha jätta! ma ollen haige, kui ma mitte joobnud ei olle.

Wimaks olli temma senniks, kui pahho rahwas lauale woeti, joobnud kirkto tulnud, ja olli joobnust peast pahhorahwast lõnud: separrast sai temma siis tullewal pühapäwal kümme paari witsso, kirriko jure sambas. Tem-

ma waene naene ei teadnud sest ühtegi, miks parrast temma siutud linna sai widud, ja läks siis selsammal pühha päwal kirkul. Seal ta siis näggi, et temma mees sambas witsso sai ja nuttis sepärrast kibbedaste. Parrast sedda läks Laus kõrtsi ja jõi ennast jälle uesti joobnuks, lõi teised, sai siis kõrtsis weel ennam pekstud, kui kirriko sambas, ja tulli teisel hommikul üks kord selge peaga, ja hõpis haige koio.

Naene ja lapsed hakkasid temma jalgede ümber, nutsid, ja pallusid tedda, et ta mitte ennam wottaks ni liaste jua. Ta moistis wimaks, et ta üllekohhut ja kurja olli teinud, tootas neile sedda liga jomist mahha jätta, ja jõi sest ajast mitte ennam õlleed, egga wina, ta siis mitte, kui temmale pakkuti: sest ta ütles: kui ma sest jälle maggo saan, siis ei woi ma sedda mitte jätta, sepärrast hoidis ta ennast se eest sure hõlega.

Se sai temmale kü, isseärranis esimeetse otlas, wägga raskets, agga ta tahtis sedda nüüd oiete tõeste, kindla melega, ja wäggise mahha jätta, ja pan-

ni siis ikka selle pahha himmo wasto. Nüüd sai ta jälle heats innimesets ja nobbe tõteggiaks, kes teitidega rahho piddas, ja teddas teit hea melega salilisd, ni wägga enne sedda igga üks tedda kartis ja wihtas. Kui monned sedda innimes pannid et ta sedda rasket asja olli ärra woitnud, ja sedda liga jomist olli ennesest ärrasaatnud, siis ütles temma: oh! inimenne jaksab paljo, kui temma agga kindla melega, ja wäggise tahhab, ning ikka omma rammo peäle katsub. Keiktes ütlewad: et nad sedda liga jomist ei woi mitte mahha jätta, need ei tahha agga sedda mitte, muido woitsid nemmiad sedda nenda sammoti ta kui minnagi.

II.

Hea nou.

Kiso moisa rahwa wiis olli se, et nad teikis asjus omma Herra kääst noukussid, sest, et se Herra neid ikka

lahke melega wottis kuulda, ja neile keige parramat nou andis, otse kui üks sobber ja isä. Nenda tuli siis ka üks kord üks noor perremees, nimmega Peter, kelle naene surmud olli, ja püsikest noddra last olli järrele jätnud. Gesamma noor perremees ütles: armas Herra! mo perrele lähheb perre-naene ja mo lastele emma tarwis. Müüd on mul se nou Hula Petri tüttart, sest wallast mis siin liggidel on, naeseks wotta, mis teie külast arwate? Mo armas Peter! ütles Herra, minna ei tea sest ühtegi arwada, ega ga sulle nou anda, sest minna ei tunne sedda tüddrukut mitte. Kas sinna siis tedda diete tunned?

Ei! külast mitte ni selgeste! agga ta on wahho, priiske ja terve tüddruk, moistab tööd tehha, ja saab ka püssut pruti warrandust.

Peter! Peter! ütles Herra sul on ennam tarwis, kui sedda! Sulle on üks noddra laps, sellele, keddas sa tahhad naeseks wotta, peab siis ka üks hea emma siidda, so lapse heaks ollema. Sulle on üks wanna kiddy emma, so

naesel peab siis ka hea lapse siiddant ollema so emma wasto, müido saaksid sa igga päwa emma ja last häddas ja waewas nähha. Se peale peab sa siis keigeennamiste waatma, kas se tüddruk ka wottaks so emma ja lapse eest hooldkanda. Sa tead so külast mis Bibli rasmatusses loetakse: Issa õnnistamine kinnitab laste toiad; agga emma ärrawanduminne küssub nende allused ümber. (Sirak. 3, 8.)

Tõssi külast! ütles Peter, agga mis nou on, et ma tedda diete tunda saaksin? sest mulle on ka omma tö, ja mo lapsele on pea emma tarwis. Ärra olle selle polest, armas Peter! ütles Herra, mitte ni wägga äkkine, ja wotta enneminne ennesele aega, et sa sedda mitte ei wottaks kahhetse. Mis sa pead teggema, et sa tedda tunda saaksid, selle pärrast tahhan ma sulle omneti monda heat nou anda:

I. Pannet lähhele, kas ka Jummalat kardab. Se on müüd külast hea ja kaunis sagedaste loulo ning palwedluggeda, firrikul ja pühha laual kaja, mis Jummalat kartlik inimene ial

mabha ei jätta. Agga kui ta ussub, et ta sega keik on teinud, ja et ta siis jubba hea kül olleks, kui ta sedda keik üksi agga on teinud: siis ärra wotta tedda mitte naeseks, waid usso omma õnnisteggiat, kui temma nenda ütleb: teie ollete minno sõbrad, kui teie tete, mis minna teid käsijn. (Joann. Ev. 15, 14) kui sa siis nääd, et ta ka sanade ja teggude polest Jummalas käskude möda ellab, et ta ikka rägib ja teeb, mis õige, ja Jummalas mele pärrast on, siis woid sa uskuda, et ta Jummalas kartlik on, ning Jummalas õnnistamisest sulle majasse wottab tua.

2. Panne tähhele, kuidas temma omma wannematte wasto on. Usso mind Peter! üks tigge ja sannakuulmatta ning armota laps wottab sant abbiel: lo naene, sant perre naene, ja sant emma olla; agga kui ta ommad wannemat armastab, kül ta siis ka sind, so emma ja so last wottab armastada; sest üks hea tüttar, kennele lahke südda on, wottab ka hea naene ja hea emma olla.

3. Panne tähhele, kuidas ta omma

norema wennakste ja dede wasto on, sest saad sinna warsti tunda, kuidas ta sinno ja omma ennese laste wasto wottab olla. Kui need piisikesed armastussega temma pole hoidwad, kül siis sinno laps ennast ka temma pole hoiab otsekui omma lihhasse emma pole.

4. Panne tähhele kuidas sullane ja ümmardaja, ning külla rahwas temmast luggu piddawad, ja sinna saad warsti näha, misfuggune perrenaene temma so perres kül wottaks olla. Kui perre rõmoga keik temma mele pärrast teeb, siis wottab ta kui perrenaene lahke melega keik käskida, ja nemmad wotwad armastusse pärrast temma sanna kuulda, ja rahho tulles temmaga so majasse.

5. Ärra wata mitte ni wägga se peäle, kas perre kus temma ellab, rikas on; waid wata ennam se peäle, kuidas se warrandus perrese sai sadetud. Isse ärranis panne tähhele, kas temma emma moistlik, ja tõteggew perrenaene on, sest keige ennamiste wottab tüttar nenda sammoti ka perret piddada, kui emma: ja kui so naene mitte

moistlik ja tõteggew perrenaene ei olle, siis sata sinna ommatõ ja waewaga ni paljo perresse, kui sa ial tahhad, siis ei siggi, egga aita se ühtegi, ja sa lähed hõpis waeseks, kui ta sulle ka wägga suurt pruti warrandust ennesega olleks tonud, sest et ta ei moista kofko hoida, egga targaste perret piddada.

Oi! oi! ütles Peter, se woib küll keif tõssi olla; agga armas Herra! teie ollete mo süddant raskeks teinud. Ma nään sest jubba, et mul paljo mõlemist ja tähhele pannemist se jures on. Ei tahha ma mitte ni wägga sega rututada, sest naene jääb mehhele jo ello ajaks, ja mees peab omma naesega ikka kous ollema. Sepärrast on ikka tarwis, et se, kes tahhad kossiada, enne minne õige hõlega tähhele panneb, ja ennast hoiab, kui et temma ello ajal hädda ja liga kurwastust ennesele sadab.

12.

P a l w e.

Näisoke Lina, kes omma emma wägga armastab, tuli koio, otssis omma

emma, ja ei leidnud tedda mitte warsti. Koggematta läksta kambri, ja seal näggi temma omma emma põlweli maas ollewad. Emma tõi üles, kui laps kambri tuli. Lina hakkas emma ümber kinni, ja küsis, miks pärrast temma põweli maas olnud?

Emma. Ma luggesin palwet.

Lina. Agga sa ei olnud jo mitte palwe koias, egga kirrikus?

Emma. Kas sa siis arwad, et inimenne üks päinis agga kirrikus ehk palwe koias Jummalat woiks palluda?

Lina. Jah! ma mõtlesin nenda.

Emma. Ei! mo laps! inimenne woib keikis paikus Jummalat palluda, sest Jummal on keikis paikus.

Lina. Agga minna ei nä jo tedda mitte!

Emma. Kas sa siis tedda kirrikus nääd?

Lina. Ei, ka mitte! agga miks pärrast käiwad siis inimesed kirrikul?

Emma. Sepärrast et nemmad tahkawad teine teisega Jummalat palluda. Sest wata! keif laulud meie laulo ra-

matustes on palwed, mis keik innimes-
sed kirrikus ühtlase luggewad, ja sepä-
rast laulatakse neid ühhe laulo wiisi jär-
rele, et kirrikolissed teine teist mitte
palwes ei segga. Siis tulletab kirriko
Jesand ka meie mele, kuidas meie Jum-
malat, omma liggiinnimesi ja isseen-
nast peame armastama, ning mis meie
sepärrast peame teggema, temma är-
ratab meid, ikka trüeste sedda teggema,
mis meie kohhus tehha on, temma mae-
nitses meid allati Jummalale peäle mõt-
telda, ja keik ommad teggud ja kom-
bed Jummalale kasso möda seada: tem-
ma tulletab meie mele, et meie peame
surrema, ja et meie siis Jummalale jure
same tulla, ja diete õnsad olla, kui meie
siin waggad ja head olleme olnud, ag-
ga et ka pärrast surma siis wägga
suur nuhtlus meile saab antud, kui
meie siin ma ilmas mitte Jummalale tah-
misse järrele ei olle ellanud waid kur-
ja olleme teinud: temma trööstib meid
willetustele ja kannatamiste jures, mis
innimenne siin ilmas peab kandma, ja
kiinitab meid hea nouus ja ettemot-
misesse ikka waggaks ja heaks jada. Wi-

maks käime ka pühha laual, et meie
seäl tahhame omma õnnisteggia kan-
natamist ja surma mälletada, tedda
temma õppetusse ja armastusse eest,
mis ni suur olli, et ta meie heaks kei-
ge kibbedamat surma surri, tahhame,
keigest süddamest tännada, ja omma
tootust ning ettemotmist tahhame uen-
dada, eddespidi omma tännalikko ar-
mastust temma wasto, igga päwa ja
igga tunni sees, se läbbi üllesnäita, et
meie temma kassud peame, ja keik wot-
tame tehha, mis ta meid on käsknud.
Wata mo laps! keige sepärrast lähhe-
me kirkul.

Agga meie peame saggeminne pal-
wet luggema, kui agga pühha päwal,
sest meie peame igga päwa, ja sage-
daste Jummalale peäle mõtlema, sepä-
rast, et meie omma mele tulletame, et
meie ommad sannad, teud, ja mõtted
Jummalale käskude möda peame sead-
ma. Ja meile on jo iggas silma pilk-
misesse kül asja Jummalale tännada
selle hea eest, mis ta meile igga päwa,
ja igga tunni sees teeb. Keige selle
pärrast agga woiime jo nüüd iggas koh-

tas Jummalat palluda, sest temma on teikis paikus, ja naad ning kuleb meid, olgo meie, kus tahhes: ja temma teab ka pealegi meie siidame mõtted emalt ärra. Sepärrast woime ka ommas mõttes palwet lugeda, sest jubka se, kui meie diete Jummal peale mõtleme, jubba se on Jummal eest üks palwe.

Lina. Agga sulle ei olnud jo ka mitte üks ramat käes, kui sa palwet lugesid?

Emma. Ma lugesin palwet siidamest.

Lina. Kas se agga ni samma hea on, kui innimenne ramatussest palwet loeb?

Emma. Jah wiist! nisammo hea, ning kes teab weel parrem. Sest kui sannad ja mõtted siidamest tullewad, siis on se ommeki parrem, kui nemmad agga ramatussest tullewad.

Lina. Mikspärrast ei te siis teie sedda mitte?

Emma. Sepärrast et nemmad ei olle sedda õppinud, ja neid seks ei olle juhhatud, ehk sepärrast, et nemmad

wägga laisad on, ehk ka sepärrast, et nemmad rummalad on, ja uskwad, et nad sedda ei woinud tehha.

Lina. Kas se siis ni kerge on siidamest Jummalat palluda?

Emma. Jah! wägga kerge. Sest, panne agga tahhele mo laps! kui meie Jummal kartlikkud olleme ja waggad mõtted kogguime, siis on igga üks mõtte Jummal peal üks palwe. Mis meie mõtleme, sedda woime ka öelda, olgo need sannad ka wägga kennad, ehk mitte kennad kuulda. Kui meie agga diete Jummal kartlikkult ning siidamest pallume, siis kuleb Jummal nisuggused paar rummalad sannad enniam heamelega, kui ühhe ramatussest loetud, ehk peast õppitud pitka palwe, kus jures innimenne pealegi piisud mõtleb. Se saaks jo isse meie innimeste melest mitte armas olla. Kui sinna, mo laps! ühhe pitka palwe peast olleksid õppinud, mislega sinna mo käest leiba wottaksid palluda, ja sa loeksid siis itka sedda sammat palwet, kui sa tahhaksid leiba sada, ehk sa loeksid sedda pealegi iaga torda ühhest ramatussest mo ees, siis

wottaksin minna sedda mitte ni hea melega kulda, kui sedda, kui sa omra lōb. busa pallega mo jure tulleksid, ja mo armastusse peale lotes ūtleksid: armas emma! anna mulle pallokest leiba! Se tulleks siis süddamest, ja lähheks jälle mo süddamesse, ja ma wottaksin sulle sedda pallokest leiba ennam hea melega anda, sest ma tean jo kui sul nālq on.

Lina. Kas meie siis ka woime Jumala käest middagi palluda?

Emma. Küll ikka! Jõsearranis peadsa tedda andeks palluma, kui sa middagi kurja olled rāfinud ja teinud. Sa pead temmast armo, kaitsemist, ja õnismistannist palluma. Sa pead Jummalat tannama, keige ni paljo headteggude eest, mis ta sulle keige omma lo-made, ja targe lomisest tō seadusse lāb. bi, iggapāwa, ja iggas tunnis teeb. Sa pead temmale sagedaste tootomā, et sa ūks hea ja wagga laps tahhad olla, ja pead siis ka sagedaste selle tootusse peale mõtlema, ja noudma heaks lapses sada: ja se ep olle tõeste mitte ni raske, kui sa agga saggele se peale mõtled, et Jummal ikka so jures on, keik nāāb,

kuleb ja teab, mis sa rāfid, mõtled ja teed, siis wottad sa küll ennašt hoida middagi kurja mõttelda, rāfida ehk teh. ha.

Lina. Oh! armas emma! ma tah. haksin ka hea melega Jummalat pallu. da, agga ma ei tea mitte öiete, kuidas ma sedda pean teggema.

Emma. Noh! sedda tahhan min. na sind küll õppetada. Kui sa siis, õp. petusse markits, homiko warra ūllesār. kad, mis peale mõtled sa siis?

Lina. Siis ma mõtlen — pallo kesse leiba ja omma māngi asjade peale.

Emma. Eks se agga mitte par. rem olleks, kui sa esmalt Jummalale peale mõtleksid, kes sedda wilja, missest meie leiba teme, lassib kaswada?

Lina. Küll ikka! pai emma! se ol. leks parrem.

Emma. Ja kui sa mullo haige ol. lid, kas sa siis ka homiko warra wars. ti omma māngi asjade peale mõtleksid?

Lina. Ei! armas emma! siis ei woinud ma mittegi õse maggada, ja ei tahtnud ka mitte māngi asjad sada.

Emma. Ets sulle siis mitte küll asja ep' olle Jummalat se eest tänna-da, et ta sind minnewal õfel haigusse, ja keigesuggusse õnnetusse eest on hoidnud?

Lina. Jah! küll!

Emma. Ja kui sa õhto ennese-da olled wallato olnud, et ma sepärrast sulle witsa piddin andma, kas sa siis keisel homikul ka ühhegi mu asja peäle ei mõtle, kui agga pallokesse leiba peäle?

Lina. Jah! pai emma! ma mõtlen küll se peäle, agga ma häbbenen sed-da sinmust palluda. Sa tead jo küll, siis tullen ma essites sind andeks pal-luma, ja tootan hea laps olla, ja siis annad sa mulle pallumatta homiko süa.

Emma. Hea küll! kui sa siis ho-miko warra üllestoufed, mis sa siis wot-tad mõttelda?

Lina. Ma wottan siis mõttelda: Jummal olgo tännatud, et ma sel õfel mitte haigeks ei olle sanud, nüüd saab ka mo palloke leib mulle õiete heästi maitsta.

Emma. Wata molaps! siis ollek-sid sa jubba palwet luggend, sest, kui

sa õiete süddamest ütled: ma tännan sind armas Jummal, et sa mind min-nawal õfel haigusse eest olled hoidnud, ja kui sa sejures armastusse ja lotusse-ga Jummalaga peäle mõtled, siis olled sa õiete kennaste palwet luggenud.

Lina. Ets ma siis mitte ka wotk-sin delda: ma tännan sind armas Jum-mal, et sa mi paljo wilja olled lastnud kaswada, et ma nüüd warsti emma käest pallukest leiba woin sada?

Emma. Küll ikka! woid sa sedda delda, ses mikspärrast peaksid sa Jum-malat, temma armastusse, ja hõlekand-misse eest mitte woina tännada.

Lina. Wotksin ma siis ka delda: armas Jummal! ma tahhan sind õie-te armastada, tahhan õige hea laps ol-la, ja ennast hoida, et sa mingisug-gust kurja minnust ei nä?

Emma. Küll ka sedda, ja kui sa sedda süddamest ütled, siis on se wägga kenna palwe, mis tõeste Jummalaga mele pärrast saab olla.

Lina. Emma! armas Emma! siis moistan ma jo Jummalat palluda, kui ma Jummalaga nenda tohhiin rää-

Kida, ehk kõnneleda, kui sinnoga. Niid ma tahhan ka sagedaste Jummalat paluda.

Emma. Te sedda, armas laps! siis mõtled ka sagedaste Jummalat peale, ja ei wotta siis ühtegi kurja tehha, ja Jummal armastab sind jälle ja kaitseb ja hoiab sind.

Trina sai heaks lapseks, ja ellas Jummalale ja omma wannematele rõmiks.

13.

Kalla püdia.

Kui minna so assemel olleksin, minna ei wottaks tedda mitte! ütles emma, ta on üks lakko koer, ja hoopis perre on rikkutud. Armas emma; ütles Trina, temma on hea inimene, agga ta on holetuwaks sanud, ma tahhan jubba sedda pahha wisi temmast ärrasata, ja perret tahhan ka jubba nouda aitada. —

Mis saaks küll ühhe targa ja hea naesele woimato olla?

Ranna Kaarl wottis jo norelt kalla püidmist ni wägga armastada, et ta, ni kaua kui temma isä ellas pea igga päwa merrel olli. Perrele olli sejuress hea põlli, sest temma olli tark kalla püdia, kenneel paljo õnne olli. Ebba: ussust ei teadnud temma hing ühtegi, waid agga tarkus ning jõudmine olid temma kunstid.

Agga kui temma isä surri, siis sai temma perremehheks, temma ded said mehhele, perre sai wähhemaks, ja se olleks küll siis wägga tarwis olnud, kui ta olleks põllo harrinud; agga temma ei holinud sest ühtegi, waid läks kalle püidma.

Wiimisel aastal et temma isä ellas, agga jubba hakkas kedduma, ning mitte isä randa ei woinud minna, minis Kaarl kallad wina eest ärra, mis kalla ostiad ennesega olli tonud. Ja ta minis sagedaste, kui püüd mitte suur ei olnud, keit mis ta olli püidnud, wina eest ärra, nenda, et ta sagedaste ühtegi muud koio tonud, kui agga omma rasket peat, mis ka feige päwa läbi mitte ei woinud pruftida. Kui isä

olli ärra furnud, ja temma perremeh-
hets sanud, siis ta weel ennam holetu-
maks sai, tuli igga korda joobnud foio,
ja tullutas päwa maggamisega. Se-
pärast sai ta pärast paari aastad
diete waeseks.

Nüüd ta piddi kül naese wotma,
sest, et ta wiimne ödde mehhele sai, ja
ta kossias omma küllamehhe tüttart
nimmeaga Trina. Wannemad ei taht-
nud tüttart anda, agga Trina wottis
tedda ommeti. Kui nüüd pulmad ol-
lid petud, siis läks Kaarl jälle õhtoaial
kallo püüdma. Trina läks homiko pär-
rast sedda, enne kui kalla püdiad ma-
le tullid, randa, wottis wina ja õllud
ja leent ennesega, läks kalla püüdjatte
majasse, teggi tuld üsles, mejures ta
sedda leent sojalt hoidis, ja maja sai ta
sojaks.

Kui nüüd kalla püdiad randa tul-
lid, ja omma saki ollid male tonud, siis
ollid nemmad hopis õ läbbi külmeta-
nud, ja hopis märjaks sanud, sepärast
himmustasid nemmad wägga su tais wi-
na sada. Siis tullid kalla ostiad, ig-
ga üks neist pakkus omma wina ja õl-

lud, ja igga üks ütles: mo wiin ja õl-
lud on parrem. Nenda katsusid siis
kallapüdiad feik wina ja õllud, mis ran-
da olli todud, said joobnuks, andsid wi-
maks ühhe aiinsa koppiga eest wina,
mis neile ennam tarwis ei leinud, pal-
jo kallo, ja neile olli wimaks, feige nen-
de tõ ja waewa eest ühtegi muud kas-
so, kui agga, et nemmad ollid joobnuks,
ja pärast sedda pea wallo sanud.

Trina läks Kaarli wasto, ja aitis
temma kalla sakid male tua, siis ta wiis
tedda selle majasse, mis ta ni headsti
sojaks olli kütud, ja andis temmale
pari su tais wina, siis soja leent, ning
ka lehkri tõis õllud andis ta Kaarli
kätte. Sejures ütles temma: armas
Kaarl sõ nüüd, ning jo, ja olle rõmus,
mu tahhan senniks minna, ja sinno kal-
lad ärramüa. Agga se on muidogi tea-
da, et ta mitte wina, egga õllud om-
ma kallade eest ei wotnud, waid rahha
ehk wilja, ja koggus sest paljo, sest et
se kalla püüd olli rohke olnud, ja neid
ollid ka kül kes ostsid.

Nenda olli se luggu igga päwa, ni
kaua kui kalla püti, ja Kaarlile tuli

sest hea põlli, et temma norik nenda temma eest murret piddas, sest ta sa-
tis temmale keif, mis temma tahtis sa-
da, ja weel ennast, kui sedda. Temma
jõi omma moistusse jure ja sai ühhe-
korraga jälle rikkas. Sest se selge pea-
ga Kaarl, kesennam ei jonud, piddas
omma pu ma eest murret, ja temma
norik aitis tedda trueste.

Kaarl moistis aega möda kü heas-
ti, mis temma naene, temma pärrast
olli teinud, ja mikspärrast ta sedda
teinud, ja tunnistas üles, et ta sel kor-
ral, kui ta hpleto alles olli nisuggust
naest mitte ei olnud ärrateminud.
Temma tännas siis sagedaste tedda se
eest, et ta tedda omma tarkusse ja ar-
mastusse läbbi wiisi pärralisseks, ja rik-
kaks mehhets olli teinud Nüüd, ütles
temma siis, nüüd ep olle sulle ennast
tarwis isse sepärrast randa tulla, et sa
mind tahhaksid liajomisse eest hoida,
waid ja agga Junimala nimmel toio,
ja wata omma perremaja, ja omma
lawse järrele. Sa woid jo mulle soja
leent ünnimardajaga läkitada. Erina
läkitas temmale ikka lasti täis wina, ehk

toop ollud sinna jure, sest ta armastas
omma Kaarlit diete süddamest, ja tem-
ma olli sedda nüüd ka ärrateninud, et
ta heaks perremehhets, heaks abiello
mehhets, ja heaks isfaks olli sanud.

Teised kalla püdiad naertsid esites
wägga Kaarli naest, et ta omma meest
ni wägga armastas, keigeennamiste siis,
kui nemmad jubba joobnud ollid, ning
juttustasid koddo omma naestele sest
norikust, kes randa jooksis, omma meest
sõõtma, ja kallad temma assemel är-
ramäma. Kui agga nende naesed nää-
gid, mis se tark Erina sega saatnud,
teggid nemmad sedda sammast ka, ja
mehhed, kes enne ollid naernud, ollid
sega wägga rahhule. Mittegi faks aas-
tad ollid möda lainud, siis ei tulnud
senka randa mitte üks ainus kalla os-
tia ennast wina ehk öllega, waid nem-
mad tullid keif wilja ning rahhaga, ja
kalla püüdjattele sai sest paljo parrem
põlli.

Jah! mis woid üks hea ja tark
naene kü tehha!

Hea kasvatud laps aitab teisi lapsi kasvatada.

Kaarl olli se keige wannem oomma wennaaste seast. Temma wannemad ollid tedda Jummalala kartuskes ja fure hõlega kaswatanud, sepärrast olli temma wogga, armastas omma wanne-
mad ja kulis keikis asjus nende sanna. Temma olli jubba warrakult omma emmast õppinud luggema, ja lugges heamelega kattekismusse laulo ja Bibira-
matuskes; agga mis temma lugges, sedda tahtis temma ka moista sada, ja kuis sis sepärrast saggele omma emma kääst: mis se, ja teine ramatuskes piddi tähhendama? Kui emma agga temmale sedda ei woinud selda, siis piddas temma sedda meles, kunni pühhapäwani: siis ta läks kirkule, ja kuis sis sedda kirriko Jõsandalt. Sellepärrast rōmustas ennast kirriko Jõsand wõga, selletas temmale mitte ükspäinis sedda ärra, mis ta tahtis teada saja, waid

ütles temmale weel peälegi ni monda teist head, andis temmale paljo head õppetused, kuidas temma piddi noudma õiete waggaks ja heaks sama, ja piddas temmast paljo luggu. Sepärrast läks Kaarl saggele kirriko Jõsanda juure, ja rakis temmale monneforda pittad juttud, mis ta ühest juttoramatusest olli luggenud, ja kirriko Jõsand rōmustas ennast, et ta olli tähele pannud, ja näitis temmale nüüd, mis ta igga ühest juttust piddi õppima, ja kuidas temma sedda omma kasuks piddi pruutima: et ta sedda head õppiks armastama, ja sedda kurja wihkama. Kui Kaarl kattekismusse ramatuskes lugges, siis ei õppinud temma mitte agga neid sannad peast, waid ta panni need käsud ikka tähele, mis nende sannadega ollid kästud, ja mis ta nende mõda piddi teggema, ehk mahajätmä, et ta ikka Jummalale meelepärast wõiks ellada ja tehha.

Kui nüüd Kaarl 16 aastad wana olli, ja kirriko Jõsanda juure tulli luggema, siis olli temma se keigetargem, keigeluggemisse laste seas. Temma

moistis ennam kosta, kui teised said moista. Sest kui ta monninga omma katekismusse ramato kõi heästi peast moistis, siis ei woinud omneti ükski neist, nenda kui Kaarl, omma ennese sannadega ütelda, mis katekismusse sannad tähhendasid, ja kuida se piddi moistetud sama. Sepärrast kitis kirriko Issand tedda wägga, ja nimetas tedda keikile õppetusse markiks.

Omna wannemattele satis Kaarl paljo rõmo, temma waggadusse ja sanakuulmisse läbbi. Keit, kes tedda tundsid, armastasid tedda, isse Moisa Herra, kennel sel ajal fullast tarwis läts, ütles, et se piddi kahjo ollema, kui se pois moisa perre seas saaks rikkutud, ja jättis tedda temma wannematte jure nende rõmuks, troostiks ning pälkaks.

Kaarl ei luggenud nüüd agga mitte ükspäinis isse, waid ta õppetas ka ommad noremad wennaksed luggema, ja räkis neile jälle, mis ta neist sündinud asjadest Piblimatusses, ehk ühhe jutto ramatusses olli luggenud, ja mis Kirriko Issand temmale sest olli ütlenud, ja nenda aitis temma ommad

noremad wennaksed kaswatada, ja tasus omma wannemattele sedda waema ärra, mis nemmad temma kaswatamisse pärrast ollid näinud. Kui temma agga ka muide omma wennakste-aa ühhe tö kallale ehk koddokous olli, siis panni ta ikka nende kõnned, ja keik mis nemmad teggid, ehk mahhajätsid tähhele, ja aitis neid ikka jälle enmast rarrandada, kui nad ollid efsinud, ja nemmad teggid heamelega keik temma mele pärrast; sest nemmad armastasid tedda, sepärrast et temma neid armastas, ning ikka tasfase melega neid nomis ja maenitses.

Nenda tulli Kaarl üksford omma piskotesse wennaga, kenne nimmi Willem olli, süggise ajal kirkult. Koio tulles läksid nemmad ühhe naeri ajast möda, ja Willem ütles: oota piskut wennike, mul on nalg ning janno, ma tahhan siit ülle aja astuda, ning mulle üks paar narid wotta. Ehk tahhad sa ka sada?

Kaarl. Armas Willem, need narid ep olle jo mitte sinno pärralt, kuida sa neid julged wotta?

Willem. Mis se teeb? ma tah-
han jo agga faks narist wotta.

Kaarl. Kui sa ka weel wähhemin-
ne wottaksid! mis mitte so pärralt ei
olle, ja teise omma on, sedda ei pea sa
ial mitte wotma.

Willem. Mis küi se mees kahhe
nari pärrast holi! kas neid temmale
ennamaks, ehk wähhemaks on, sedda ei
panne temma mittegi tähele.

Kaarl. Küi ikka! kui ta siin ol-
leks, ja sinna neid temmalt palluksid,
siis wottaks ta neid sulle wiisiste hea
melega anda; agga ilma temma tead-
miseta ei tohi sa neid sepärrast om-
meti mitte wotta, sest ni hea melega
temma neid sulle annaks, kui sa tedda
sepärrast woiksid palluda, siis wottaks
ta sind wargaks soimada ja sind pek-
ta, kui ta sind sest kätte saaks, ehk
nääks sind sallaja ille temma nari aja
kargawad.

Willem. Agga nüüd ei tea jo
temma sest ühtegi, ja kuulda ei sa tem-
ma sedda wiisiste mitte.

Kaarl. Armas Willem! nenda
mõtlemad keit wargad. Wähhema ning

tühja asiade jures hakkawad nemmad,
ja tapmissenga lõppewad nemmad. Mad
ustawad ikka, et ükski nende wargus-
sest ei tea, ja siiski saab se teigeenna-
miste awalikkus.

Willem. Ei! armas Kaarl! ni-
suggune warras ep olle ma mitte, ja
nisugguse wargaks ei tahha minna ka
mitte sada, ma tahtsin jo agga nalga
ja janno ajada.

Kaarl. Sega wabbandad sa en-
nast sedda korda, teisel korral on sulle
jälle teine wabbandaminne, ja sa wot-
tad jälle warrastada, ni kauaks, kunni
sa sedda mitte ennam ei woi mahha-
jätta. Küi sa ei surre sest mitte, kui
sul ni kauaks nalg ning janno on, kun-
ni meie koio same, ja siis saab se weel
ennam sulle maitsda; sest sa tood siis
puhta süddame tunnistust ennesega koio,
ja woid julgeste issa ning emma silmis-
se wata. Kas sa sedda küi woiksid teh-
ha, kui sa olleksid warrastanud?

Willem. Issa ja emma ei tea jo
sest ühtegid!

Kaarl. Siis tead sinna sedda om-
meti, ja emma on sulle küi sagedaste

ütlenud: et sa ühtegi ei pea mõtlema, räkima egga teggema, mis issa ja emma ei võiks näha egga teada. Sest kui sa sedda tahhad tehha, mis issa ja emma ei pea mitte teadma, se on siis wiisiste mitte õige, waid pahha.

Willem. Pai Kaarl! ärra ütle ommeti issale ja emmale sest ühtegi! Ma tahhan hea melega kannatada, kuni ma koio saan, ja kui mulle ka weel ennam nalga ja janno olleks.

Kaarl. Eks sa nüüd küll tunned, et inimenne sepärrast kurja ei tohi tehha, et ükski sedda ei nä! Ehk sa ka ei tea, et, kui ükski inimenne sedda kurja ei nä, et siiski ikka kegi on, kes sedda on näinud?

Willem. Oh! armas Kaarl! sa teed mind õiete kartma! Küll ikka tean ma sedda, sa olled jo mulle sagedaste ütlenud: Jummal näab sedda, sest temma on feikis paikus, temma näab ja teab feik, mis meie räkime, mõtleme ja teme. Oh! Jummal! nüüd temma sedda ka kuulnud, et ma tahtsin warastada.

Kaarl. Mis sa nüüd küll wottad tehha?

Willem. Mis ma pean teggema? Jummal teab nüüd, et ma üks pahha laps ollen, et ma tahtsin warrastada — (ta hakkas nutma.)

Kaarl. Mis sa siis wottad tehha, kui issa ja emma so wallatust on näinud?

Willem. Oh! siis ma pallun neid andeks, jo tootan, et ma sedda wallatust ial ennam ei tahha tehha, ja et ma tahhan hea laps olla.

Kaarl. Ma arwan et sa ka Jummalat pead andeks palluma, ja tootama sedda kurja mitte ennam tehha, siis wottab Jummal sulle ka andeks anda, sest kui se so tõssine kindel nou on, sedda mitte ennam tehha, siis on Jummal weel heldem, kui meie wannemad, ja annab sulle wiisiste andeks.

Willem. Armas Kaarl! sedda ma tahhan ka tõeste tänna õhto tehha.

Kaarl. Kui sa omma emma olled wihhastanud, kas sa siis ka kunni õhtoni otad, enne kui sa sedda andeks pallud?

Willem. Ei mitte! waid ma pal-
sin warsti andeks, muido olleksta jo
ni kaua mo peale kurri.

Kaarl. Mitsparrast tahhad sa
stis essites õhto Jummalat, teddas sa
olled wihhastanud, andeks palluda?

Willem. Kas ma stis sedda siin
warsti woin tehha?

Kaarl. Mits mitte? Jummal ku-
lis ja näggi siind, kui sa narid tahtsid
warrastada, nenda tuleb temma jo siind
ta nüüd, kui sa omma eksitusse parrast
tahhetsed ja temmalt andeks pallud.

Willem. (nuttis ennam, panni
käed kokko, ja langis aja äres põlwest
mahha, ja ütles:)

Oh! armas Jummal! anna andeks,
et ma tahtsin warrastada, ei tahha ma
sedda ello ajal ennam mitte tehha!

Kaarl langis temma kõrwa põlwe-
li mahha ja lugges sedda 11 salmi sest
124 laulust, mis wanna laulo rama-
tusses leitakse, ja mis ta peast olli õp-
pinud. Siis hakkas Willem temma
ümber kaela, tännas tedda, temma mae-
nitussse eest ning pallus ta tedda an-
deks.

Nüüd kussid mollemad ülles, ja läk-
sid löbbusa melega koio pole. Te peäs-
le rätis Kaarl weel ühhe jutto ühhest
heast lapsesest, kes ial ei wotnud wal-
letleda, ja sepärrast feige kurga tõ eest
sai hoitud.

Kui nad koio tullid hakkas Willem
omina emma kaela ümber, nuttis ja tun-
nistas temmale, et ta tahtnud narid
warrastada, agga et temma hea wend
tedda sest olli ärra hoidnud, ja et ta
tedda olli aitnud Jummalat andeks pal-
luda. Pai emmake! ütles nüüd Kaarl,
selle waese poisikessele olli nalga ning
janno, ja armas sepärrast mitte sureks
pattuks, kui ta enmast ühhe pari wõo-
naristega wottaks jahhutada, agga wist!
armas emma! temma on muido üks hea
laps, ja on sedda patto wiisiste südda-
mest tahhetsenud. Oh! sa hea wenni-
ke! ütles Willem! nüüd wottad sa
mind weel pealegi wabbandada. Emma
silitas temma põssed, ja nuttis rõmo
parrast, et temmale nisuggune moist-
lik ning wagga poeg olli.

Nenda Kaarl iggapäwa feik ommad
wennaksed headusets jubbata. Kui

temma isä ja emma ollid ärrasurnud, siis olli temma omma wennaiste isä, kaswatas neid keik, ja piddas nende eest murred. Temma olli se jures itä löbbus, sest temmale olli hea südda-me tunnistust, teggi nobbeste tööd, ning Jummal önnistas temma tötegemist, ja ta sai keikist neist, kes tedda tundsid armastud ning auustud. Ta sai wägga wannaks, näggi lapsi ja laste lapsi, ning surri wimaks rahhoga, nenda kui ta olli ellanud. Keik wotfid temma surma pärrast nutta, ja weel kaua aega pärrast temma surma räkifid head wannemad omma lastele wana wagga Kaarlist.

15.

Pahhad Rabrid.

Uksford tullid need tallo mehhed sest surest küllast, mis selle kunninga moisa Pettamoisa waldas on, kofto ette, ja kaebasid omma kullamehhe Mihkel peäle, et temmale ennam ja parremad

heinamaad piddid ollema, kui neile, ja et temma lausuja piddi ollema. Remmad tahtsid siis, et need maad kofto polest piddid ueste jaggatud, ja et Mihkel omma lausumisse eest piddi nuhheldud sama.

Mihkel sai siis wakko kubbia labbi kantsli kofto ette kutsutud, ja ta tulli seina omma kaebajattega. Kohhus küsis temma käest: kas temmale ennam heinamaid piddid ollema, kui temma külla meestele?

Ennam heino on mulle küll, ütles Mihkel, agga mitte ennam heinamaid, sest need heinamaad said jo meie pärrast sedda ma wahhetamist ühhesuggusel wiisil jaggatud, ja meie heitsime liisk. Olleksin minna nüüd suremat tükki sanud, siis olleks se ka selle ees saanem olnud, kui teised. Et se sel korral keik wiisi pärrast, ja õigusse möda sundis, sedda teab küll se wakko kubbias.

Kohtomoistia. Sa ütled jo agga isse, et sulle ennam heino on kui teistele.

Mihkel. Oh! ma tahhan weel ennam ütelda: mo heinamaad on ka pah-

jo parremad, kui teiste heinamaad, agga nenda ei olnud nemmad mitte, kui ma neid sain.

Wakkokubbias. Se on tõssi mis ta rääib.

Mihkel. Ma läksin agga warsti nende kallal, laastasin keik tühiad san tid oksad ning põesed ärra, ning jätsin agga üksikud puud tarwilisse warjo pärrast seisma: siis ma lüktasin keik ärra, ja täitsin nendega augud, nenda, et nüüd mo heinama ni sille kui se parrant siin on: ja sepärrast woin ma nüüd nobbeste ja keelmatta wahhuste omma wikkutiga peäle rajuda, ja keik rohto puhtaste ärranita. Sedda aega, mis ma selle pärrast kullutasin, ollen ma jälle niitmisse jures tassunud, ja olen ennarn heino sanud. Monne sam bliste kohtade peäle ma ripputasin tühta, mis ma seks nouuks sure holega koggun, ja seal kaswab nüüd keigepar ras hein. Ühhe kohta, mis soone olli, ollen ma ühhe krawi läbbi tahhenenud, ja sepärrast head heino sanud, mis ma jubba kaks kord aastaks nidan. Ka olen ma sedda waewa mitte sureks pan

nud, et ma hopis omma heinama ümber ollen aida teinud, et woõrad ellajad ei woi sedda mitt ärratalluda. O leksid sedda keik mo kallamehhed ka teinud, siis saatsid nende heinamaad ni sammoti to head olla, kui minno heinamaad, ja wottaksid siis mitte uut jag gainist tahta.

Wakkokubbias. Se on tõssi mis ta rääib.

Tallomehhed. Agga temmale on ennarn ja parremad põldo, kui meile on.

Mihkel. Afsad Rohtowannemad! Põllo tükkid said meile ka wahhetamis se ajal liisko läbbi jaggatud, ja wakkokubbias woib sedda tunnistada, et mo põld mis minnuist woeti parrem olli, kui se, mis mulle selle eest jälle anti, ja et ma teikis paitus ennimenne santimad kui parremad maad sain.

Wakkokubbias. se on tõssi!

Mihkel. Agga ma ollen omma põldo headsti harrinud, ja wägge fenna peäle weddanud. Sest nenda, kui ma aasta aastalt ennarn heino sain, nenda ma woiksin ka ommad weiksed parre

minne toita, ning ka ennarn weiksed pidada. Ja siiski ma woiksin suremad bulga olgi senniko sekka heita, sepärrast on jo siis mo pöld nüüd parrem, kui nende pöld; agga nemmad olleksid seddasammast heat luggu ka woind sada, kui nemmad agga olleksid nenda sammoti ka teinud, kui minnagi, kes ma sepärrast ollen waewa näinud. Se on küll teada, et nad sedda küll hea melega näaksid, kui ma keik heästi parrandasin ja heaks teeksin, et nemmad sedda minnuist woiksid ärrawotta, ja mo raskest werrewaewa ommaks kasuks woiksid pruvida.

Kohto moistia. Jah! sedda katfugo nemmad agga, kui nad kunninga patši ja muud nuhtlust ennarn tahtwad sada. Agga nemmad kaebawad ka, et sa üks lausuja pead ollema.

Mihkel. Ma ep tea mitte mis-suggust lausumist nemmad mulle süüts andwad.

Üks tallomees. Sa olled keik meie weiksed ärra wõllunud: sest hopis külla sees ei siggi ühhegi jures weiksed mitte, kui agga üks päimis sinno jures. Ja

ga aasta wiib hunt monned ellajad meistist metsa, ja sinnult mitte. So lapsed sawad küll ka monnekorda haigeks, agga nemmad sawad ka ikka jälle terveks, meie lapsed agga surewad teine teise järrele ärra. Meie laenane igga aasta leiba wilja, ja sulle on ikka küll. Meie willi lähhebsagedaste hukka, ja sinna leikad ikka head wilja, sega ei woi mitte õige luggu olla.

Mihkel. Küll ikka wennike! Se sünnib keik õigel wiisil, ja kui teie ollete wõllunud, siis ollete isse ennast ärra wõllunud, mitte minna!

Et mo ellajad kossumad ja siggivad, se polle küll mitte immeks panna: sest nemmad sawad mo jures heästi tallisetud ja hoitud, ja mulle on keik nored ellajad: sest et ma ikka neid kaswatan, ja wannad ärramiin, ehk mu wiisil ärra sadan. Heinade eest ollen ma murret piddanud, mul on küll, ning siiski kannan ma se eest hoolt, et mulle ikka sest middagi üllejääb. Sest talline aeg ei olle mitte ikka ühhe suggune. Teie agga ei olle ühhegi asja eest murret piddanud, lassete ommad weiksed, mis

teie waesfel wiisil agganatte ja olledega ollete toitmud, talwe ajal pool nälga surra, ja siis ütlete teie, et teie ellajad ei kossu, kes teggi? Tallitsege ja hoidke ommad ellajad nenda kui minna, siis sawad nemmad ka teie jures nenda kossuda ning siggida kui minne iures.

Sa kaebad, mo wennite! et hunt teie ellajad ärrawib, ja minno mitte; agga sa woid julgeste uskuda, kui minna ommad weiksed nenda lassetsin met-sa kauds jookssta, kui teie sedda tete, siis wiiks hunt mo weiksed nendafamnoti ka ärra, kui teie weiksed. Agga millal olled sa näinud, et mo weiksed ilma karjasse ja ilma koerata on olnud? Kas se siis lausuminne on, et ma ommad weiksid hoian?

Sa ütled, et teie lapsed surrewad, ja et mo lapsed terweks sawad. Se polle imne, sest ma murretsen se eest, et mo lapsed ikka puhtaste sawad petud, et nad wiisi pärrast ja kassinaste ellawad. Kui nemmad haiged on, siis ma otsein warsti arsti jures nou ja abbi, kui ma ka sepärrast pari rubla piddin kulluta-

ma, sest ni pahjo on nemmad ikka wäart, ja selle eest sawad nemmad jälle terweks. Agga teie lähbete essites keik wannad naesed küssima, ja annate omma lastele keik sisse, mis igga üts teile ütleb hea ollewad, kes nifammo rummal on kui teiegi, ja se läbbi tete omma laste haigust weel dālemaks. Siis wogte keik sola puhhujad fokko, feddas teie agga wote kätte sada. Reed teggewad ommad naerowäart tempusid ka sejures, lastwad ennestele matsta, naerwad teid ebbausklikkud innimesed teie selga tagga, ja se haigus ei ja mitte ikka nenda, kui ta on, waid ta saab sedda wannemaks ja otse sepärrat dālemaks. Wimaks lähbete siis kül ka ühe arsti jure; nüüd agga ei woi temma ka ennam parrandada, et se haigus teige teie rummala teggude läbbi parrandamattaks sanud. Kes on teid kül siis ärra wõllunud? Teie ennes ebbausk on teid omma laste mdrtsutaks teinud! Kas ma siis sepärrast lausuja ollen, et ma parreminne omma laste eest hoolt kannan, kui teie sedda omma laste pärrast tete?

Et teie igga aasta leiba wilja lae-
nate, ja minna mitte, kuida teie sedda
woite immeks panna? Teie ütlete jo
isfe, et mo põld ennam wilja kannab,
kui teie põld, sest et ma temmale en-
nam wägge annan, ja tedda parramin-
ne harrin. Ma tabhan sulle weel en-
nam ütelda, wennike! minna sõõn ta
omina perrega pea iggapäwa tuhwlid,
kaapsad, leiked, narid, herved, läätsad,
tattrad, ja sagedaste suitsetud ja sola-
tud lihha senna kõrwa. Ja se on mui-
dogi teada, et ma paljo wähheminne,
kui teie, solatud kalla sõõn, ja seeb se on,
et mo perres paljo wähheminne leiba
süakse, kui teie perres. Ja kui mulle
ka üskford üskpaar wakka leiba wilja
puduts, siis ma ostan sedda ennemin-
ne kui et ma sedda peaksin laenama ja
kassusid senna juwe maksma: sest, et ma
paljo heinade eest ollen murret pidda-
nud, siis ma miin igga aasta ellajad,
ja mulle on mo rubel rahha ifka ma-
jas. Kas ma siis kül omma leiba tokko
hoidmisfe läbbi teie leiba ollen arras-
nud, et teie sepärrast peate laenama?

Wimaks on mulle sagedaste head

wilja ohnud, siis, kui teie willi hukka
läks, kuida minna sedda teggin, sedda
tabhan ma siind õppetada, wennike!
Panne agga essites tähhele, et üks põld
mis heästi on wägge sanud, mitte ni
pea hukka ei lä, isseärranis kni ta sui
wilja kannab. Lihhel aastal olli us sü-
gise ajal ni rohkeste põllal, et kui külli
aeg tulli, põld hõpis täis ussifid olli.
Teie heitsite need kennad rugi itessed
usside ette, ja nemmad sõid teie
rugid ärra. Mulle olli seks mitte se
meel ja nou, ma weddasin siis usinas-
te ommad rugid põllalt ärra, kordasin
seddasammat põldo, ja külwasin jälle ru-
gi kõrre polle peäl. Minnule ollid ru-
gi orrased, ja teile mitte, ja mo wäg-
gew põld andis mulle ommeti head wil-
ja. Ommad oddrad külwasin ma kās-
sa põllo peäle, ja leikasin sest kümme
ford ennam, kui mulle seemmed olli.
Kas se kül wolluminne olli?

Aasta ennesedda olli süggifene aeg
wägga määrg, saddas igga päwa wih-
ma, agga külli aeg olli kätte tulnud.
Teie heitsite ommad rugid wee siise, üks
ossa sest läks pimale, ja teine ossa sai

umrohhust ärra lämmatud. Minna mõtlefin: jo se õnneti ükskord lõppeb, mo wäggewa ma pärrast woin ma kül ta piisud hiljamine külwada. Wihma faddu lõppes wimaks, ma külwasin; ja leikasin pärrast wägga head wilja. Kas se kül lausuminne olli?

Alasta enne sedda olli süggise wägga küw aeg; Larratši pääw tulli, teie haitste omma wilja küwa põrmusse, kündsite sedda sisse, ja katate sedda põrmoga kinni. Paho seie läts hutta, monni ite iddanes, ja küwas jälle ärra, ja teie ollid santsid rugi orrased, ja pärrast sedda santsi wilja leikust. Minna wotfin jälle wihma järrele, ja es holisin Larratši pärrast ühtegi. Kie se mulle wimaks agga wägga kauaks sai, siis ma hakkasin louna ajal künitma, künitsin süggawaste, ja pöörfin se läbbi sedda mulda, mis weel niiske olli alt ülespidi. Kui õhto tulli, külwasin ma ommad rugid waggude peäle ni paljo kui ma ollin künitud. Range uddo tegi õse mulda ja itesfed niiskeks, ja homiko ajal ma headasin sedda kinni. Keik mo rugid iddanesid, ja mulle olli kenna

rugid orrased, ja ma sain paljo leikada. Kas se kül lausuminne olli? Ja mis kahjo ollen ma teie sega teinud? Keik tallopojad ollid wait.

Oh! teie kelmid! ütles nüüd kofto Herra, nisuggusse mebbe peale julgete teie kaebada, kes keige parremad titust on ärrateninud, ja tedda tahhate teie lausujaks tehha, kennest teie keik peaksite õppima!

Andke temmale kät, ja palluge temmalte andeks, et teie ni tiggedad temma wasto ollete olnud, ja siis minge koio, ja õppige temmast tõssist tarkust. Ja kui teie weel ükskord nisuggust rummalasja kaebate, siis ei sa teie mitte nuhtlematta siit ärraminna. Nüüd kiitfid kofto Herra Miihlid weel pealegi wägga, ja temma kaebajad läksid häbbiga ärra.

16.

Tännalik kaswatik.

Luddi olli waene laps. Temma isä surri weel ennesedda, kui luddi olli sin-

dinud, ja temma emma siis, kui ta agga 3 kuud wanna olli. Üks waene wabband naene, kes üks paar nädalad ühhe tütreaga olli lapse wodi sanud, hallastas selle waese pissokeste Luddi peäle, ja wottis tedda ja omma tüttart ühtlase isse immetada. Se olli küi wae. waks mollemad lapsid toita, sest ta oli isse waene, ja wois omma mehega agga nappiste ni paljo tenida, et nad waesel wiisil woiksid ellada: issearramis niind et temmal taks lapsed hoida, toita ja katta ollid. Siiski ei kaeband temma omma hädda ühhegi innimessele, ja es otsind mingisuggust abbi, waid lotis Jummal, ja omma joudsa tö peäle, ja kaswatas ommad lapsed ni heästi, kui ta wois.

Kuus aastad olli temma kaswatif jubba ta jures olnud, ja ta armastas sedda last ni wägga, kui olleks se temma omma lihane laps olnud. Luddi olli ka armas pissoke poisike, kes omma leiba emma teigest süddamest jälle armastas, ja temmale paljo rõõmu satis. Agga niind surri wabbanik ärra, ja temma naene ei teadnud siis mitte,

kuida ta isseennast ja need mollemad lapsed piddi toitma. Wimaks läks ta moisa, ja rakis Herrale omma hädda ja waewa ülles. Herra titis tedda, et ta selle waese lapse peäle olli hallastanud, käskis temmale moisast ni paljo wilja anda, et ta omma tütreaga mitte ei piddand nälgas ollema, ja piisikest Luddit wottis ta moisa: sest temmale olli agga üks ainus poeg, selle pois Luddi piddi ollema. Luddi rõmustas ennast küi wägga, et ta moisas piddi jama, agga kui ta moisa sai witud, ja temma leiba emma ärraläks, siis nuttis ta ommeti wägga, ja ei woinud sedda mitte ärraunnustada. Ka temma leiba emma nuttis, otsekui olleks ta omma lihase lapsest lahkunud.

Luddi hakkas niind moisas tenima, wottis omma noort Herrat üllespassida, ja sai sellest nenda maggusad suutait süa, mis Luddi agga mitte ei sõnud, waid paigale panni. Kui temmalt küsiti: mikspärrast ta sedda teggi? siis kostis temma: et ta sedda omma armisa leiba emmale tahtis läkitada, Selle tännalikko armastusse pärrast ar.

matasid tedda moisa wannemad, kui ta moisa perre.

Temma noor Herra sai aasta pärrast sedda ühhe üppetaja, ja piddi nüüd kolis kaima. Se ep olnud nüüd mitte nore Herra melepärrast, kes tännini olli ikka omma Luddiga mänginud. Luddi kais ta kolis, agga ta piddi nurkas istuma, ja ehmed noppima. Se ep olnud jälle Luddi melepärrast mitte, sest temma ollets piggem luggenud ja kirjotanud. Moisa Koolmeister, kes tarkmees olli, pallus siis moisa Herralt, et ta wottaks lubbada, et Luddi nore Herraga tohhiks ta õppetust kolis kuulda, ning õppida. Herra lubbas sedda, ja nüüd kais noor Herra hea melega kolis ja õppis Luddiga woito; agga Luddi olli ikka piisud enam õppinud.

Monnekorda ütles Herra kül selle koolmeistrile: mis sest agga wimaks peab sama? Se pois saab ofsekui mo poeg kaswatud, wimaks ei sa temma sullafets enam kolbada. Olgo! ütles koolmeister, siis andke temmale prii ramato, temma wottab kül korda sada; sest temmale on tark pea, ja wottab paljo

õppida. Se jäi siis nenda. Luddi õppis wahhuste peäle, ja sejures wottis ta lustiga kärnerid aitada: ning kärneri ammetid õppida. Sepärrast armastas Kärner tedda wägga, ja näitis temmale ning õppetaks tedda keik, mis ta tahtis teada ja õppida, nenda, et ta kahhe aasta pärrast nisammo paljo moistis, kui kärner isse.

Kui Luddi nüüd ühhe kenna rosti eest, mis ta isse olli kaswatanud, ja Brauale tõi, ehk esimesse wija eest, ühhest puust, mis ta isse olli potinud, ehk ühhe turlast tehtud pinki eest, mis ta sallaja olli teinud, ehk mu nisugguse asja eest Herrast ja Brauast rahha kinkitud sai, siis hoidis ta sedda paikale, ja läkkitas sedda ikka omma leiba emmale, keddas temma ka sagedaste temma santi pissofesse majas kais kuulma, ja tedda iggakorda temma armastusse ja kaswatamisse eest tännama.

Otse sel ajal, kui noor Herra Saksale sure koli peäle piddi minnema, surri moisa kärner ärra. Luddi ei läinud siis mitte omma nore Herraga, waid jäi kui kõrner moisa.

Niud sai temma weel ennam jodo rahha. Sest Luddi tõi saggedaste omma moisa wannemattete rosid, ajapu wilja, ning aja rohjud ühbel ajal, kus ühbigile neid weel ei olnud, ja wõbrad, kes siis sel koaral moisas ollid, kiitsiid tedda temma joudsa tõi, ja tãhhele panemisse pãrrast, ja andsid temmale finkitusfed. Niud ostis ta selle tiudrukule, kes temmaga ühte pima imend, ta middagi: ühhe rettiko, polle, ehk muud nisuggust. Ja se hea tiudruk tãnnas tedda se eest keigest siudamest. Kui se tiudruk tedda, mis ta sagele teggi, moisa aedas tulli kuulma, siis finkis Luddi temmale rosid, oinad, ehk mariad, mis ta siis ikka omma emmale wiis.

Noor Herra, kes Luddit kui omma wenda armastas, sest, et ta temmaga olli üles kaswanud, kirjotas sagedaste Saksamaalt Luddile, ja se rõmustas ennast nisugguse ramato pãrrast ennam, kui et ta keige suremad finkitust olleks sanud, ja ta woinud pea mittegi sedda aega oota, et noor Herra jälle taggasi pididi tulles. Wimaš sai

õeldud: pole aasta pãrrast tulles noor Herra jälle koio, ning Luddi, kui ta sedda kulis, kargas õistades üles. Algga pea pãrrast sedda sai wanna Herra haigeks ning surri ärra. Niud pididi noor Herra warsti koio tulles, et ta ommad moisad woiks omma wallitusse alla wotta. Luddi lãks moisa tõlaga kunni weinale temma wasto, ja mollemad rõmustasid ennast, et nemmad jälle teine teist nõhha said.

Kui niud noor Herra moisad ennefele olli wotnud, siis ütles temma: Luddi ma armastan sind, kui omma wenda, sinna ei woi mo sullane mitte olla! Sõh! sin on sulle so prii ramat. Kas ma siis praego sepãrrast pean moisast ärraminnema? küssid Luddi, ja hakkas kibbedaste nutma. Kui sa minust ärra lãhheksid Luddi, ütles Herra, siis wottaksin minna nutma. Jã! minno jure! sulle ei pea ühtegi wigga ollema. Mis ma pean siis teggema? küssis Luddi rõmoga. Mis sa tahhad! ütles Herra. Hea kü! ütles Luddi, siis ma jään kãrneriks, sest se ammet on wägga mo mele pãrrast. Olgo siis!

wastas Herra, ja andis temmale ni-
suggust palka, et ta isse ennast woiks
toita ja teik seks woiks seada.

Nüüd ioofsis Luddi täis rõmo om-
ma leiba emma jure, kes jubba monda
aega olli kiddumas, ja ütles: minna ol-
len praego moisa kärneriks sanud, ja
pean isse perret piddama. Olle nüüd
ni hea ja tulle mo jure, et ma woiksin
sulle tasfuda, mis sa olled mulle heat
teinud. Sest sinnule lähheb nüüd ni-
sammoti ka hoidmist ning pärrawaat-
mist tarwis, kui minnul sel ajal, kussa
mo waese lapse peale hallastasid, ja mo
ello päwad omma ennese werre waewa-
ga hoidsid. Ja, et agga so laste käed
sind wottaksid harrida ja toita, siis an-
na mulle omma tüttre naefeks, kellega
minna ühte pima ollen immenud. Oh!
Jummal! ütles emma, ja tõstis ommad
kotte pantud käed ülles, mo hea armas
poeg! ets ma siis mitte jubba kü l head
sinnust ollen sanud, selle pistko eest,
mis ma sulle ollen teinud? ja siiski tah-
had sa weel pealegi sedda heat, mulle
tehha. Jummal õnnistago sind. Tem-
ma ei woinud halledusse pärrast mitte

ennam räkida, ta nuttis, langis põlwe-
li mahha ja tännas Jummalat wagga
süddanieliko palwega. Luddi ja selle
naese tüttar langsid ka emma kõrwa põl-
weli mahha, nutsid ja pallusid Jumma-
lat, et ta temma ello päwad wottaks
jättuda, et nemmad omma emma õn-
nistamist woiksid ennesele tenida. Siis
nad tousid maast ülles, läksid moisa
ja wotsid kärneri hones ellada.

Herra sai kuulda, et Luddi omma
leiba emma ennese jure olli wotnud ja
temma tüttre tahtis naefeks wotta, ja
ütles siis temmale: Luddi sepärrast wot-
tam minna sind lõpmatta armastada.
Herra teggi temmale wägga kennad
pulmad, wiis pruti isse kirriko Isan-
da ette laulotamisfeks, ja juttustas
omma woõrastele, kui wägga tännalik
Luddi omma leiba emma wasto olnud,
ja teik wotsid tedda sepärrast armast-
tada ja temma sõbrad olla.

17.

Põlto us.

Kaarl istus kurwa näoga kõrtsis om-
ma õlle topi kallal, olli wait, ja õhtas

agga monnekorda, senniks kui teised keis-
gesugguse asjast kõnnelesid. Kilter Jaen
tipputas tedda wimaks, ja küsis, miks
pärast temma ni kurb piddi ollema?
Oh! ütles Kaarl, et ma pean kü kurb
ollema, mulle on ni sant oddra leikus
olnud, et ma peatagga mittegi seemned
omma oddra põllo peäle ei sanud kül-
wada, kui ma ommad wõllad olin maks-
nud: nüüd on us mo rukid pea hopis
ärrasõnud, ja ma woi mittagi tulleva
kerwade selle põllo peäle oddrad külwa-
da, sest et mulle seemned putub. Ma
nään jo omma silmadega, et ma kü
pean hopis lõppema.

Jaen. Jah! Jummal parrago! se
on se aasta tõssine nuhtlus selle ussiga,
ja nenda kui se näitab, saab se kü ig-
ga aasta ikka dālemaks.

Kaarl. Ning et ka mitte üks ai-
nus asfi ei sa leitud, missega temma
woiks lõppetud sada Minna ollen keik
sola puhujad, teddas ma agga tun-
nen omma põllo peäle lastnud tulla,
agga se ep aitnud keik ühtegi, us soi
ommeti ikka peäle.

Jaen. Roh! wennike! se ei woinud

kül ka ühtegi aitada, sest need mehhed
ei woi mitte ühte ainust ussi furnuks
puhhuda, ja kui ussid woiksid naerda,
ma ussun, nemmad wottaksid selle sola
puhujaja hullo tempud naerda, ja mag-
guse fuga ikka peäle süa.

Kaarl. Nemmad ütlewad jo agga,
et nad woivad aitada, ja teised ütlewad
ka, et nemmad monnekorda on aitnud.

Jaen. Se on tübbi jut! ärra wot-
ta sinna sedda mitte kuulda! Sa nääd
jo, et us mitte ikka ei sõ, waid wimaks
ükskord sedda jättab, ning ka jubba siis,
kui weel rugi orras põllo peäl on. Kui
nisuggune jump nüüd otse sel ajal om-
mad tempud on teinud, kui us isseen-
nefest mahhajättis sedda wilja seemnet
süa, siis arwab nisuggune rummal in-
nimenne, et ta tedda sannadega olleks
furnuks lõnud, ehk teinud, et se willi
ussile enngin ei maitse, ja surustab se-
ga, ning teised rummalad innimesed
uskuvad tedda, ja arwawad sedda tem-
ma kunsti tõ ollwad, mis foggematta
juhtub. Kui se mitte nenda ei olleks,
miks pärast ei olle nemmad mitte sel-
sinatsel aastal omma kunsti üllesnäit.

nud? Agga seal nähti selgeste, et ükski neist middagi ei moistnud, ja meie ruqi orrased on hukatud. Ja, kui nisugused innimised wiisiste ussi peale pissuti woiksid hakkada, mikspärrast ei hoia nemmad siis keigewähemalt omma ennese põllud mitte jubba ennesedda selle eest, et us neile tihategi ei woiks tehha? agga nende ennes willi saab nendasammoti ka ärrasõdud, kui teiste willi. Minna ei woi siis mitte moista, kuida innimenne nisugused sõget surustamist woiks uskuda.

Kaarl. Sulle woib kü oigus olla, agga häddas otsib innimenne abbi, ja wottab keis suggust abbi wasto mis agga pakkutakse.

Jaen. Siis wottaksin minna ommeti moislifko innimeste abbi enneminne otsida, kui et ma ebba usko abbiks nouaksin.

Kaarl. Jo sa siis ka olled abbi otfinud, agga kas sa olled abbi sanud? kas sa nüüd nou tead?

Jaen. Ei! kü mitte! agga sepärrast ei heita ma omma lootust mitte ärra, et ma weel üksford middagi kuul-

da saan, mis ussi wasto woib olla. Tead sa mis ma teggim; ma läksin meie kirriko Issanda jure, ning küssisin temmalt, kas ta kü pididi teadma, mis ussi woiks hukatada? Ei! wastas temma, sest meie ei teagi mitte diete mis sugune us se on. Kui meie sedda teaksin, siis woiksin ka pea sedda leida, mis temma wastane on. Agga miks sa sedda mitte omma moisa Herra käest küsid? se wottab jo kü katsuda ning järrele mõtleda, et ta nisugust asja woiks kätte sada, mis ussi sõmisse wasto olleks. Se on jo ka kü tõssi! ütlesin minna, ja küssisin siis Herralt, mis ma pididin teggema? Herra kostis esmalt nenda kui kirriko Issand; agga siis ta ütles weel nenda: monned uskuwad, et sest põllo ussist pididid hallid liblikud sündima, kes oi ajal ümberkaudu lendawad, ja siis ommad munnad jälle kessa põllol jätkwad, kus siis jälle ussid neist sammasst munna dest sawad. Sa olled jo, ütles Herra weel, sagedaste kü tunni õhto kessa põllal olnud, eks sa siis mitte seal ei olle need hallid liblikud tähele pannud,

kuida nemmad ommad munnad kessa pällo siise tewad? Armas Herra! kostsin minna, siis peaksid jo kül pärrati paljo liblikud ollema, kes ni paljo ussid teeksid, kui meie, Jummalaga parago! sel aastal pöllo peäle on, ja neid olleksin minna siis ommeti nähha sanud. Agga ma polle ial ni liga paljo liblikud näinud, et ma sedda olleks immeks pannud.

Tallomehhed. Meie ka mitte, ja meie olleme ka sagedaste öse pöllal olnud.

Üks noor mees. Minna ollen igga öse weiksed kesse pöllal hoidnud, siis olleksid ommiti need sammad liblikud tulle ümber hulkas lennud, mis ma kessa pöllal teggin; agga se olli arrone aeg, et ma ükstord pari tükki neist nähha sai.

Jaen. Sepärrast ütles Herra ka, et temma sedda ka ei ussin, sest se pididi muidogi teadam ollema, et need ussid, missest liblikud sündiwad, ma peäle ellawad, agga se pöllo us ellab jo mulla sees, sepärrast uskus Herra enneminne, et se jusekul need munnad

pididi teggema, missest pöllo us sündib.

Noor mees. Jah! neid ollen minna öhto ajal kessa pöllal kül tagga ajanud ning mahha lõnud. Sedda tahhan ma kül piggem uskuda et need ni pärrati paljo ussid on teinud.

Jaen. Kui se niinud agga tõssi on, ütles Herra weel, siis jääb se us ommal näul monned aastad mulla sees, kunni temma wimaks jälle kui jusekul wälja tulleb. Sepärrast peab nisuguse paika peäl, kus neid öiete paljo on, igga kewwade ja süggise monned neist wälja kaawatama, et siis nähha saaks, mis neist enamaks sanud. Ja sedda pead sinna niinud sest ajast teggema, ja mulle need ussid toma, et minna neid ka nähha saan. Ja et sa kui Kilter ikka moisa tö jures olled, siis pead sa isseärranis igga ühhe pölle kündmisse jures ikka sedda tähhele pannema, kas sa monned neist nähha saad, ehk kas mitte peälegi nored jusekullid ka sawad pöllo seest wälja künftud, ja siis pead sa neid mulle toma.

Tallomehhed. Kilter! meile on keikidele tarrawad siinad, meie tahhame siis ka diete tahhele panna, et meie nähha saakstine, kas need liblikud eht jusekullid põllo siisse puggewad, ja kas nemmad põllo seest wälja tulleswad.

Noormees. Ja minna tahhan piggem selge de ajal seal kohtas, kus neid surem hulk on, ma peäle ennast mahha heita, ja nende teggo tahhele panna.

Jaen. Siis, ütles Herra, kui meie esistes wiisiste teame, misfuggune loom neid munnad teeb, missest põllo ussid siindiwad, siis tahhame küll neid keelda; sest meie woime jo sedda loma, mis ma peäl on, tappa, siis peab ta küll sedda munnemist mahha jätma, ja siis on meile sedda wähhemad ussid.

Tallomehhed. Tõssi! tõssi! sest kui jusekullid need on, siis woiwad jo farja lapsed neid päwa ajal pude peält, kui pehted arranoppida, ja neid omma farja tulesse heita.

Jaen. Sedda ollen minna jubba tullewaks aastaks ommaid lapsi tõstnud, ja

Herra on sedda omma farjastele ka ütlenud. Ja kui igga üks meie waldas sedda teeks siis saaks se ommeti ikka middagi aita, ja kahjo ei woi se mingil wiisil mitte tehha.

Tallomehhed. Hea küll! sedda tahhame meie keik tulleswa aasta tehha, ning Jummal andko et meie sedda diget ussi katta saakstine!

Jaen. Sejures agga tahhame ikka weel ennast sedda ussi tahhele panna, et meie diete wiisiste teada saakstine mis temmast saab. Ja kui meie temma issa ja emma digel ajal tappa me, jo se siis ennast aitab, kui keik wallajatte puhhuminne.

18.

Joudsad tõ teggewad lapsed.

Üksford läks ühhe saksa tõlla jures tee peäle sõites middagi kaffi, ja kutsrile ei olnud mitte tõid, missega temma sedda olleks woinud kinni siduda. Herra näggi emalt ühhe piisikesse maja,

ning läks senna, ennesele ühhe kõrwa toma. Temma arwas, et ta seal üsna waesust piddi nähha sama, ja panni immeks, kui ta näggi, et neile inimestele seal majas mingisuggust puutmist ei näitnud ollewad. Tubba olli puhas, kuus lapsed ollid keik puhaste ja heästi rides, nemmad ollid prüsted ja punnased, otse kui olleks neile ikka kül kae. Herra panni sedda immeks.

Jah! ütles wabbanik, selle hea põlwe luggu pärrast woin ma kül ommad lapsed tännada. Kui nemmad mitte ni heästi wottaksid tööd tehha, siis saats se mulle kül waewaks olla neid toita. Niüd küssis Herra, Mis nemmad siis tewad? tewade ajal, kostis wabbanik, kaewawad nemmad jured, sui ajal kaguwad nemmad rosid ja rohhud, ning suggise ajal noppiwad nemmad narjad, ja müwad neid apteki peäl ärra. Ja sega on nemmad mulle jnbba monda rubla majasse saatuud.

Herra. Kust nemmad siis neid on õppinud tundma?

Wabbanik. Üksford tuli seia üks noorsand, kes apteki peäl õppimas olli,

temma otsts siin kohtas rohhud. Mo lapsed jooksid temmaga wäljal, ja pallusid tedda, et ta neile keik suggused rohbud piddi näitma, mis apteki peäle wiwad prutitud sada. Sest ajast wiwad nemmad keik nisuggused rohhud apteki peäle.

Herra. Roh! mis nemmad siis seks kogguwad?

Wabbanik. Kewwade ajal kaeawad nemmad kaddaka jured! 1) Ründmisse jures kiskuwad nemmad liwase põllo peält need pitted rohho jured 2) wälja: siis kaewawad nemmad kobbra ehk rasi jured, 3) töddre maddara, 4) ja ülle kaja rohho jured 5) maast ülles.

- 1) Juniperus communis L. Junip. Rad. Off. Wacholderwurzel.
- 2) Triticum repens L. Rad. Graminis Off. Graswurzel.
- 3) Arctium Lappa L. Rad. Bardanae Off. Kleckenwurzel.
- 4) Tormetilla erecta L. Rad. Tormetillae Off. Tormetillawurzel.
- 5) Valeriana officinalis L. Rad. Valerianae sylvestris (minoris) Off. Baldrianwurzel.

Reif needsammas jured nūid pesse-
wad nemmad puhtaks, leikawad neid
katti, ja kuwatawad neid, ja siis mū-
wad neid apteki peäl ärra. Sui ajal
kogguwad nemmad ni palja rohhud, et
ma nenda nimmed mitte ei woi meles
piddada. Lisa! sa tunned so neid feige
parraminne, nimmeta sinna neid Her-
rale!

Lisa. Ledriku ditsed, 6) neid agga
peame teiste käest palluma, fennel Le-
derpuud aidas on.

Ribbo witso rossid, 7)

Lesiko lähhed, 8)

Koi rohhi, 9)

Komelid, 10)

6) Sambucus niger L. Flores Sambuci Off. Glic-
derblumen.

7) Rosa canina L. Flores Rosarum. Off. Wilde
Rosenblätter.

8) Arbutus urva ursi L. Herba Uvae ursi Off. Bä-
rentraubenblätter.

9) Artemisia Absinthium L. Summit. Absinthii
vulgaris Off. Wermuth.

10) Matricaria Chamomilla L. Flores Chamomil-
lae nostratis Off. Chamillen.

Kraud reia rohhi, 11)

Libhetsk mehhe waggi ditsed, 12)

Kassi sabba, rinna, ehk joorkia rohhi, 13)

Lilli kessed, 14)

Müntid, 15)

Punna hein, 16)

Ku pawa rohhi ehk solika rohhi, 17)

Sea rohhi, 18)

Ubba lähhed, 19)

11) Achillaea Millefolium L. Summit. Millefolii
Off. Schafgarben.

12) Verbascum Thapsus L. Flor. Verbasci Off.
Neumannskraft.

13) Veronica officinalis L. Herb. Veronicae Off.
Ehrenpreis.

14) Conwallaria majalis L. Liliorum conwallio-
rum Flor. Off. Mayblumen.

15) Mentha crispa L. Herb. Menthae crispae Off.
Krautminze.

16) Agrostis Serpyllum. L. Sum. Serpylli Off.
Feldkammel.

17) Solanum dulcamara L. stip. Dulcamarae Off.
Nachtshatten.

18) Leontodon Taraxacum L. Seem. Taraxaci
Off. Löwenzahn.

19) Menyanthes trifoliata L. Trifolium fibrinum
Isaqual. Off. Fieberflee.

Hullo foera hännad, 20)
 Mäanna urwad, enne kui nemnad pak-
 katamad, 21)
 Reinwarre öitsed, 22)
 Ma sap, 23)
 Bunnase többi rohhi, ehk werri roh-
 hi, 24)
 Paise Lähhed, 25)
 Nassina fored, 26)
 Railud, 27)

- 20) Hyoscyamus niger L. Hyoscyamisummit.
 Off. Bilsenfraut.
 21) Pinus sylvaticus L. Turiones Pini Off. Tan-
 nensprossen.
 22) Tanacetum vulgare L. Flor. Tanaceti Off.
 Rheinsaru Blumen.
 23) Fumaria officinalis. L. Herb. Fumarive Off.
 Erdrauch.
 24) Chelidonium majus L. Herb. Chelidonii
 Off. Schöllkraut.
 25) Tusfilaga Fasfara L. Herb. Tusfilaginis Off.
 Husflattich.
 26) Daphne Mezereum L. Corlices Mezerei Off.
 Seidelbast.
 27) Ledum palustre L. Herb. Roris marini syl-
 vestris Off. Wilder Rosmarin.

Bunnad, 28). Siis foggume ka:
 Röömlid, 29)
 Raddaka marjad, 30)
 Bahhaks pu marjad, 31)
 Massikud, 32)
 Pöld marjad, 33)
 Baarmarjad, 34)
 Pola marjad, 35)
 Mustikud, 36)
 Ja jöhwikud, 37)

- 28) Origanum vulgare L. Herb. Origani Off.
 Brauner Dosten.
 29) Carum Carvi L. Semina Carvi Off. Kümmel.
 30) Juniperus com. L. Bacc. Juniperi Off. Wa-
 holderbeeren.
 31) Rhamnus catharticus L. Bacc. Spinaec-
 vinae Off. Schitbeeren.
 32) Fragaria vesca L. Fruct. Fragariae Off. Erd-
 beeren.
 33) Rubus arcticus L. Baccae norlandicae Off.
 Branbeeren, Alderbeeren.
 34) Rubusidaeus L. Fruct. Rubi Idaei Off. Him-
 beeren.
 35) Vaccinium Vitisidaea L. Fruct. Vitis Idacae
 Off. Strickbeeren.
 36) Vaccinium Myrtillus L. Bacc. Myrtilli Off.
 Schwarzebeeren oder Heidelbeeren.
 37) Vaccinium Oxycoccos L. Morastbeere oder
 Arhusbeere.

Sega on meile siis teige sui läbbi kü
tööd, ja meie wähhewad wennad ning
öed woivad nissammo paljo tehha, kui
suremad.

Herra. Sedda ei olleks minna mit
te mötlenud, et siin ni mitmesuggused
rohhud kaswassi, mis apteki peäle woi
wad prukitud saja.

Liso. Oh! neid on weel paljo en
nam, kui apteki issan ütles, agga meie
ei tunne neid weel mitte.

Wabbanik. Waatke Herra! sel
wisil wotwad mo lapsed kui ajal tööd teh
wa, ning talwe ajal teddrawad jatuddu
wad nemmad. Pissomad noppivad eh
med, ehk tewad muud, mis nad jaksu
wad, ja ei laisanda ial. Minna ja mo
naene, meie teme siis ka omma tööt,
ja nenda ellame, Jummal olgo tänna
tud öiete hõlpsaste ja löbbusaste.

Herra. Fitis need joudsad tõegegewad
lapsed, ja tinkis neile keitidele middaai,
ja issa läks Herraga sedda wigga tõlla
jures aitama parrandada.

19.

Külli aeg.

Moh! armas Herra! ütles wanna Re
dik omma ue Herra wasto, eks teie
tahha lasta küllida? Larratfi pääw on
jubba kwe päwa eest möda läinud, ja
teie ei mötlegi weel se peäle.

Herra. Mis ma Larratfi pärrast
holin! minno külli aeg ei olle weel mit
te kä.

Redik. Missugguse päwa wallit
sete teie siis küllimisets?

Herra. Mulle ei olle sets mingi
suggust seatud päwa, armas wanna!
waid ma wottan sedda ilmade, ja mu
teise nou järrele seada, ja selle möda
lassen minna pea warreminne, pea hil
jaminne külwada, nenda kui mulle se
dige nou on. Sel aastal tahhan ma
nüüd esstes kannatada, kuuni põllo us
omma kõhho on täis sõnud, sest mulle
ei olle mitte se meel. tedda omma seem
ne wiljaga sõta.

Redik. Rust teie agga sedda woi

te teäda, et ta omma kôhho täis on sõnud?

Herra. Sedda saan ma sest teäda, kui temma ennam ei sõ, ja sedda woib inimenne kûl pea nähha sada, kui ta ühhe kessa põllo peäl, kus paljo umrohto on, (ja seäl wottab se us heamelega keige ennamiste olla,) ehk weel parreminne, kui temma ühhe põllo peäl, kus warrane rugi orras on, need kôhhad, kus us sõõb, ehk mis ta paljaks on ajanud, igga homiko äre ümber tihheste wasto rugi orrasse pistikesed pultad pistaa, ja kui ta siis teisel homikul tulles need kôhhad waatma, ja näab et us weel ennam nende pultade tagga en emale ärrasõnud, siis peab ta need pultad jälle wälja wotma, ja neid sena kôhta pistma kus us nüüd rugi orrasse äres on. Kui nüüd agga üksford näitse, et need pultad weel ikka ni tihheste wasto rugi orrased seiswad, kus neid panti, nenda, et us nende tagga ennamaks ei olle paljaks ajanud, siis on se märkiks, et ta ennam ei sõ. Beale sedda woin minna sulle jubba

enne üttelda, mikal ta sedda sõmist mahha jättab.

Kedin. Noh! imme! kust teie sedda jälle teate, armas Herr?

Herra. Minna ollen jubba ammo uskunud, et jusekullid need munnad tewad, kust ussid põllo sees sündiwad, ja sepärrast ollen minna need jusekullid isse ärranis tähhele pannud, millal nad Jani päwa ajal hakkawad lendma, ma ollen ta põllo ussi tähhele pannud, millal temma ennam ei sõnud, ja ollen siis nähha sanud, et us siis 9 ehk 10 päwad pärrast Larratši päwa sedda sõmist mahha jättab, kui jusekullid 8 päwad enne Jani päwa hakkasid hulkas lendma. Kui agga jusekullid näitse otse Jani päwal lendwad ning mitte warreminne agga hiljamine, siis ei sõ põllo us 18 ehk 20 päwad pärrast Larratši päwa mitte ennam, jo nenda selle arro järrele tulles se ikka ennamaks arwada. Kui meile siis warrane ja soe ferwadine aeg on, siis woime meie süggise külwanisfega ota, ja hiljamine külwada, ja us ei wotta meile siis mitte Rahjo tehha.

Redik. Agga armas Herra, meie wannemad on meile ifka ütlenud, et kolm päwa enne, ja kolm päwa pärast Larratši päwa se keige parras külli aeg peab ollema.

Herra. Sel korral on küll wannemattele kes teab õigus olnud. Sest sel ajal, kui teie endised wannemad elasid, külli talwe ni warralikult, et nende nabbrad sagedaste põllo peäl said kinni tuisatud. Agga eks sa sedda ei olle nähha sanud, ehk naad sa sedda mitte weelgi, et süggisene aeg jubba mitto aastad ifka pitkemaks on läinud!

Redik. Se on tõssi Herra! agga kas küll se hilline külwatud, ja nenda siis weel nõdder ruggi orras sedda talwet woiks wasto piddada?

Herra. So endised wannemad saatfid jo peatagga igga aasta nisuggust nõddrad rugi orrast talwe wasto, sest nemmad küllisid Larratši päwa ajal, ja Mihkli päwal olli jubba talli kae, ja otse sepärrast arwasid nemmad küll, kes teab, sedda Larratši päwa keige parrama külli ajaks. Peäle sedda ollen minna isse ni mitto aastad katsunud hil-

jaminne külwada, ja ollen sest ifka kasso sanud. Us jättis mo seemne wilja põllo peäl rahhule, ja ma sain küll lühikesed olle kõrred, agga sedda ennam rugi. Agga pöld peab ka sennikoga diete soiendud ollema, ja sepärrast ennam sennikud sama. Lühhe santi põllo peäl, mis wägga pissud, ehk koggoniste mitte ei olle sennikud sanud peab küll hädda pärast pissud warreminne külwatama.

Redik. Agga ma arwan ifka, et se parram saats olla, kui rugi orras süggise ajal diete woiks juurduda.

Herra. Sedda ei ussu minna mitte, sest nisuggune rugi orras, mis süggise ajal wägga kangeks sanud, ei wota kewwade ajal mitte ennam, ja mis talli on ärrarikkunud, se on läinud. Agga nõdder rugi orras hakkab kewwade ajal essites diete kaswama, ja wotab nenda, et pöld ennam täis saab, kui warratse külwamisse läbbi. Ja kui õige kange talli ja pahha kewwadine aeg on, siis sünnib selle ärra maddand rugi orrast selle orrase peäle, mis wägga kange olli, pattakas, mis jured läm-

matas. Sesamma õnnetus ei woi om-
meti selle nõddra rugi orrase jures mit-
te olla

Redik. Se on küll jälle tõssi! ag-
ga armas Herra! kui niüid us tunni
talweni ikka peäle sõõb. mis siis tehha?

Herra. Nenda olli se luggu Jum-
mal parraga! selle 1806damal ja
1807damal aastal. Siis ollid meile
nisuggused hillised ja külmad kewwadis-
sed ajad, et need jusekullid wägga hilja,
ning mittegi teik ühhe korraga hakkasid
lendma, waid nemmad lentsid hopis
sui läbbi, ja midda sojemaks ilmoke wi-
maks läks, sedda ennam lentsid nem-
mad fures hulkas. Sepärrast ei sanud
nende munneninne mitte otta, ja põl-
lo us sõi siis weel, kui jubba hakkas
külmana. Sa küssis mis siis peab teh-
tama? Siis on küll hea nou kallis!
Üks tallomees, kannel paljo perred on,
woiks siis sedda tehha, mis Mihsel tei-
nud, kui selle jutto sees neist pahha
nabridest luggeda on, (wata 15 Jutto.)
ehk innimenne kannatab küllimisega,
ni kaua kui ta woib, ja heidab siis warsti
kahhe wõrrast seemnet põllo peäle, et

ussid siis omneti middagi üllejättaksid;
ehk weel parreminne, innimenne mõt-
leb järrele, kuida temma sedda põllo ussi
hopis ma ilmast woiks ärrasata. Se
olleks küll teige parras nou; agga se
tahhame sinnoga teistkorda rätida. Min-
ne niüid Jummalala nimmet!

20.

U b b a l ä h h e d.

Üks piüssi mees kes hopis se päwa
soo-made peäl olli ümberkaudo jook-
nud, soo lindusid lastema, sest, et kew-
wade ajal teik mu jahhid teeltud on,
sellel tulli ni suurt janno kätte, et ta
perret otssis, kus ta omma janno hea
puhta weega saaks kustutada. Sest
sedda soowet ei tahtnud temma mitte
jua sepärrast, et innimenne pea sega
konna munnad, ja muud pahhad mas-
sakad woib sisse neelda, mis pärrast
tedda woitwad haigeks tehha, nenda,
et arst mitte ei woi ni pea tunda mis-
suggune haigus temmale on, ja siis
ütlewad ebbausklikud innimesed et se

haigus nisugguse innimessele peab pantud ollema. Temma kulli siis wanna Romeldi jure, ja pallus temmalt wet jua. Romalt ütles: se polle mo wiis mitte et ma onima wõdrale wet annan, ni kaua kui mulle õllut majas on, ja laks, ja tõi temmale kann õllut. Püs si mees jõi, ja se maitse temmale wägga heästi, sest et temmale wägga kange joma janno olli. Ta ajas Romeldiga jutto, ning jõi jälle, agga siis ei maitse nud, se õllut temmale mitte õiete. Ta jõi kolmat korda, ja ei tahtnud mitte enam, ning ta hakkas jubba peawallo tundma. Mis sugune õllut se on? küsis ta siis.

Romelt. Se on pora õllut.

Jahhimees. Agga se on kohtopolst teetud, et nisuggust õllut ei pea tehtama.

Romelt. Kes mulle sedda woid teelda? ma joon sedda isse ning müün sedda mitte ärra.

Jahhimees. Agga kuidas sa sedda woid jua, eks se sind haigeks ei te? sest sepärrast on se jo kohtopolest teeldud.

Romelt. No! kü piisud pea wal-

lo saab innimenne sest ikka, ja kui ta nisuggust õllut enam joob, kui temmal janno on, siis tulles temmale sest eggatust, ehk süddame peale käimist, ehk ofsendamist, ja siis ei kolba innimenne pari päwad ühtegi.

Jahhimees. Agga Jummalal pärast! sa tead siis, et se so terwist rikub, ning jood sedda süski! kuidas woid ja ni armota isseennese wasto olla?

Romelt. Mis tehha? hummalad on hukka lainud, on kallid, jo neid ei ole enam sada. MIDDAGI peab ommele õlle segga pantud sama, muido ei ole so jo mitte õllut, ning lahheb hukka.

Jahhimees. Sellepärrast panne teie siis keik sisse, olgo mis tahhes, kui se teid ka haigeks teeb ja teie ello päwad lühendab. Kui õllut siis koggonisse peab wihha ollema, miks pärrast ei panne sa siis muud teised rohhud segga, mis õlle wihhaseks teewad ja terwed on.

Romelt. Mis sugused siis? Mina ei tunne neid!

Jahhimees. Põldhummalad, eks mitte jubba nenda nimmi so mele tulles

tab, et sa sedda rohto hummala asse-
mel woid wotta. Koirohhi on ka wih-
ha, ja woiß ka hädä parrast sets woe-
tud sada. Alaga siin hoiß liggidel so el-
lo tagga, selle soppase koha sees kas-
wawad jo kül ubbalähhed, need sawad
peälegi Inglimaal prukitud ollut wih-
haseks tehha: ja se on wägga terwe
rohhi, mis apteki peäl prukitakse, ja
missego arstid monnekorda sedda willo
többi ärra saatwad.

Romelt. Et wata immelt! ja sed-
da willo többe sawad need innimesed,
kes siin ümberkaudo nende soomade ju-
res ellawad wägga saggele, ja sepärrast
lasseb armas Jummal ka siin nisugust
rohto selle haigusse parandamiseks kas-
wada, agga kes sest teadnud? Miid ma
wisßiste ennam ei tahha pora ollut teh-
ha, waid ma tahhan ubba lähhed selle
assemel wotta. Jo se ommeti sesamma
rohhi on, mis wee sees kaswab, ken-
nel punnane wars, ja diete kennad wal-
ged ja punnaksed rossid on, kenne rosi
ditsid otsekui willaga kattetut näitwad
ollawad, ja selle lähhele on pitt wars
tagga, ja üllal otas on itka 3 lähhed.

Jahhimees. Sigus kü! sesamma!
Agga sa pead lähhele pannema, et sa
öllele mitte wagga wihha maggo segga
ei sada. Wotta sepärrast kaks pio töis
sest rohhust, leika sedda katki, ja keta
sedda weega pehmeks: siis panne sest
weest ni paljo ölle segga, kunni sellele
maggu wihha, aggu mitte liig wihha
maggo jures on. Sa woid ka sest
rohhust ennesele kalwe ajaks üks hulk
kuwatada, ja siis sega nenda sammoti
ka tehha.

Romelt. Olge terwet! et teie mind
sedda olleti ütlenud. Nenda on siis in-
nimessele se, mis hea on ja kasso sadab,
kül liggidal temma jures, ja siis ei
tunne temma sedda mitte. Jummal
tasfugo sedda iggahhele, kes meid õp-
petab Jummal anded parreminne tund-
ma ja parreminne prukima.

Weider Herra, *)

üks kõrtsi jut.

I.

Summal teab! ütles Romolt, ni kaua, kui meie uus Herra moisas on, ni kaua same ka iggas silma pilkmisses ued karsud kuulda, pea sedda, pea teist: nenda peame meie Apostli ning Maarja pühade ajal tööd teggema: siis ei laena temma meile wilja, woid meie peame sedda ostma, ning tõega maksma: siis peame puud istutama: kiwvi ajad teggema: siis peame jälle lamba lihha eest talkusse päwad teggema — Kes Summal teab, mis ta weel meie peale wotab panna. Jättaks ta meid agga meie wanna wissi jure, siis teaksime ommeti,

*) Sesamma weider Herra on tõeste saremaal ellanud. Minna ei tahha tedda mitte nimmetada, jo temma walla rahwas tedda kül tunda sawad. Ka ep olle sesamma jutmitte ühhes kõrsis, ja mitte ühe horigaajatud, agga minna pidin kül feil gin folkopannema, mis temmast rääiti.

missuggune luggu meile olleks! agga sel wissil! — ifka middagi uut tööd, mis enne ei olnud! ja meie ei sa mitte dieete teada, missuggune temma on, sest kui temmale middagi uut meles on, siis ehwardab ta meile wissa nuhtlust anda, kui meie sedda mitte warsti ei te, ning teeb meid warsti nenda kartma, et meie kül ilma ainsa sanna lausomatta peame sanna kuulma. Monne korda ei raki temma 8 päwad mitte sannagi meiega, ja kui ta siis ükskord ühhega meie feast rägib, siis on temmale ni armsad sannad, et inuimenne tedda ommeti kui issa peab armastama. Lanki faab tedd moista!

Sinna kül mitte! ütles Hans, agga minna ussun et ma tedda pea moistan. Ta armastab meid wissiste ja sorib meile heat, agga ta tunneb meid ka wägga headsti, ning teab kül, et meie omma wanna wissi mitte heamelega ei tahha mabhajatta: ja sepärrast käsib temma siis ni fermeeste nuhtlusse hirmoga, mis, ja kuida meie peame sedda teggema. Siis peame kül sanna kuulma, ja pärrast same kül moista,

et se meie käsufis olli, mis ta käsits, nenda kui minna ollen jubba monneforda moista sanud.

Romelt. Roh! sinna tark mees! siis ütles mulle ükskord: mis kässo on Herrale küs fests, et meie lia pühade ajal peame tööd teggema, ning omme ti ei lasse temma meid mitte ennam päiwi tehha, kui meie ennemuiste olleme teinud. Eks ta meile sedda mitte woiks sawida, et meie need pühha saatsime piddada?

Herm. Sedda tabhan minna sulle ärraselletada, fests Herra on minnoga ükskord fests kõnnelud. Teie teate kü, kui meie mullo sedda tulingit teggime, ning jälle omma wõlla eest pidime tööd teggema, siis tuli Maria päaw Ma läksin siis päwa enneminne Herra jure, ning küssisin: Roh! Herra! kuidas se nüüd jääb? kas meie home Maria päwal peame tööd teggema?

Istu mabha Herm! ütles herra, ma tabhan sinnoga räkida. Ma istusin pinki peale ahjo jure mabha, ja Herra küssis: on siis tõteggiminne ni wõga so meelt wasto? Ma tõstsin: ei

Herra! agga meie loeme omnieti fatismusse ramato sees need sannad: Sa pead pühha päwa pühhitsema. Sigus kü! ütles Herra, agga kuidas sa need sannad lajemalt Bibli ramato sees Moosesse 2 ram. 20 peat. 11 salm. loed? — kui sa seal need sannad siete tühhele panned, kü sa siis saad moista, et seal fests seitsmendamaast päwast iggas nädalas räkitahe, ja se on siis se laupäaw. Selfaminal päwal piddid innimessed ommaast tööst hingama, sejuress Jummalal lomisse tööd mälletama, ning Jummalat tennama feige nende heategude eest, mis ta neile omma lomisse ja holetandnisse läbbi on teinud.

Selle laupäwa assemel agga pühhitseme meie, kes meie risti innimesed olleme, nüüd sedda essimest päwa iggas noddalas, ja kül sepärrast, et meie sel päwal ihtlasse Kristusse illestoumist ning neid armo anded, mis meie Kristusse lunastamisse tö läbbi olleme sanud, peame mälletama.

Et sa siis pühhapäwa pühhitfid, se on sulle selle kässo sees käsitud, kui sa loed: sa pead pühhapäwa pühhitsema.

Agga neist lia pühhadest, kui on need Apostli, ja Maria pävad, ei olle selle kässo sees mingisuggust kästnud egga teeltud. Sepärrast on ka meie ülle-
mad kofto wannemad kästnud, et need sammad pävad, mis üks munka usso Piiskop pühhats seadnud, mitte ennam ei pea pühhesetud sama. Ja peäle sed-
da loed sa jo ka Bibli ramatusses need sannad: haitke ennast keige inni-
meste seadmissse alla Issanda pärrast. I Petr. 2, 13. ehk: Igga hing heikko ennast üllematte ab-
la, kellel keige üllem melewald on. Rom. 13, 1. Agga, ütles Herra weel ennam ütle mulle ükskord Herm!
Kirrikule ei woi sa nisugguse lia püh-
hal mitte minna, mis sa siis kül home wottad tehha? missega tahhad sa sed-
da päwa pühhitseda? (Nüüd ma teäd-
sin kül, et se Herra mele pärrast on, kui innimenne töt rokib, ja äiete otse süddamest temmaga räkib, sepärrast ma ütlesin:) Armas Herra! ma ei tah-
ha mitte waltetleda, ma lähhen kõrtsi!
Ehks ma ütle! wastas Herra, ja siis panned sa 5 ehk 10 koppigad nahka,

tulled pool joobnud kojo, ja sulle on tei-
sel päwal pea wallo, nenda, et sa mit-
te paljo ei kolba ning sulle lusti ei olle
tööd tehha. Agga se on se keige wä-
hem kahjo. Mõttele ükskord järrele: kas
kül Jummalale sest melehead woib olla,
kui sa ühte pühha üsna laiskussega
kõrtsis kanno jures pühhitsed? Mõt-
le se ülle järrele, et sa nisugguse päwal kul-
lutad, ja ühtegi enneselle satad, ning
arwa ükskord kofto, kui paljo se tö mak-
saks, mis sinna, so naene, so lapsed, so
sullased, ja ümmardajad selfammal kä-
wal olleksid teinud? Mõttele siis järrele,
et sa sega, ükspäinis rummala ja eb-
hausklikkowasto pannemisse läbbi, Jum-
mala, omma üllematte, ja keigeenna-
miste isseennese wasto patto teed.

Ma ütlesin warsti: armas Herra!
meie tahhame teik home teole tulla!
Meie tullime teole, ja kui teie kül teate,
siis maksis Herra meile sedda päwa
rahbaga, ning kästis weel õhto iggaüh-
hele meie seast üks toob õllut anda.
Sest ajast ep olle se koggoniste ennam
mo mele tulnud, ühhe lia pühha, olgo

Alpostli ehk Maria pääwa ennam püh-
hiteda.

Sest nädd sa ommete Romelt, et
Herra mitte omma kasso piüdmisse
pärast meid ei käsknud sel päwal tööd
tehha. waid temma sowib meile heat, ja
kullutab sagedaste middagi sepärrast, et
ta meid joudsa töteggemisseks tahhab
kühutada, et meie siis omma ennese
tö läbbi rikkaks saaksm.

Romelt. Woib kü oka! agga
minna olleksin piggem omma wanna
wist järrele kõrtsi lainud.

Teised naertsid, sest nemmad tund-
sid tedda jubba ammo, et ta üks laisk
ning lakku koer olli, kes heamelega kõrt-
sis omma aega witis.

2.

Romelt. Agga mis siis Herral sest
on, et ta meile wilja ei laena, waid et
meie sedda peame ostma, ja ennesele
sedda töega peame saatma?

Hans. Sedda sa küsib weel? ma
peaksin arwama et sa sedda jo ammo
olleksid piddanud moistma.

Romelt. Kui Herra sedda mitte
omma ennese kassopiüdmisse pärast
ei te, siis ei moista ma mitte, miks pä-
rast ta sedda olleks teinud.

Hans. Eks sa ei tea, et nüüd Herra
igga päwa omma ramato siise peab
teiksuggust meie pärast illespannema:
et ta ikka peab murret piddama, kuida
temma meile woits tööd sata, kui meie
töteggemisega ennesele ühhe päwa tah-
hame tenida.

Romelt. Sebba suur asii se on!

Hans. Kule agga ennam! Eks sa
ei tea, et Herra meile sedda wilja al-
wema hinna eest ülles kirjotab, kui kaup-
mees linnas temmale sedda wilja mak-
sab, ja et ta siiski sedda seatud päwa
palka meile tassub?

Romelt. Se eest teeb temma ka
monda tööd, mis ta muudo mitto saaks
tehha.

Hans. Mis agga temmale ja meile
wägga kassuks tulles, kui õppetusse mär-
kiks, kirowised ajad, meläbbi meile aega
mõda paljo wähhemad waewa, ja paljo
wähhemad pu kullutamist saab olla. Ku-
le agga weel ennam! Eks sa siis mitte

ei moista, et Herra meile sel wiisil need küllimitto kasfusid on pärra annud?

Romelt. Sebba suur heateggo se on! üks küllimit! kui Jummal mo põl-do õnnistab, siis ma ei holi sest küllimittust ühtegi.

Hans. Ühhe wacka peält teeb se kül agga üks küllimit, agga tue wacka peält teeb se üks wak, ja se ep olle mitte naero assil, ja 36 wacka peält, nenda kui mul minnema aasta wölgo olli, teeb se kuus wacka. Se on jubba üks hea and, mis Herra meile annud! Ja mis weel keige parrem olli, kui leikusse aeg kätte tulli, siis ei olnud mulle ühtegi ennam wölgo, ja minna sain keif ennesele leikada.

Romelt. Tõssi kül agga se polle ommeti mitti meie wanna wiis, sedda peaks ta meile jätma.

Hans. Ja siis meid omma wanna wiisiga lastma ifka surema wõlla alla, ja sedda ennam waesusse sisse sada! — Kule agga weel ennam! Ets sa ep olle tunda sanud, et meie neil kolmel aastal jubba keif rikkamaks olleme sanud, sest ajast, et meile ennam tarwis ei olle

põllo peält maksda, isse need laisad ning holetumad, nenda kui sinna isse?

Romelt. Se on ka tõssi! agga se eest olleme ka piddand wahhuusti tööd teggema.

Hans. Se on tõssi! meie teggime Herrale tööd, agga selle tö kasso olli meie pärralt, ja meie woisime jo sedda tehha, sest meile on maad ning waimud kül, ja teopäiwi ei olle liaks, ntug on kindlaste seatud, nenda, et mitte ennam mele peale ei sa pantud. Kule agga Romelt! Kui niid Herra ollets ütlenud: teile on paljo wainusid ja paljo maid, teie peate iggas nädalas mulle ühhe ehk kaks päwad ennam tenima! mis olleksime siis woinud tehha? meie olleksime sedda jubba piddand teggema, ja weel pealegi kasso küllimitto maksma, ning olleksime ifka waeseks jänud.

Romelt. Se on niid kül Jummal parrago! tõssi! ja tanno olgo meie hea Herrale, et ta mitte ennam päiwi meie peale ei olle pannud! Ja kui se luggu meiega ifka ennam nenda saab olla, siis ma ussun, et meie wimaks koggoniste mitte ennam ei wotta laenada, ja siis

jäwad need wõlla päwad ka meitist mah-
ha: siis saab se meile küll hea aeg olla.

Hans. Se on muidogi teada! ja
siis esistes wottame küll omma Herrat
selle eest diete tännada, et ta meid sun-
dis heästi tööd tehha ja moistlikkud ol-
la. Minna ollen esimesest otsast küll
ka sepaarrast murrisenud, et Herra ei
tahtnud mulle wilja laenada, waid ag-
ga müa; agga ma õppisin sedda pea mois-
ta, ja tennasin tedda se eest ommas süd-
damest.

Mullo süggise ma leikasin omma põl-
lo peäl, Herra läks minnust möda, pak-
kus mulle terrid löbbusa pallega, ja üt-
tes: Noh! Hans! Kas se so mele pär-
rast on? Se willi, mis sa laikad, on
sinno pärrast! olleksid sinna agga mitto
omma wõlla päwad ni joudfaste selleta-
nud, ja olleksid sa need 36 wakka wilja,
mis sulle wõlgo olli, mitte omma kõega
maksnud, siis saaksid sest, mis sa nüüd
leikad, 42 wakkad minno pärrast olla.
Kui palju peaksid sa siis omma ennese
põllo peält mulle leikama, ommas reh-
hes mulle rabbama, tuulma ja sõloma,
ja kui palju saaks küll siis sinnule ülle-

jada? Ma kostsin: armas Herra! ärge
range pahhaks! teie käsitate meid kui
Herra, ja kantsite hoolt meie eest kui
issa, meie ollime agga rummalad ning
moistlime mitte warsti, kui wägga pal-
jo teie meile sowite, jo kui wägga se
meie käsitus olli, mis teie käsitate

Nüüd ma sedda küll moistan, ja tän-
nan taid süddamest teie hea seadusse
pärrast. Edespidi ei sa mulle mit-
te enam palju wõlla päiwi olla!
Sedda wottan ma heal meel kuulda!
ütles Herra sest kui teie keik rikkad ol-
lete. siis ollen ka minna rikkas ja nen-
da läks ta eddasi.

Romelt. Se on ka jälle tõst!
kui ma moisas mitte ennesele tööd ei
te, siis pean ma omma ennese põllo
peäle Herrale tööd teggama. Noh!
olgo minno pärrast!

3.

Romelt. Siit sadik ollete keik wal-
leks ajanud mis ma rätisin, agga sed-
da ei woi teie ommeti mitte keida. et
Herra selle käsoga, et ta meid käsib
ouna puid istutada ja potida meie en-
nese aedas, et ta sest küll omma kässo piab.

Hans. Ning puud on meie enne-
se aedas?

Romelt. Noh! noh! Kõl teie sate
nähha, kui nemmad hakkavad kandma,
siis peame küll kohto ounad maksma.

Hans. Kuidas sa woid sedda karta,
et Herra wottaks meie käest kohto ounad?

Romelt. Eks se polle hummalat-
tega mitte nisamma sugguna luggu ei
olnud?

Se peale tahhan minna kosta, ütles
wannu hal Peter, sest teie nored meh-
hed ei tea teie mitte, kuidas se luggu
selle asjaga on.

Se Herra, mis meie endise Herra
ees siin moisas olli, käskis meid, et ig-
ge üks meitest ühhe hummala aja en-
nesele piddi teggema. Agga meie ei tei-
nud sedda mitte, sest meie endised wan-
nemad ollid ilma hummala ajata ella-
nud, ja sepärrast arwasime, et meie ka
ilma neid wotksime ellada. Et meie
nüüd rummalad ning sannakuulmata
ollime, siis käskis Herra seddasammat
jälle, ja andis meile meie teopawad ho-
pis naddal jrrrele, selle nou pärrast, et
meie neid peaksite omma hummala aja

walmistamisfeks pruukima, ja sejures eh-
wardas temma sellel nuhtlust lasta an-
da, kes piddi wasto punnema. Meie
piddime nüüd küll sedda teggema, Agga
kui need hummalad kandsid, siis käskis
Herra igga ühte 3 naela hummalad
kui moisa kohhud maksta, sest need hum-
mala ajad ollid teo päwade eest tehtud?

Kas se siis küll siig ülee kohhus ol-
li? ja mis suur maks se on, 3 naela
hummalad ühhest ajast, missest meie
pea nisamma paljo leiskad same, ja kui
meie wähheminne same, kennele siis sest
siid on? Olleksime meie warsti sanna
kuulnud, ja omma ennese päwade eest
need hummala ajad teinud, siis olleks
Herra mitte kohto hummalad meie käest
wotnud. Kellel on siis sest siid? Her-
rale? ehk meid endise tõnnamatte ja
sannakuulmatta wannemattetele?

Sest sa nääd armas Romelt! et se
sel ajal hopis teine luggu hummala aja-
dega olli, kui se nenda ouna pudega on.

Romelt. Mis muud, kui sesamma
luggu! Esites wottis Herra meile ka
ni paljo ounapuasast lobbiseda, ja kui
meie sedda ei tahtnud kuulda, siis olli

ta ni karival, et ta nori meſſa ouna
puid iſſeennefeſe ütles tarwis ollewad,
käskis ſepärraſt, et igga üks 5 tükki
neist temmale piddi toma. ja tootas neid
warſti maſta. Meie ei uſknud tedda
mitte ja mõtleſime, et ta ſedda meie wiſ-
ja wõlluſt tahtis mahhaarwada, ning
tõime agga igga üks wiſtükki. Kui tem-
ma agga meile wiſſiſte palja rahhaga
maſſis, ſiis tõime ennami. Otſe ſedda
tahtis ta ſada! Müüd walliſes temma
neist agga piſſud iſſeennefeſe wälja, ja
teifed piddime iſſe omma aedas iſtuta-
ma. Siis tuli temma iſſe, potis üks
oſſa neist ärra, õppetas igga ühheſt
perreſt ühle poiſt potima, ja andis ſeks
oſſa raad, ja pootwaki. Müüd on mei-
le ounapuid, ja kui nemmiad kandwad,
ſiis peame küſ kohto ounad maſs ma,
ſeſt ſe on temma omma tõ ja tegao.

Peter. Sedda ta ühtegi! küſſinna
ſaad nähha, et ta ennäſt ſepärraſt ro-
muſtab, kui teitele paljo ouni on, ja
temmali wotta wiſſiſte mitte ühte ai-
nuſt teie käeſt, waid küſ ta neid wot-
tab teile paljo ennami maſta, kui wõd-
raſ. Ma tunne tedda jubba! Ma rõ-

muſtan ennäſt itka weel ſellepärraſt,
kui ta mind üſtford ſõites. Ta olli
agga monned päwad moiſa peäl olnud,
ja tahtis ühhe waſſika oſta: mulle ol-
li üks müa, ma wiſſin ſedda temmale.
Müüd ma mõtleſin iſſeennefeſe: ſe on
ommeti ſo pärris Herra, ſa ei tohhi
küſ mitte paljo ſelle eeſt küſſida. Ma
käſſiſin ſiis pool rubla waſſika eeſt.
Wanna Peter! ütles Herra, ſinna ol-
led ni wanna perremees, ja ei tea weel
mitte, miſ üks waſſikas maſſab? Mõh-
kui tei teik ni rummalad ollete, ſiis ei
olle ſe immeſ panna, et teie waefed ol-
lete. Eks ſa ei tea, et igga üks ſulle nüüd
heamelega poolteist rubla, ühhe waſſi-
ka eeſt annab. Ma waſtaſin: armas
Herra! minna ollen teie pärris, ma ei
julgend mitte ni paljo teitiſt küſſida.
Müüd ſai ta wiſſaſeks, ſõitles mind,
ja ütles wiſſaks: kui ſa omma teopä-
wad õlled ſelleſtanud, ja moiſa kohtud
õlled maſknud, ſiis te omnaga minno
pärraſt miſ ſa tahhad, ning Jummal
andko ſulle diete paljo, et ſa ennäſt om-
ma ello pärraſt woikſid rõmuſtada.
Minna ei tahha ſinna käeſt ühtegi küſ

titud sada, agga kus minna sind ial woin
kasso sata, sedda tahhan ma heamelega
teha.

Romelt. Se on kul bea! ja nen-
da on temma ka teistele teinud, ag-
ga et ta selle kowwalusfega oinapuid
meie aedasse jubhatas, jo temmale itka
nende auna pude parrast middagi me-
les on.

Peter. Tdeste uhategi muud, ar-
mas Romelt! kui agga et ta sowib, et
teie aega möda ilma töeta, ja ilma wae-
wata igga aasta monne rubla eest om-
ma pude peält oini sooksite mahha puis-
tada, ja sega rikkaks lähetsite.

Mullo töin temmale omma kotho
hummalad, ja wäbbandastin ennast sel-
leparrast, et hummalad santid ollid, sest
et nemmad mitte es olnud parreminne
kaswanud. Agga temma ütles: wanna
Peter! Te ennesele kolm kord suremat
hummalala aeda, kui sulle on, ja minna
tahhan sulle need kotho hummalad ho-
pis perra anda. Mis kasso teile siis
sest on? Kusfisin minna. Kül paljo
kasso, ütles Herra, sest sinna saad se
labbri rikkaks, ja kui teie mo walla rahwas

seks saatsid, siis olleksin minna ka rik-
kas. Separrast ei holi minna pisto
kullutamissest uhategi, kui teie agga se-
ga sate aidetud.

Ja siis agga hopis rahhule Romelt!
sinna ei sa mitte kotho oinad maksta.
Tstuta agga igga aasta weel ennam
oina puid, ja kül Herra sind separrast
arimastab ning heamelega sind ennam
aitab.

Romelt. Kui se nenda on, siis on se
kül pistut waewa mis mullee agga üks.
Kord on, ja se eest saan ma ello ajal
wiija kassuks. Kül ma sedda tahhan teha.

4.

Romelt. Agga se kirowi aja tö ep ol-
le mo mele parrast.

Se on tühi täks! sedda ei wottagi
ma kuulda.

Üks woõras. Mis siis teie Herra
kirowi ajade polest teitist tahhab?

Romelt. Se luggu olli sega nen-
da: kui moisa piirid ollid möedetud, ja
moisa maad said wahhetud, siis andis
Herra meile nende maade eest, mis
meie ollime teise moisa holeks ärraan-

nud, nende eest andis ta meile ued põl-
lo maad, käskis agga warsti se jures,
et igga üks omma aja jaggo kirowist
pidi teggema. Se olli kange käsk! se
olli meile wägga raske!

Hans. Kes teab agga üks päinis sin-
nule armas Romelt! Sest teit se on
sulle raskes, mis mitte wanna wiis
ei olle, ehk mis tööd ja murret maksab.
Meie olleme omma kirowi aja jaggo pea
mängides teinud, ja tahhame heamelega
Herra sanna kuulda, ja igga aasta pari
sülda teha. Sest metsa ep olle meile
muidugi mitte ennam, ja need püssud
puud mis heinama peal on, sawad ka
pea otsa. Kust eddespidi puud wotta?
Agga kui meie ommad ajad teit kirowi-
st teme, siis ep olle meile seks mitte
pu tarwis, ja need püssud üllejäänud puud
sawad se läbbi wägga hoitud.

Romelt. Oh! sest polle hädda:
heinamade peäle on weel metsa küll!

Hans. Armas wennike! sinna ei
mõtle sedda, et puud mitte jälle ni nob-
beste ei kaswa, kui kirowes neid mahha-
rajub, ja et keige surem mets woib lõp-
petud sada. Et panne agga seddasama

mat moisa lähhele! mis nüüd keigest
metfast ilma ja paljas on, ja kenne
ennemuiste wanna ajal metsa küll olli.
Eks ta polle lõppenud? sesamina luggu
woib jo keikidega olla, kes holetu wiisil
ikka agga wahhuste metsas peäle raju-
wad, ning sega metsa raiduwad. Wi-
maks ei sa nende lastelastele mitte en-
nam metsa olla, kes siis nenda sammo-
ti ka peawad katsuma waesel wiisil toi-
me sada, kui meigi. Sest ka se kei-
ge surem mets saab otsa!

Wodras. Agga se polle jo mitte
se üksainus kasso, mis kirowi aja tööst
tulleb, et mets se läbbi saab hoitud;
waid üks kirowi aid on iggawenne wal-
mis tö, mis inimesselle agga üks kord,
sedda headsti tehhes, waewa maksab. Selle
wasto agga peawad pu ajad igga aas-
ta harritud sama, ja pea lähtiwad ued
teibad, pea ued roitad tarwis. Minna
arwan siis, et teie Herra mitte üllekoh-
hut ei te, kui temma se peäle kangesse
watab, et aeg ajalt üsna kirowi ajad
sawad tehtud: sest teie kergitate se läh-
bi omma suggule tö ja ellamist.

Romelt. Et wata! siis pean min-

na ka peälegi omma suggule, kes parrast mind hakkab ellama, tööd teegema, et jo mulle isseennesele on küll tööd. Ei sedda ka ühtegi! siis olleksiin ma ommast melest lahti! nemmad katsko ka, kuida nemmad toime saavad!

Boõras. Agga so endised wannemad on ja ka sinno kassuks paljo laastanud, künnud, sennikud weddanud. —

Romelt. Sedda on nemmad ka isseennese kassuks teinud, ja mitte üksi minno parrast.

Boõras. Ets sa siis mitte ka omma kiwi ajad isseennese kassuks ei te? Ets sa mitte igga aasta seäl kohtas peaks pu ajad harrima, kus sulle niind kiwi ajade parrast rahho on? Agga mis sa siis tahhaksid üttelda, kui so Herra sind täskits et sinna sedda metsa peaksid jälle saatma, mis sinno endised wannemad ni holetu wiisil on ärraraidunud.

Romelt. Hurjoh! Jummal hoidko se eest! ni wägga kurri ei sa meie Herra omneti mitte olla.

Boõras. Miks mitte? Se lähheb wägga heästi korda: kui teie teik kotto tullesite, ja teiksuggust pu seemned kog-

gufsite, ning igga aasta ühhe küffi ma peäle pu seemned külwaksite.

Romelt. Mis kasso siis meile sest olleks? Meile saaks agga eennam tööd, ja peälegi se kahjo olla, et meie selle karama peäle, kus pu seemned on külwatud, monned aastad omma ellajad mitte es tohhijs ajada.

Boõras. Teile saaks sest se kasso olla, et teie siis parremad olleksite, kui teie endised wannemad ollid, kes rummalusse ja ülleantusse parrast metsad raidusid, ja misparrast teile asja on öiete wihhased nende peäle olla. Sest teie sate niind küll tunda, mis suur häda se on, kui innimessele puud ei olle, ehk kui ta pude samisse parrast wägga kangel peab minnema. Agga teie suguh rahwas kes parrast teid ellab wotaksid teid õnnistada, kui heateggiad, kui teie nende heaks wottaksite metsa külwada.

Romelt. Mis minna sest hoin! õnnistago ehk needko nemmad mind, sest ei tule ma ühtegi, ja sest ep olle mulle ühtegi.

Wooras ei kostnud sannagi, maid
tousis üles ning läks ärra, sest
temma põlgas sedda innimest, kes
nenda rätib ja mõtleb, kui Romelt.

Hans. Roh! Romelt! olled sa niind
oigut sanud?

Romelt. Teie tullete ka teie hul-
kas minno peale, ja mulle ei pea ial õi-
gut ollema.

Hans. Sulle ep olle ka mitte õi-
gut! Sest Herra, kes sedda asja par-
reminne moistab, kui meie, on jubba
middagi sest lausunud, et mets peab
külwatud sama, ja tahhab ka seks teo
päiwi anda, ja meie tahhame teie hea
melega aitada, sinna pead siis ka se ju-
res omma tööd teggema, tahtko sa, ehk
tahtko sa mitte! Wata jätke! siis pe-
ad sa wäggise parrem ollema, kui so
endised wannemad ollid, sest Herra tah-
hab sedda sada, küll ta sind seks mois-
tab sundida. Sa pead jubba wäggise
omma tullewa suggu tänno ennesele te-
nima, sest Herra tahhab tedda sulle sata.

Romelt. Ehs ma ätle! Se on üks
pärati weider Herra! Lauki saab ted-
da moistat!

5.

Romelt. Roh! se kaunis talkus, kus
meie se kerwade omma ennese leiba kot-
tiga piddime wälja tullemä, ja merre
mudda weddama, mis sa sest arwad?
Jo se küll ka sinno mele pärrast on olnud?

Hans. Eiga polle! agga sa said
ommeti jälle middagi omma leiba kotti
sisse!

Romelt. Sebba suur asii se olli!
suisetud lamba lihha, ja õhto paljast
su täit wina!

Hans. Minna ei pea ka nisuggu-
se talkustest mingisuggust luggu. Agga
et ma küll tean, kui ausaste Herra meid
muudo talkusse ajal on sõotnud ning joot-
nud, siis ma mõtlesin warsti isseenne-
ses nenda: wiisiste on Herrale sejures
middagi head meles, mis meie ei woi
moista. Küll ma sedda jubba pärrast
saan nähha, ja ollin sega rahhul, ning
ma sain ka sedda nähha.

Romelt. Mis se küll muud olli, kui
agga et Herra ükskord ühte talkust tah-
tis tehha, mis temmale wähheminne mak-

sis, kui need endised, ning meid jälle sedda wissi tahtis petta.

Hans. Ei sedda ka ühtegi! sest alwem ep olnud se talkus mitte. Mõtle agga mis kuwatud lamba lihha linnas maksab, ning Herra lastis igga ühhele poolt lammast anda, siis saad sa pea moista, et se Herrale palju wähhem olleks maksnud, kui temma meid wanna wissi mõda olleks sõotnud ja jootnud. Ja palju tööd es noudnud temma ka mitte se läbbi sada, sest ta wottis jo igga ühhest perrest agga ühhe ainsa waimo talkusse.

Romelt. Kuida sinna siis Herra õiget nou teada said?

Hans. Nüüd hilja tulli Herra mo wasto ja ütles: terre Hans! Kas meie pea jälle talkud wottame tehha lamba lihha eest? ma ütlesin: minna ei moista koggoniste mitte, armas Herra! kui da se teie mele tulnud, meile talkud lamba lihhaga tehha?

Sedda tahhan ma sulle küll ärra fellelada, wastas Herra. Wata! ruggid on kallid, ning oddrad on alwemad, teie peate siis nüüd pistoga rahhule ollema.

Teie sõte sepärrast ennam tango leent, kui leiba, ja wottate koddunt omma leent ennesega, kui teie moista teole tullete, ning se on õige! Minna tahtsin nüüd heamelega ühhe tütti lihha teie leeme sisse panna, siis maitseb ta jo parremine, ning on ka mõnnusam, ja selle hopis perrele olleks sest kasso. Sest wata! olleksin ma nisuggused talkud teinud, kui wanna wiis on, siis olleksid need kaks ehk kolm innimesed kes igga ühhest perrest talkule tulnud, moistas liaste sõnud ja liaste jonud: monningad olleksid sest haigeks sanud, ja need teised perres ep olleks sest ühtegi maitunud, waid need olleksid piddanud koddaga wägga pissud sõma, ja olleksid pealegi sest kahhe ehk kolme waimo tööst piddanud ilma jama. Sepärrast wottsin minna siis igga ühhest perrest agga ühhe ainsa waimo talkule, ja sõotsin selle lihhaga, mis se üks waim omma töega ennesele olli teninud, hopis sedda perret, ja kui teie selle lihhaga kassinad ollete, ning ikka agga pissud lihha leeme sisse pannete, siis sate sest, kes teie ab, kahheksa päwa süa.

Ma mõtlesin warsti, armas Herra! ütlesin minna, et teie sejures küll ikka middagi nouuks olli. Noh! wastas Herra, jo teie ommeti sega ollete rahhule olnud? ja kas teie weel üksford nisuguse talkule wottate tulla? — Kui teie sedda käsitate, armas Herra, kostsin minna, siis peame küll tulles; agga piggem lähbeksi me nisuguse talkule, kus lusti ja rõmo saab petud, sest kui inimenne headsti sõbb ja joob, siis unnustab ta sejures keik murret ja waewa ärra, ja kontid lähtwad jälle pehmemaks. Nüüd sai Herra kurwaks, ja ütles: teie ütlete küll monnekorda, et ma weider Herra ollen, agga teie ollete weel enam weigrad, kui minna.

Meie olleme ommeti omma wanna wisi järrele weigrad, ütles Romelt, tussis üles ja läks ärra.

Rõrtsmik. Seeb se on! Herra näab keik waewa, et ta agga omma walla rahwale tahhab hõlpsamad põlwe sata, uing neile head teha, ja siiski ei olle se mitte surema hulla meelepärast. Remmad tahtwad piggem omma wanna wisi järrele waesusse ning

hädä sisse jada, kui et nad wottaksid omma Herra hea nou möda teha. Herra on wiisste õigut, kui ta ütleb, et walla rahwas paljo enam weigrad on, kui temma!

22.

Jummal näab.

Mart nind Jaak kaks wennaaksed män-gisid ühes kous toas, hakkasid teine teisega riidlema, ning Mart tahtis Jaago lüa. Otse siis, kui ta omma rufkat üles tõstis, astus isä tuppä. Marti käsfi langis mahha, ja temma löi ommad silmad maini.

Isä. Noh! Mart! miks sa ei lö!

Mart. Sa olleksid sedda näinud, ja mind siis jälle lönud.

Isä. Kui ma sedda ei olleks mitte näinud, kas sa siis omma wenda olleksid lönud?

Mart. hakkas nutma.

Isä. Kui minna agga sedda ei nä, kas siis üksni sedda ei olle näinud, kui sa ülle kōhbut teed?

Mart. Kül ikka! Jummal nääs jo teik.

Isa. Kas sa siis armad et Jummal sind mitte jälle ei woi lüa?

Mart. Sa olled jo mulle ütlenud, et Jummal paljo ennam woib nuphelda, kui innimesed.

Isa. Jah! sedda woib Jummal! agga temma annab innimesele ka nende eksitused hea melega andeks, kui nemmad neid kahhetsewad ja ennast parandawad.

Mart. Hakkas omma wenda kaela ümber, nuttis ja ütles: anna mulle andeks armas wennike! ma ei tahha sind ial ennam lüa. Kui ma wihhaseks saan, siis ütle agga mulle: Jummal nääs!

Isa. Sedda tulletage armad lapsed sagedaste omma mele, siis ei wotta teie, kui teie ka ütsti ollete, ja ütsti inimesenne teid ei nä, mitte kurja tehha.

23.

Wanna Mats.

Wanna Mats olli küll wannaks ja halliks sanud, sest ta olli 80 aastad sijn

ma ilmas ellanud. Si kaua kui ta wois tööd tehha, joudis ta ikka omma tööga, ning olli omma tö kallal ikka löbbus mees. Temma ei nurrisenud egga kaebanud ial mitte. Kui temma kässti headsti käis, siis tännas temma Jummalat, agga kui temmale kitsas käe olli, siis woltis temma sedda ennam holelik olla ja sedda ennam tööd tehha, lotis sejuress Jummalat peäle, ning tännas ka siis Jummalat keige hea eest, mista sanud, ja weelgi sai. Temma teggi keige inimeseste meelepärast, ni paljo kui ta wois. Sedda agga ei teinud temma mitte sepärrast, et ta neist tahis tanno ehk middagi kassuks sada, waid ta uskus, et se temma kohhus muidogi pididi ollema. Sepärrast armastas tedda ka iggaüks, kes tedda tundis, ja aitis tedda jälle, kui temmale middagi wiggaks olli. Temma kasmatas ommad lapsed Jummalat kartusses, sepärrast saatfid nemmad temmale paljo rõmo, ja toitsid ning harrisid tedda temma nõddra wanna eal diete hea lapse wiisil, ja so-wisid, et nad tedda ikka ennese jures woitsid nähha ning temma eest hoolt

kanda. Agga wimaks tulli ommeti se aeg liggi, kus ta siit ilmast piddi lah-kuma. Kui lapsed sedda näggid, siis seifid nemmad feik, nende laste lastega temma wodi ümber ja nutfid.

Ärge nutke, mo armad lapsed! ütles wanna Mats. Ma pean jo üks-ford surrema, ja ollen kül kauaks siin ilmas ellanud. Ma tannan sind oh! Jummal! tuhbad korda keige hea eest mis sa mulle siin ilmas olled jagganud? Sest mis on kül feik hädda, mis ma siin näbha sain, nende armo andede wasto, mis sa igga päwa mulle andsid! Anna mulle andeks oh Jummal! kui ma sinno wasto ollen tannamatta ol-nud, ja sind mitte igga päwa omma terwisse ja keige hea eest, mis sa mul-le teinud, ei olle tannanud. Anna mul-le andeks, kui ma teadmatta ja taht-matta sinno wasto ollen patto teinud. Hallasta nüüd ka oh! mo laste ning lastelaste peäle, et nemmad sinno an-ded ja heateggud rõõmsa ning tannalik-ko süddamega wasto wottaksid ning pru-kiid, ja sinno ees Jummalä kartusses, ja ühhe meelissed ellaksid, et nemmad

siis ükstord rahholisse süddamega sur-ma wasto wotksid minna, ja sinno ju-re, kes sa keige õnnistusse issa olled pärrast surma saaksid tulla. Õnnista neid oh Jummal! keige armastusse ja hõletandimisse eest, misga nemmad mul-le head teinud. Lasse nende kassi heas-ti kaja, ja neid kaua ellada siin ma peäl, nenda kui, sa hea lastele olled tootanud.

Temma lapsed ollid feik temma wo-di jures põlweli mahha langenud, ja need pisfotessed piddasid temma käed ning nutfid. Eis panni temma om-mad käed nende peade peäle, ja ütles: Jummal! kule mo palwet! ja olle nei-le armolinne! Siis ütles temma: kous-te ülles maast, lapsed! ja ärge nutke ennani! ma surren jo diete hea mele-ga, sest ma tean, Jummal wottab ka mulle armolinne olla, ja mind taewas paljo õnsamaks tehha kui ma siin ma peäle olin: sest ma ollen ikka noudnud Jummalä tahtmisses järrele ellada, ja nenda lodan minna siis temma tootus-se saana peäle, et ma mitte ei sa huk-ka minna.

Wotke siis ka sedda tehha, armad lapsed! käige Jummalale sulle ees, ja olge täiesti waggad! (1 Mos. 17, 1.)

Loote Jummalale peäle, ja olge rahhule teige sega, mis teile juhtub!

Olge ussinad head tehhes, ja tänalikkud teige se eest, mis Jummal teile annud ja igga päwa wottab anda.

Mõtlege ikka Jummalale peäle, sest igga hea mõtte on Jummalale meelest üks palwe.

Tulletege omma meele sagedaste, et Jummal teie paikus on, teid ikka kuleb ja näab, ja mõtlege ning räkige, ja tehke sepärrast ial mitte kurja.

Armastage Jummalat teigest südamest, sest temma on teie leja, teie toetaja ja teie iggapäwane heateggia. Ilma tedda temmata ei oleks teie mitte ma ilmas, ilma temmata ei saaks teie ühtegi olla, ilma temmata saaksite pärrast surma mitte õnaks.

Armastage teine teist, ja armastage teie innimesi kui wennaõsõsõ, sest sammast peamad teie tundma, et teie Jummalale lapsed olete.

Tulletege sedda armastusse kaks teine teise meele, sest se on se suur kaks so sanna kaksus.

Wotke omma ülematte sanna ilma nurri sematta kuulda, olge nende wasto ilma isseennese kasso püüdmata truid, sest se on Jummalale kaks ja seadus, et üks ikka kaksib, ja teine peab sanna kuulma.

Olge ikka omma põlwe lugguga rahhule, sest rahhota meel teeb teid õnnetusseks, ja sega pilkate Jummalat.

Armastage mind, ja piddage mo õppetusest meele, ja tehke nende mõda, siis saab teie kaks heasti kaja siin, ja seal teises ilmas.

Muud, mo armad lapsed! tehke mulle weel sedda wimist head, wotke ommad laulo ramatud, ja laulge sedda laulo: mo ello Kristus isse n. t. s.

Lapsed wotsid laulo ramatud kätte, ja laulsid teistega küllast, kes ollid ka

fenna tulnud sedda laulo: mo ello Kris-
tus isse, ja kui nemmad ollid lõppeta-
nud laulmast, siis waatsid nemmad
jälle selle wanna peäle, agga ta olli ko-
ko pantud kättega selliti maas, ja ol-
li senniks kui laulti maggama uinund
ja surnud.

Jummal andko iggaühhele nisuggust
rõõmsõ, nisuggust õnna otse!

24.

Tännoga ja rõõmsaste
Pruti, mis sull' Jummal jaggab.
Wingo! mis ep olle kã.
Parrem monni waene maggab,
Kennel rahho süddames,
Kui ni monni rikkas mees.

Nurrisedes kaswatad
Sa weel ennain omma hädda;

Agga lotes kergitad
Sinna kannatlikkult sedda.
Kui wet, sola, leiba kã,
Tanna siis ka rõõmsaste!

